

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

DIPLOMOVÁ PRÁCE

KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST KOMERČNÍCH BANK

Marian Husár

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Kotáb

Katedra: Katedra finančního práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 31.3.2011

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů v ní uvedených a že tato práce nebyla využita k získání jiného ani stejného titulu.

V Praze dne

Marian Husár

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji panu JUDr. Petru Kotábovi za vedení a konzultaci a cenné připomínky k této diplomové práci.

OBSAH

OBSAH	1
ÚVOD	2
1 SPECIFIKA BANKOVNÍHO SEKTORU	4
1.1 Funkce a činnost obchodních bank.....	4
1.2 Důvody regulace bankovního sektoru.....	6
1.3 Regulace a dohled bank a pravidla obezřetného podnikání.....	8
1.4 Smysl a význam kapitálové přiměřenosti.....	11
2 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST	14
2.1 Vývoj pravidel kapitálové přiměřenosti.....	14
2.1.1 Od Basel I po Basel III.....	14
2.1.2 Vývoj směrnic EU.....	17
2.1.3 Úprava v ČR.....	23
2.2 Analýza pravidel Basel II.....	25
2.2.1 Regulační kapitál.....	25
2.2.2 Kapitálové požadavky.....	29
2.2.3 Výpočet kapitálové přiměřenosti.....	31
2.2.4 Druhý a třetí pilíř.....	34
2.3 Některé právní otázky v souvislosti.....	35
2.3.1 Právní povaha pravidel BCBS a konzistence jejich zavádění.....	35
2.3.2 Způsoby implementace pravidel BCBS do právních řádů států.....	39
2.3.3 Vynucování pravidel kapitálové přiměřenosti.....	42
2.3.4 Osobní rozsah aplikace.....	46
2.3.5 Některé problémy společného evropského dohledu.....	48
3 BASEL III	51
3.1 Příčiny finanční a hospodářské krize regulačního charakteru.....	51
3.2 Nedostatky Baselu II.....	52
3.3 Pravidla Basel III.....	53
3.3.1 Struktura kapitálu.....	54
3.3.2 Krytí rizik.....	56
3.3.3 Pákový poměr.....	57
3.3.4 Standardy řízení likvidity – LCR a NSFR.....	60
3.3.5 Zlepšení corporate governance a systémy odměňování.....	63
3.3.6 Zvláštní pravidla pro systémově významné banky.....	64
3.4 Diskuse nad zvyšováním kapitálových požadavků.....	66
3.5 Dopady v České republice.....	72
3.5.1 Reakce na finanční krizi.....	72
3.5.2 Postoj k Baselu III.....	74
ZÁVĚR	79
SEZNAM ZKRATEK	81
SEZNAM LITERATURY	82
SEZNAM GRAFŮ	88
SEZNAM PŘÍLOH	88
PŘÍLOHY	
ABSTRAKT	

ÚVOD

Obchodní banky hrají v ekonomikách států nesmírně důležitou roli, která vede zákonodárce k jejich zvýšené regulaci. Na jedné straně to vede k omezení svobodného podnikání, na druhé straně jsou zvláštnosti bankovního podnikání natolik významné, že regulaci v této oblasti nikdo (nebo spíše téměř nikdo) nezpochybňuje. Důvody regulace a význam zvláštních pravidel podnikání pro banky budou objasněny v první kapitole.

Spornou otázkou však zůstává kvalita a kvantita těchto zásahů do podnikání. Ačkoliv i ostatní pravidla obezřetného podnikání bank mohou mít zřetelný dopad do sféry podnikání bank, nejdůležitějším zásahem je povinnost dosahovat určitou relativní výši kapitálu ve vztahu k aktivním operacím. Státy většinou následují mezinárodní vzor v této oblasti, který poskytuje Basilejský výbor pro bankovní dohled. Pravidla představují určitou raritu. Svým právním charakterem jsou to pouze nezávazná doporučení úzké skupiny dohlížitelů (best practices), avšak jsou mezinárodně uznávaná až na výjimky po celém světě.

Kapitálová přiměřenost, tedy poměr vlastních zdrojů k rizikově váženým aktivům, není žádnou novinkou a uplatňuje se již dlouhá léta. I její aplikace však nezabránila tak závažným turbulencím, jaké představovala finanční a hospodářská krize v letech 2007-2010. Došlo a dochází proto ke změně a obohacení tohoto regulačního rámce pod názvem Basel III.

Cílů této práce je několik. Popsání významu a podstaty pravidel kapitálové přiměřenosti je jen pouhým úvodem. Prvním cílem je objasnit právní postupy zavádění těchto pravidel do států a analyzovat jejich dopad. I když se jedná o víceméně finančně-technickou problematiku, související právní otázky nelze přehlédnout. Upozorním na některé souvislosti stávajícího rámce (Basel II), přičemž klíčovými budou zejména konzistence zavádění pravidel a jejich efektivní vynucování.

Právě důslednost jejich implementace je stěžejní pro úspěšnost pravidel kapitálové přiměřenosti. Basilejský výbor, ačkoliv působí silou své přesvědčivosti, nemá možnost vynucovat časově a obsahově správnou implementaci do národních právních řádů. Evropská unie převzala požadavky do svých směrnic a supluje roli autoritativního dohlázeatele nad implementací pravidel Výboru, mimo EU si však pravidla udržují nezávaznou povahu.

Z těchto důvodů by se mohl otevírat prostor pro nekonzistenci mezi jednotlivými státy. Riziko, které tímto vzniká, nespočívá pouze v tzv. regulatorní arbitráži, ale může vést i k daleko závažnějším důsledkům. Nedůsledná regulace a dohled v jednom státě totiž může vést k otřesům, které kvůli mezinárodní propojenosti finančních trhů už nebudou věcí jen jednoho státu. Právě konzistenci implementace pravidel kapitálové přiměřenosti bude proto věnován velký prostor v druhé, částečně i třetí kapitole.

Nová pravidla Basel III byla v konečné verzi vydaná v prosinci 2010 a jejich analýza bude náplní třetí kapitoly této práce. Ještě v době konzultací se banky a další instituce ostře stavěly proti jejich zavedení, přičemž z druhé strany se naopak ozývají hlasy poukazující na mírnost nových pravidel. Důvodem přijetí nového rámce byla totiž reakce na následky krize a snaha o omezení frekvence a závažnosti dalších krizí. Předběžnou hypotézou bude, že nová pravidla jako reakce na krizi je reakce adekvátní a pravidla splní, resp. jsou alespoň předurčena k tomu, aby svoje poslání plnila. Druhým cílem této práce bude právě dokázání nebo vyvrácení této hypotézy, přičemž dílčím cílem bude pokus o rozbor dopadů Baselu III v České republice.

1 SPECIFIKA BANKOVNÍHO SEKTORU

1.1 Funkce a činnost obchodních bank

Banky vznikly jako „zprostředkovatelé mezi těmi, kdož vytvářejí úspory neboli volný kapitál – věřitelé, a těmi, kteří potřebují nejen svůj vlastní kapitál, ale i zdroje cizí.“¹ Finančním zprostředkováním nebo také nepřímým financováním rozumíme proces, v rámci kterého dochází k přesunu finančních prostředků od věřitelů k dlužníkům a k transformaci kapitálu, na rozdíl od přímého financování, kdy mezi věřitelem a dlužníkem dochází k převodu přímou cestou. „Tradičně vysoký podíl přímého zprostředkování je typický pro anglosaskou oblast, naopak kontinentální Evropa je spojena s vysokým podílem bankovního zprostředkování.“² Vývoj v posledních letech bývá charakterizován tzv. poklesem zprostředkování, což znamená „přechod od nepřímého k přímému financování, neboli pokles podílu kapitálu přerozdělovaného přes finanční zprostředkovatele ve prospěch přímého investování na finančním trhu.“³ Někteří však tento pojem spojují spíše s jiným aspektem – „odlivem vkladů nebankovních subjektů z bank a následujícím omezování bankami poskytovaných úvěrů do nebankovních institucí, které rovněž podnikají v bankovní sféře.“⁴ Dochází k tomu z důvodů vysoké výnosnosti v této oblasti a určité konkurenční výhody.

Dalšími činnostmi bank jsou emise bezhotovostních peněz či provádění platebního styku. Banky hrají v této oblasti významnou roli, i když nejsou jedinými subjekty provádějícími platební styk. Platební styk je v České republice upraven zákonem č. 124/2002 Sb., o platebním styku, ve znění pozdějších předpisů. V současné době je převládající formou bezhotovostní platební styk, jehož význam je zásadní. „Rychlý, bezpečný a relativně levný platební styk mezi jednotlivými ekonomickými subjekty je jednou ze základních podmínek efektivně fungující tržní ekonomiky.“⁵ Banky dále provádějí zprostředkování finančního investování. Pro klienty provádějí emise cenných papírů, jejich nákupy, obchody s finančními deriváty nebo další obchody.

¹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 25

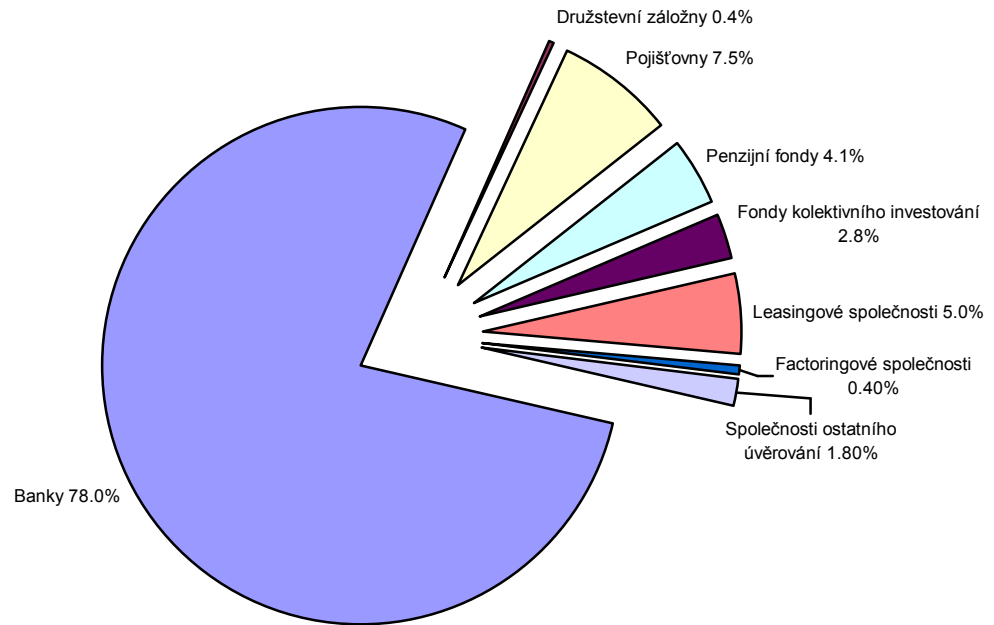
² Ibid., s. 28

³ Ibid., s. 28

⁴ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. Vyd. 1. Praha : Management Press, 1996. 613 s. ISBN 80-85943-06-9, s. 44

⁵ DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 36

Graf 1. Struktura finančního sektoru v ČR podle výše aktiv ke dni 30.6.2010

Pramen: SINGER, M. ČNB: *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [on-line] 2010. [cit. 2010-03-05] Dostupný na WWW:<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>

Komerční banky v České republice mohou působit pouze ve formě akciové společnosti - jsou tedy podnikatelé a základní normou je pro ně zákon č. 513/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obchodní zákoník“). Dále jsou postavení a činnost bank upraveny zákonem č. 21/1992 Sb., o bankách (dále jen „zákon o bankách“). Podle tohoto zákona se tedy bankami rozumějí

- právnické osoby se sídlem v České republice,
- založené jako akciová společnost,
- které přijímají vklady od veřejnosti, poskytují úvěry a
- mají k výkonu této činnosti bankovní licenci. O udělení bankovní licence rozhoduje ČNB.

Zákon o bankách vymezuje i další činnosti, které může banka vykonávat. Ty však musí mít povoleny v licenci. Celkem působí v České republice 41 bank.⁶ Podnikat v bankovníctví je však kromě domácích bank povoleno i dalším osobám – pobočkám zahraničních bank s licenci

⁶ ČNB. *Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank. Počet bank podle vlastnictví (banky podle stavu k 31.9.2010)* [online] 2010. [cit. 2010-03-01] dostupný na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab01.html>

od ČNB, bankám se sídlem ve státech EU využívajícím výhod jednotné licence a bankám ze třetích států, které na základě mezinárodní smlouvy požívají stejných výhod (obdobně jednotné licenci, okruh je však zatím prázdný).

1.2 Důvody regulace bankovního sektoru

Jedno z nejdůležitějších specifíků bankovního podnikání spočívá v obchodování s cizími zdroji. Management aktiv i pasiv banky musí být takový, aby byl neustále dostatek prostředků pro výběry - banka musí být dostatečně likvidní. Z hlediska majetkového lze zdroje dělit na zdroje vlastní a zdroje cizí, přičemž vlastním zdrojem je kapitál, cizím zdrojem jsou depozita a další půjčené (cizí) zdroje. Cizí zdroje získávají banky od různých ekonomických subjektů a jejich prostřednictvím realizují většinu svých podnikatelských aktivit - cizí zdroje tvoří převážnou většinu všech bankovních aktiv. Bankovníctví jako odvětví je tedy regulováno zejména proto, že **v širokém rozsahu užívá půjčené zdroje**. „Z celkového objemu bankovních zdrojů tvoří vlastní kapitál obvykle méně než 10 %. Ve srovnání s podniky v nefinanční sféře je to několikanásobně méně.“⁷ V mezinárodním kontextu je rozdíl pravděpodobně ještě vyšší. „V průměru, registrované nefinanční společnosti mají poměr kapitálu k aktivům 30 až 40 %. V ostrém kontrastu, před nápirem stávající krize, všechny z největších 50 světových bankovních institucí držely v průměru jenom 4 % kapitálu. Žádná z nich neměla víc než 8 %.“⁸

Vkladatelé však nedisponují dostatečnými **informacemi**, které ovlivňují podnikatelské rozhodování - dochází tedy k informační asymetrii. Jde o rozdílnou možnost přístupu jednotlivých subjektů k informacím. Získávání informací může být pro klienty i nákladné a navíc většina klientů nedokáže informace, pro laickou veřejnost obvykle nesrozumitelné, správně interpretovat. Nemohou tedy v dostatečné míře monitorovat finanční zdraví banky. „Výsledkem informační asymetrie je, že ekonomické transakce určitých účastníků trhu mohou být neefektivní, přičemž jiní účastníci mohou své informační výhody využít na úkor ostatních účastníků trhu. Bankovní trh tak vlivem asymetrické informace tenduje k méně efektivní alokaci zdrojů.“⁹

⁷ KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. a kol. *Řízení obchodních bank*. Praha : C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-381-7, s. 7

⁸ HILDEBRAND, Philipp M. Is Basel II enough? Benefits of a leverage ratio. *BIS Review* [online]. 2008, 158, [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/review/r081216d.pdf>>

⁹ KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. a kol. *Řízení obchodních bank*. Praha : C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-381-7, s. 37

Důsledkem je morální hazard zvýhodněného subjektu a nežádoucí výběr znevýhodněného subjektu.

Dalším důvodem je **nesoulad v časové struktuře mezi aktivy a pasivy**. U většiny bank převládají krátkodobá a střednědobá aktiva, která jsou těžce obchodovatelná. U pasiv převládají krátkodobá pasiva tvořená převážně cizími zdroji.

Navíc **ziskovost podnikání v bankovníctví** je relativně vysoká. Bankovní regulace je důležitá i proto, že zabraňuje, aby do bankovního sektoru pronikaly subjekty, jejichž primárním cílem je rychlé zbohatnutí. V případě, kdy se jim to nepodaří, bankovní trh by rychle opustily, a tím přispěly k destabilizaci celého systému. Vysoké zisky společně s kapitálovým propojováním jsou také jednou z příčin oligopolních tendencí na bankovních trzích. Jak uvádí Revenda: „Bránit nežádoucím oligopolním tendencím, a zejména jejich projevům je nikdy nekončící a velmi složitý úkol nejen centrálních bank, ale i antimonopolních úřadů.“¹⁰

Bankovní krize mají závažné ekonomické důsledky. Při úpadku banky by neproplacení vkladů mohlo vést k obavám a dalším výběrům vkladů a vést k narušení nebo pádu celého odvětví, což by mělo důsledky pro celou ekonomiku. Roli hraje i velikost banky- čím větší banka, tím větší hrozba systémového úpadku a tím pádem větší obezřetnost centrální banky ve vztahu k ní (pravidlo „too big to fail“). Je ale nutné mít na zřeteli, že rizikovost bankovního podnikání vyplývá ze samotné podstaty bankovních operací a je tak pro bankovní sektor do jisté míry přirozená, alespoň ve srovnání s jinými sektory finančního podnikání. „Jejich kolaps totiž může mít vážné ekonomické a sociální dopady, přičemž právě banky jsou podstatou své činnosti náchylné k některým finančním problémům, např. problémům s likviditou: obvykle totiž na základě likvidních vkladů poskytují nelikvidní úvěry a v důsledku snahy rychle dosáhnout potřebnou likviditu mohou být lehko donuceny k podhodnocení bankovních aktiv.“¹¹

Neméně důležitým faktorem je, že bankovní systém tvoří prostor pro provádění **měnové politiky centrální banky**. Účinné ovlivňování možností depozitní multiplikace bezhotovostních peněz v bankách je základním předpokladem účinné monetární politiky.

¹⁰ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozš. vyd. Praha : Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1, s. 28

¹¹ CIPRA, Tomáš. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Vyd. 1. Praha : Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8, s. 20

1.3 Regulace a dohled bank a pravidla obezřetného podnikání

Tyto zvláštnosti bankovního sektoru korelují do velké míry s argumenty obhájců regulace a dohledu. Dá se tedy říct, že odlišnosti sektoru bank od jiných sektorů ekonomiky jsou přímým důvodem vstupu státu do činnosti bank. Důvody jsou tedy „jednak makroekonomické – vytváření prostoru pro provádění měnové politiky, a jednak mikroekonomické – podpora bezpečnosti, důvěryhodnosti a efektivnosti bankovního systému v dané zemi.“¹² Avšak odpůrci regulace namítají, že „bankovní aktivity jsou odlišné právě v důsledku regulace a dohledu. Bankovní regulace a dohled deformují tržní prostředí a vytvářejí v bankovním oligopolu. Z toho pak vyplývá i nepřírozené chování bank – nevhodná struktura aktiv a pasiv, sklony k nadměrné rizikovitosti, pokles finanční disciplíny apod.“¹³ Dále argumentují, že regulace nevede k dodržování pravidel, ale ke snaze o jejich obcházení (např. tlak na orientaci na mimobilanční operace). Pravidla regulace navíc mohou působit protichůdně. Tak například ochrana vkladatelů pomocí povinného pojištění zvyšuje důvěryhodnost, na druhé straně může vést banky k přebírání nadměrných rizik a morálnímu hazardu. I když na rozsah regulace nejsou jednotné názory a v poslední době fungují deregulační tendence, „je nesporné, že vyšší míra regulace v bankovním (oproti jiným odvětvím) je nutná a prospěšná.“¹⁴ Navíc „deregulace se netýká všech součástí celého systému, ke zpřísnování požadavků dochází například u kapitálové přiměřenosti či pravidel ochrany před nelegálními praktikami.“¹⁵

Bankovní regulací rozumíme „koncipování a prosazování pravidel činnosti bankovních institucí v zemi, dohled bank představuje kontrolu dodržování těchto pravidel.“¹⁶ Dozorem se rozumí „aktivita, jejíž podstatou je pozorování určité činnosti nebo určitého stavu, na které navazuje hodnocení, popřípadě též aplikace prostředků směřujících k zajištění účelu sledovaného dozorcí činností.“¹⁷ Dozor nad činností bank v České republice se označuje pojmem dohled a vykonává jej Česká národní banka (ČNB).

¹² REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozš. vyd. Praha : Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1, s. 119

¹³ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Vyd. 1. Praha : Management Press, 1996. 613 s. ISBN 80-85943-06-9, s. 381

¹⁴ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 152

¹⁵ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozš. vyd. Praha : Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1, s. 459

¹⁶ REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovníctví*. Vyd. 1. Praha : Management Press, 1996. 613 s. ISBN 80-85943-06-9, s. 358

¹⁷ HENDRYCH, Dušan. a kol. *Správní právo. Obecná část*. 6. vydání. Praha : C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-442-2, s. 279

Dnešní systémy regulace a dohledu jsou založeny na posunu od sledování jedné právnické osoby na širší okruh osob, „které jsou s bankou majetkově propojeny, a jejichž ekonomická situace, transakce a vztahy ovládání s bankou mohou mít za nepříznivých okolností na banku velmi neblahý dopad vedoucí k ohrožení zájmů vkladatelů banky, k oslabení bezpečnosti a stability banky a v extrémním případě až k jejímu pádu.“¹⁸ Proto se sleduje nejenom regulace a dohled na individuálním základě, ale také na konsolidovaném základě, čili se monitoruje konsolidovaný celek majetkově propojených osob. Znamená tedy „sledování a regulaci rizik u konsolidačních celků, jejichž součástí je banka, za účelem omezení rizik, kterým je banka vystavena z hlediska její účasti v konsolidačním celku.“¹⁹ V České republice byl do právního řádu zakotven dohled na konsolidovaném základě s účinností od května 2002.

Pravidla vstupu do bankovníctví neboli kritéria autorizace vymezují podmínky, které je nutno splnit pro přidělení bankovní licence, bez níž podnikatel nemůže jako banka vystupovat. Splnění podmínek však nezaručuje vydání licence, protože na licenci neexistuje právní nárok. Na udělení licence nelze nahlížet jako na pouhý proces registrace. „Udělování bankovní licence lze považovat za výchozí a zároveň jeden z nejúčinnějších nástrojů bankovní regulace.“²⁰ Licence zaniká rozhodnutím ČNB o odnětí, likvidaci banky nebo výmazem z obchodního rejstříku pokud zaniká bez likvidace, rozhodnutím valné hromady akcionářů banky.

Po získání licence musí banka dodržovat řadu stanovených povinností. Jde především o pravidla obezřetného podnikání. Hlavní povinnosti jsou stanoveny již v zákoně o bankách. Na výčet pravidel obezřetného podnikání lze nahlížet ze širšího i užšího hlediska. ČNB ve své vyhlášce 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry (dále jen „vyhláška“), vyjmenovává jako předmět úpravy v § 1:

- požadavky na řídicí a kontrolní systém a obsah zprávy o ověření řídicího a kontrolního systému, způsob, strukturu a periodicitu jejího zpracování a lhůtu pro její předložení,
- kapitálovou přiměřenost - míru krytí případných ztrát banky jejím kapitálem,
- pravidla angažovanosti - zahrnují pravidla tvorby pohledávek co do jejich výše ve vztahu k jednomu dlužníkovi nebo ekonomicky spjaté skupině dlužníků,

¹⁸ BAKEŠ, Milan a kol. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. 741 s. ISBN 80-7179-431-7, s. 665

¹⁹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 197

²⁰ *Ibid.*, s. 39

- pravidla pro nabývání, financování a posuzování aktiv - jedná se o nabývání aktiv specifických subjektů se vztahem k bance (některá omezení vyplývají přímo ze zákona o bankách), dále jsou banky povinny průběžně klasifikovat pohledávky podle rizikovosti do vyjmenovaných kategorií a vytvářet k nim opravné položky s minimálními koeficienty,
- obsah údajů určených k uveřejnění na individuálním a konsolidovaném základě, včetně zkráceného rozsahu údajů o plnění pravidel obezřetného podnikání, jakož i formu, způsob, strukturu, periodicitu a lhůty uveřejňování údajů a obsah údajů ověřovaných auditorem nebo auditorskou společností,
- obsah, formu, lhůty a způsob předkládání některých informací a podkladů České národní bance a
- kritéria pro vyjmutí osob z konsolidačního celku pro účely dodržování pravidel obezřetného podnikání na konsolidovaném základě.

Vyhláška se vztahuje nejen na banky, ale i na družstevní záložny a obchodníky s cennými papíry, s tím, že některé ustanovení vyhlášky se na obchodníky s cennými papíry nevztahují (požadavky na řídicí a kontrolní systém a pravidla pro posuzování aktiv).

Ačkoliv je to vymezení oficiální, nelze jej považovat za taxativní. P. Dvořák zahrnuje mezi pravidla obezřetného podnikání také likviditu a podmínky pro nezajištěné devizové pozice, avšak vnitřní řídicí a kontrolní systém nezmiňuje.²¹ Širší pojetí pravidel obezřetného podnikání zahrnuje dále:

- omezení pro správu a řízení bank – v oblasti organizace statutárního orgánu a dalších orgánů banky,
- přiměřenost likvidity – je obecně charakterizována jako schopnost banky dostát svým závazkům v době jejich splatnosti. Někdy se vymezuje jako „schopnost banky dostát v každém okamžiku svým splatným závazkům.“²² Je třeba jej odlišovat od solventnosti, která znamená, že výše aktiv je vyšší než výše závazků,
- další pravidla obezřetného podnikání – další povinnosti uložené zákonem o bankách nebo opatřeními ČNB - zejména závazek provádět obchody způsobem, který

²¹ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 190

²² BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. 741 s. ISBN 80-7179-431-7, s. 665

nepoškozuje zájmy vkladatelů a oddělení investičních a úvěrových obchodů („čínské zdi“).

Mezi další pravidla činnosti patří:

- ochrana před nelegálními činnostmi – snaha potlačit praktiky jako je legalizace příjmů z nezákonných činností, obchodování s důvěrnými informacemi, podvody ze strany managementu a akcionářů banky apod. podle zákona č. 253/2008 Sb., o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, a v navazujících vyhláškách ČNB - někteří považují opatření proti legalizaci výnosů z trestné činnosti za jedno z pravidel obezřetného podnikání,
- pojištění vkladů - pojištění činí 0,04 % z průměrného objemu vkladů včetně úroků za kalendářní čtvrtletí, vyplácí se 100 % z hodnoty pohledávky, nejvýše však 100 000 Eur pro jednoho klienta (do 31.12.2010 to bylo 50 000 Eur),
- dodržování bankovního tajemství, případně další.

1.4 Smysl a význam kapitálové přiměřenosti

Ze všech pravidel obezřetného podnikání hraje bezesporu největší roli kapitálová přiměřenost. Není samozřejmě jediným požadavkem ovlivňujícím regulaci finančních rizik. Regulace finančních rizik obecně „znamená, že regulátor předepisuje způsob měření finančních rizik a limity na tato rizika, aby byla zajištěna bezpečnost finančního systému a ochrana uživatelů finančních služeb.“²³ Nejaktuálnější je regulace finančních rizik právě v bankách.

Účelem kapitálových požadavků je především snížení rizikovosti bankovních operací, nebo lépe řečeno, zohlednění rizikovosti operací do odpovídající výše a struktury kapitálu. Banky zvyšují rizikovost jednak zvyšováním pákového efektu (tedy poměru aktiv a kapitálu), jednak rizikovostí jejich aktivních operací. Právě kapitálová přiměřenost založena na hodnocení rizikově vážených aktiv zohledňuje obě formy.

Kapitálovou přiměřeností rozumíme kvantitativní vymezení minimálního kapitálu banky v poměru k jejím aktivům za účelem omezení dopadu rizik z bankovních obchodů na závazky vůči vkladatelům. Banky ve snaze zvýšit rentabilitu vloženého kapitálu zvyšují i podíl cizího

²³ CIPRA, Tomáš. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Vyd. 1. Praha : Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8, s. 20

kapitálu – čím větší je objem ziskových obchodů, tím více poroste rentabilita vlastního kapitálu. S klesajícím podílem vlastního kapitálu však klesá schopnost banky krýt ztráty. „V teoretické rovině by nadměrnému růstu podílu cizích zdrojů měl bránit trh: banky, u kterých by nárůst cizích zdrojů mohl ohrožovat jejich solventnost, by se stávaly rizikovější, v důsledku toho by se jim zvyšovaly jejich náklady na cizí zdroje či by dokonce banky měly potíže nové cizí zdroje vůbec získat.“²⁴ To však v praxi nefunguje z důvodu specifík bankovního sektoru, zejména informační asymetrie a pojištění vkladů. Protože tržní mechanismus není schopen tento vývoj zajistit, je k dispozici nástroj kapitálové přiměřenosti.

Je to tedy nástroj k zajištění solventnosti banky. Kapitálu je věnována mimořádná pozornost, protože se jedná o zdroj vlastní, a tedy jeho použití na krytí případných ztrát dopadá přímo na akcionáře banky: „Základním důvodem existence kapitálové přiměřenosti je to, aby finanční rizika spojená s činností banky nesli v první řadě její akcionáři.“²⁵ Přiměřenost je zároveň založena na potřebě pokrýt budoucí ztráty banky, které jsou spojené s dnešními riziky, kapitálem akcionářů – vnitřními zdroji.

Podstata a význam kapitálové přiměřenosti je především v její nenahraditelnosti oproti jiným pravidlům k pokrytí neočekávaných ztrát (očekávané ztráty banka kryje tvorbou opravných položek). „Potřeba bankovní regulace by zdánlivě měla být zmírněna nebo dokonce eliminována pojištěním vkladů, kdy stát běžně ručí za všechny bankovní vklady do určité výše. Pojištění vkladů je však spojeno s morálním rizikem, neboť by při absenci regulace zvýhodňovalo banky, které by snížily výši nákladů právě na úkor dostatečné bezpečnosti svých aktivit. Stát se tak navíc dostává do pozice největšího nepojištěného věřitele bank a má sám eminentní zájem regulovat rizikové aktivity bank. Účinným řešením se zde jeví vyžadovat od každé banky udržování určitého „kapitálového polštáře“ vytvořeného výslovně z vlastních zdrojů banky (tj. z vlastních prostředků akcionářů banky), z něhož by se financovaly případné neúspěchy rizikových bankovních operací. Předepsání minimální výše takového regulačního kapitálu je právě úkolem bankovního dohledu, který by měl správně odhadnout (předpovědět) budoucí ztráty banky

²⁴ DVOŘÁK, Petr. *Bankovníctví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X, s. 201

²⁵ KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. a kol. *Řízení obchodních bank*. Praha : C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-381-7, s. 45

při daném stupni rizikovosti jejích aktivit (nebo alespoň zkontrolovat adekvátnost metodiky používané bankou za tímto účelem.²⁶

Mohl by vzniknout dojem, že vlastní kapitál banky by mohl být dostatečným nástrojem reprezentujícím finanční sílu a kapitálová přiměřenost je zbytečným regulatorním prvkem. Opak je však pravdou. Vlastní kapitál vyjadřuje současnou hodnotu subjektu, kapitálová přiměřenost má ohodnotit perspektivy vývoje v budoucnu. Kladná hodnota přiměřenosti by měla znamenat, že banka je solventní. Rovněž platí, že solventní banka má kladnou hodnotu kapitálové přiměřenosti. Kapitálová přiměřenost tedy vyjadřuje ohodnocení bezproblémového fungování banky v budoucnu. Hlavním principem tedy je, že potenciální ztráty společnosti v budoucnosti, spojené s dnešními riziky, by měly být pokryty vnitřními zdroji, tj. kapitálem akcionářů.

Při stanovení hodnoty kapitálových požadavků na sebe naráží dva protichůdné zájmy. Příliš nízké požadavky by omezovaly zájem akcionářů na bezproblémovém chodu banky - nemohou totiž příliš ztratit. Na druhé straně, přílišné náklady na požadavky by snížily rentabilitu kapitálu. Je tedy nutné k vyčíslování požadavků přistupovat velmi obezřetně. Na druhou stranu „je však pravdou, že skutečná kapitálová vybavenost bank se v praxi často pohybuje vysoko nad přípustným minimem, což na druhé straně zvyšuje jejich ratingové hodnocení a dovoluje jim např. získat levněji úvěry.“²⁷

Zavedení veřejnoprávní metody regulace kapitálové přiměřenosti nemůže vést k automatickému závěru, že banky nejsou schopny dostatečným způsobem stanovit přiměřenost samy. „Metodika vyvinutá interně samotnými bankami pro účely řízení rizik bývá velmi kvalitní a často je efektivnější než doporučení basilejského výboru.“²⁸ Naopak, při tvorbě norem kapitálové přiměřenosti se modely bank zohledňují a některé regulatorní standardy s nimi i počítají.

²⁶ CIPRA, Tomáš. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Vyd. 1. Praha : Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8, s. 20

²⁷ Ibid., s. 21

²⁸ Ibid., s. 25

2 KAPITÁLOVÁ PŘIMĚŘENOST

2.1 Vývoj pravidel kapitálové přiměřenosti

2.1.1 Od Basel I po Basel III

Pravidla kapitálové přiměřenosti ve většině států vychází přímo z doporučení Banky pro mezinárodní platby (Bank for International Settlements, BIS) v Basileji, resp. Basilejského výboru pro bankovní dohled (Basel Committee on Banking Supervision, BCBS)²⁹ pod správou BIS. Ačkoli nejsou tato pravidla v oblasti regulace rizik jediná – existují postupy řízení a regulace rizik směrnic EU, Mezinárodní organizace komisí pro cenné papíry (International Organization of Securities Commissions, IOSCO) nebo Mezinárodní asociace dohledů nad pojišťovnami (International Association of Insurance Supervisors, IAIS), nejdůležitější roli hraje bezesporu BCBS, který pak tvoří zpravidla hlavní myšlenkový základ i pro ostatní právní i neprávní zdroje. Hlavními institucionálními aktéry na poli tvorby pravidel kapitálové přiměřenosti jsou:

- BCBS
- Evropská komise (EK),
- Committee of European Banking Supervisors (CEBS),
- Financial Stability Board (FSB),
- Institute of International Finance (IIF),

Mezinárodní základ pravidel kapitálové přiměřenosti není jen důsledkem značné odbornosti a autority členů BIS. Ačkoliv jsou do jisté míry přístupy regulátorů v zemích odlišné, při současném stupni globalizace je regulace účinná pouze při dostatečné konzistenci těchto přístupů. Úkolem BCBS je tvorba obecných minimálních mezinárodních standardů, směrnic a doporučení, které jsou přebírány ve státech jako obecně závazné, přičemž státy mohou vyžadovat požadavky vyšší. Standardy jsou zaměřeny na posílení mezinárodního finančního

²⁹ Založen v roce 1974 (ještě pod jménem stálý výbor bankovního dohledu, Committee on Banking Regulation and Supervision Practices) guvernéry centrálních bank zemí G-10 (Belgie, Francie, Nizozemsko, Japonsko, Kanada, SRN, Švédsko, Itálie, USA, Velká Británie) a dalších dvou, které se však k G-10 zpravidla počítají (Švýcarsko, Lucembursko) jako reakce na krizové období završené krizí splácení úvěrů poskytnutých rozvojovým zemím v 80. letech a krachem banky Herstatt v roce 1974. Členové jsou dnes kromě zmíněných zemí dále Argentina, Austrálie, Brazílie, Čína, Hong Kong, Indie, Indonésie, Jižní Korea, Mexiko, Rusko, Saudská Arábie, Singapur, Jižní Afrika, Španělsko, Turecko, spolu tedy 27 států. Výbor zasedá obvykle čtyřikrát ročně v Basileji pod dohledem banky BIS a předsedou výboru je nyní Nout Wellink, prezident De Nederlandsche Bank.

systemu a omezení narušení jeho systému arbitrárními národními požadavky. Primárním zájmem BCBS je právě kapitálová přiměřenost.

BCBS zveřejnil původní podobu kapitálové přiměřenosti v roce 1988 Basilejskou dohodou (Basel Capital Accord, Basel I) 15. července 1988, která v průběhu 90. let 20. století prošla jenom částečnou novelizací. Basel I se týkal původně pouze úvěrových rizik v bankách. Do konce roku 1992 měla kapitálová přiměřenost v bankách ve státech G-10 dosahovat alespoň 8 % (Cookeův poměr, Cooke ratio³⁰), přičemž regulatorní kapitál v čitateli musel být minimálně z 50 % tvořen kvalitním jádrovým kapitálem (Tier 1), zbytek mohl tvořit dodatkový kapitál (Tier 2). Vážená aktiva ve jmenovateli se sečtou jako součet, přičemž každý sčítanec má předepsanou rizikovou váhu z intervalu mezi 0 a 1. Např. hotovost, zlato, pohledávky za vládami nebo centrální bankami států OECD mají rizikovou váhu 0 (ve jmenovateli nejsou), zatímco např. pohledávky za soukromým sektorem mají váhu 1 a musí být tedy alespoň z 8 % pokryty regulačním kapitálem. Pravidla přiměřenosti jsou pouze minimální a státy mohly vyžadovat některá kritéria přísnější nebo další kritéria navíc. Například USA udržují pákový poměr (leverage ratio) v hodnotě 3 %, který bude diskutován dále. Pravidla Basel I měla být implementována do konce roku 1992.

Dodatkem z roku 1993 byla zavedena tzv. standardní metoda založená na blokovém přístupu (building block approach). Nejdůležitějším dodatkem je dodatek z ledna roku 1996 (Dodatek k dohodě o zahrnutí tržního rizika, Amendment to the Capital Accord to Incorporate Market Risks), který se zabývá řízením tržních rizik (akciové, úrokové, devizové, komoditní) s tím, že nová úprava měla být začleněna do právních řádů států od konce roku 1997. Podle tohoto dodatku se portfolio banky rozdělilo na bankovní a obchodní. Základními komponenty kapitálu jsou kapitál Tier 1 (vlastní kapitál) a Tier 2 (doplňkový kapitál) a nově i Tier 3.

Nedostatkem standardního přístupu z roku 1993 bylo nezohlednění diverzifikace mezi jednotlivými riziky. „Hlavním zdrojem a hybnou silou rozvoje pokročilých modelů úvěrových rizik byla nespokojenost se standardy BIS a lokálních regulátorů na požadavky na úvěry. Stávající režim BIS byl definován jako politika „jedna velikost pro všechny“ (...) nebyl brán ohled na různé důsledky velikosti úvěru, splatnosti úvěru a hlavně, ratingu protistrany.“³¹

³⁰ Podle předsedy basilejského výboru bankovního dohledu P.W. Cooka, který vypracoval dohodu podepsanou guvernéry centrálních bank zemí skupiny G-10 a Lucemburska v roce 1988.

³¹ GALLATI, Reto R. *Risk management and capital adequacy*. London : McGraw-Hill, 2003. 550 s. ISBN 0-07-140763-4, s. 153

Pro výpočet úvěrového rizika se nadále používala standardní metoda, avšak pro tržní riziko se zavedla nová, tzv. metoda vnitřních modelů založená převážně na přístupu hodnoty v riziku (value at risk, VaR) - znamená odhadnutí nejhorší ztráty, ke které může dojít s pravděpodobností v budoucnosti. Banky mohly využívat pro tržní rizika buď standardní nebo interní výpočet s tím, že po dobu přechodných období mohly používat oba.

Pravidla se vztahují jen na mezinárodně aktivní banky. Původním účelem bylo vytvoření společného harmonizovaného standardu pro banky i obchodníky s cennými papíry. Proto BCBS konzultovala svůj postup s IOSCO. „Diskuse však selhala, protože členové IOSCO se nemohli dohodnout na společném postupu.“³² IOSCO totiž neměl vlastní návrhy na požadavky pro kapitálovou přiměřenost.

Předešlý koncept významně přispěl ke stabilitě a bezpečnosti bankovních systémů, avšak postupem času se ukázal jako nedostačující. Rozšířená kapitálová přiměřenost obsahovala problematiku dvou hlavních bankovních rizik, nezabývala se však dalšími, například vypořádacím, likvidním, operačním a právním. Nové standardy byly diskutovány od roku 1999, finální verze vydána v roce 2002, revidovaná verze 26. června 2004 (International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards, Basel II). Znamená v podstatě převzetí přístupu z roku 1996 spolu s novým zavedením zohlednění operačního rizika. Minimální úroveň zůstala na 8 %. Basel II klade větší důraz na kvalitu banky, bankovního dohledu a tržní disciplínu. Poprvé se neuvádí pouze kvantitativní výpočet přiměřenosti, nýbrž i kvalitativní stanovení požadavků bank. Zároveň došlo k rozšíření působnosti tak, aby pokrývala nejenom riziko banky samotné, ale i celé bankovní skupiny.

Nová pravidla se vyznačují citlivějším přístupem k měření a řízení kreditního rizika a poprvé se zabývají operačními riziky (riziky ztráty v případě selhání lidského faktoru nebo nedostatků v používaných informačních systémech a ostatních technologiích). Zahrnutí operačního rizika znamenalo reflektování celkového významu operačního rizika v rizikovém profilu bank a jeho obtížné měřitelnosti. V oblasti tržních rizik nejsou oproti Baselu I výrazné změny. K dalším novinkám patří kromě jiného využívání ratingů od ratingových agentur pro účely přiřazování rizikové váhy pohledávkám, individualizovaný přístup regulačních orgánů k jednotlivým bankám, zvýšení požadavků na zveřejňování informací bankami a na stanovování kapitálových

³² Ibid., s. 60

požadavků na konsolidovaném základě. Pravidla Basel II jsou navíc založena na třech pilířích – minimální kapitálové požadavky, postup orgánů bankovního dohledu a tržní disciplína.

Druhý pilíř se zabývá způsobem výkonu dohledu, stanovením rizikového profilu banky a individuální kapitálové přiměřenosti. Více se klade důraz na odpovědnost banky samotné na aplikaci pravidel obezřetného podnikání. Je důsledkem i faktu, že pilíř I se nezabývá všemi riziky – např. podnikatelské a strategické riziko, hospodářský cyklus, úvěrová koncentrace, která by však měla být brána v úvahu při kapitálové přiměřenosti. Orgán pro bankovní dohled by neměl fungovat jen jako dohlížitel, ale měl by také podporovat dialog s bankami. Z individuálního přístupu lze též vyvodit, že orgán bankovního dohledu má právo požadovat kapitálový požadavek vyšší - limit kapitálové přiměřenosti 8 % zůstává nadále absolutním minimem, avšak dojde-li orgán pro bankovní dohled k názoru, že kapitálový požadavek neodpovídá jejímu rizikovému profilu banky, může požadovat vyšší.

Třetí pilíř (tržní disciplína) se týká zveřejňování relevantních ukazatelů rizik a transparentnosti. Banky jsou povinny informovat, jak měří své riziko, jak její rizikový profil vypadá a kolik drží vlastního kapitálu v poměru k přijatým rizikům. Uveřejňované informace jsou tak důležité nejen pro orgán pro bankovní dohled, ale také pro ostatní účastníky trhu.

Časem se i tato pravidla ukázala jako nedostatečná. Zejména po zkušenostech s finanční a hospodářskou krizí v letech 2007-2010 bylo nutné zavést opatření pro kvalitnější strukturu kapitálu, lepší pokrytí rizik a i zcela nové ukazatele doplňující tradiční výpočty kapitálové přiměřenosti. Finální verze Baselu III byla vydána 16. prosince 2010. Bližší rozbor a hodnocení těchto pravidel bude uveden ve třetí části.

2.1.2 Vývoj směrnic EU

Vývoj pravidel BCBS Evropská unie vždy pozorně sledovala a přizpůsobovala svoji legislativu těmto konceptům. Tím jim vnucovala a vnucuje závaznou podobu. Směrnice v oblasti kapitálové přiměřenosti přijímá Rada na návrh Evropské Komise, přičemž její mandát byl založen na čl. 47 (bývalý článek 57) Smlouvy o založení Evropského společenství, po účinnosti Lisabonské smlouvy je založen na čl. 53 Smlouvy o fungování EU. Harmonizace se tedy neopírá o zbytkovou kategorii sblížení předpisů členských států, které mají přímý vliv na vytváření nebo fungování vnitřního trhu podle čl. 94 (resp. 115), jako například harmonizace přímých daní. Je promítnutím

snahy odstranit omezení svobody usazování osob, resp. koordinovat právní a správní předpisy členských států, jež se týkají přístupu k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkonu.

Formální procedura byla spolurozhodování Evropského parlamentu a Rady, resp. dnes je to tzv. řádný legislativní postup. Návrh Komise tedy přijímá Rada společně s Evropským parlamentem.

Rok po uveřejnění dohody Basel I byly přijaté dvě směrnice, a to

- směrnice o vlastních zdrojích 89/299/EHS (Own Funds Directive, **OFD**) a
- směrnice o solventním poměru 89/647/EHS (Solvency Ratio Directive, **SRD**).

Obě mají v zásadě shodný obsah jako Basel I až na drobné odlišnosti (např. použití pojmu vlastní zdroje pro regulační kapitál a poměr solventnosti pro kapitálovou přiměřenost).

Další byla směrnice o kapitálové přiměřenosti 93/6/EHS (Capital Adequacy Directive, **CAD I**). Nejde však o pouhou reakci na změny v pravidlech Basel. Jde částečně i o řešení problému, který nastal spolu se zavedením směrnice o investičních službách 93/22/EHS (Investment Services Directive, **ISD**), účinné od 1.1. 1996. Podle nových pravidel se investiční společnosti mohly volně usazovat v EU po splnění regulatorních podmínek v domovském státě, bez nutnosti splňovat podmínky ve státě usazení. Proti tomu, aby se společnosti účelově usazovaly ve státě s nejnižšími podmínkami regulace (regulační arbitráž), nová směrnice CAD I musela nutně doprovázet ISD. Obě směrnice počítaly s transpozicí do konce roku 1995, byly však nakonec implementovány v zemích EU se značným zpožděním³³. CAD rozšířila směrnice OFD a SRD a v zásadě kopírovala pravidla Basel z roku 1993 - nebo lépe řečeno, původní návrh z roku 1993, který však byl oficiálně schválen až v roce 1996 (Dohoda o zahrnutí tržních rizik) – EU tedy v podstatě předběhla mezinárodní vývoj.

Novela CAD I z roku 1998, označována jako **CAD II**, zavedla navíc možnost použití vnitřních modelů v bankách pro hodnocení pozičního, devizového a komoditního rizika – převzala tím kompletně Dohodu o zahrnutí tržních rizik. Tvoří ji soustava tří směrnic: 98/31/ES, 98/32/ES a 98/33/ES. Pravidla CAD I a CAD II byla obdobná těm v Baselu, byly tam však opět určité rozdíly. „Poprvé, směrnice Baselu byly směřované pouze bankám, ne investičním společnostem. Regulace investičních společností se zaobírá hlavně běžnou likviditou, zatímco regulace bank cílí k prevenci pádů. Podruhé, CAD směrnice byly účinné od roku 1996, ale pravidla Baselu v roce

³³ Směrnice byly transponované nejdříve ve Velké Británii v roce 1996, nakonec v Německu v roce 1998.

1998, čímž byly ponechána doba, ve které evropské společnosti musely dodržovat jenom vlastní soubor pravidel.³⁴ CAD II oproti Baselu zavádí navíc hodnocení rizika úvěrové angažovanosti a vypořádacího rizika.

Basel II implementovaly až další směrnice. Jsou to směrnice o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu 2006/48/ES a směrnice o kapitálové přiměřenosti investičních podniků a úvěrových institucí 2006/49/ES (souhrnně jako Capital Requirements Directive, **CRD**). Doba transpozice byla do 1. ledna 2007. První z uvedených směrnic se zabývá hlavně investičním portfoliem, druhá zejména tržním rizikem a obchodním portfoliem. Rozdíl je v rozsahu aplikace: první jmenovaná se vztahuje pouze na úvěrové instituce, druhá i na další osoby. Celkově se tedy CRD vztahuje na banky, družstevní záložny, instituce elektronických peněz a obchodníky s cennými papíry, což je zásadní rozdíl oproti Baselu II, který se vztahuje pouze na mezinárodně aktivní banky.

Následně vznikla nutnost revidovat tyto směrnice v souvislosti s reakcí na finanční krizi. **CRD II** sestává ze tří směrnic:³⁵

- směrnice 2009/27/ES, kterou se mění některé přílohy směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/49/ES, pokud jde o technická ustanovení o řízení rizik,
- směrnice 2009/83/ES, kterou se mění některé přílohy směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES, pokud jde o technická ustanovení o řízení rizik,
- směrnice 2009/111/ES, kterou se mění směrnice 2006/48/ES, 2006/49/ES a 2007/64/ES, pokud jde o banky přidružené k ústředním institucím, některé položky kapitálu, velkou angažovanost, režimy dohledu a krizové řízení.

Novelizace prvních dvou má hlavně technický, resp. legislativně-technický charakter. Mění se například zacházení s expozicemi vůči finančním institucím, ve výpočtu kapitálového požadavku k operačnímu riziku se za určitých podmínek zavádí nová linie podnikání (do níž lze ukládat ztráty, které ovlivňují celou finanční instituci). Třetí směrnice obsahuje změny i materiálního charakteru – obsahuje čtyři základní změny:

³⁴ GALLATI, Reto R. *Risk management and capital adequacy*. London : McGraw-Hill, 2003. 550 s. ISBN 0-07-140763-4., s. 113

³⁵ Někde se jako CRD II uvádí pouze jedna směrnice, a to směrnice 2009/111/ES, a další dvě pouze jako CRD I, přičemž dvě originální CRD směrnice se udávají bez čísla. Takto jsou definované např. v odůvodnění vyhlášky č. 380/2010 Sb. Českou národní bankou. V práci se ale držím majoritní kategorizace CRD směrnic.

- úprava vztahů mezi domovským a hostitelskými orgány dohledu (vytváření tzv. kolegií dohlížitelů),
- využívání tzv. hybridů pro stanovení Tier 1 kapitálu,
- změna pravidel angažovanosti,
- úprava požadavku na sekuritizaci a řízení rizika likvidity.

Z právního hlediska je nejdůležitější změna v oblasti dohledu na konsolidovaném základě – kolegia dohlížitelů. Evropská komise konstatovala, že předešlá právní úprava neumožňovala vyvážená pravidla dohledu nad konsolidačními celky, která by zajišťovala efektivní spolupráci orgánů dohledu. Podle předešlé právní úpravy není domovský orgán dohledu povinen poskytovat hostitelskému orgánu informace týkající se banky, která je na území hostitelského státu zastoupena pobočkou zahraniční banky. Došlo proto k zavedení institutu významné pobočky. Orgán dohledu hostitelského státu může označit pobočku zahraniční banky za významnou a získat tak možnost být ze strany orgánu domovského státu (orgánu vykonávajícímu dohled na konsolidovaném základě) informován o případné mimořádné situaci. Orgán hostitelského státu získává právo být součástí kolegia zřizovaného orgánem vykonávajícím dohled na konsolidovaném základě nad evropskými konsolidačními celky. Členy kolegia pak budou kromě domovského (konsolidujícího) orgánu dohledu a hostitelského orgánu dohledu dceřiných bank i hostitelské orgány dohledu systémově významných poboček, což je účelem institutu významných poboček. Významnou změnou pro oblast kapitálové přiměřenosti je skutečnost, že pro určování výše kapitálových požadavků evropských konsolidačních celků a jejich členů nad stanovenou minimální úroveň je třeba nalézt shodu mezi domovskými a hostitelskými orgány. Problémy v této souvislosti budou dále zmíněny v podkapitole 2.3.5.

Zajímavé svým charakterem jsou i hybridní nástroje zařazené do vedlejšího původního kapitálu (non-core Tier 1 capital). Jde o nástroje, které spojují charakteristiky akciových a dluhových instrumentů, resp. jsou na hranici mezi vlastním kapitálem a dluhem. Charakteristickým rysem těchto nástrojů je totiž kombinace prvků typických jak pro vlastní kapitál, tak pro dluh. Pro zařazení do regulatorního kapitálu však musí splňovat podmínky – mít dlouhodobý charakter, mít schopnost krytí vzniklých hospodářských ztrát se současným zachováním provozu („going concern“) atd.

Sekuritizace znamená převod úvěrového rizika na jiný subjekt transformací pohledávek na cenné papíry. Byla jednou z hlavních příčin rozšíření finanční krize v globálním měřítku. V podstatě

umožnila bankám prostřednictvím prodeje cenných papírů vyvést riziková aktiva mimo své bilance a dosáhnout snížení kapitálových požadavků pro krytí rizik. Vlastní riziko se tak přeneslo do bilancí finančních institucí po celém světě – jako důsledek následného poklesu kvality úvěrového portfolia a přecenění rizika poklesla hodnota cenných papírů s vazbou na problematická („toxická“) aktiva. Vysoké ztráty plynoucí z vysokých expozic vůči těmto aktivům ohrozily samotné fungování finančního systému a vyvolaly tak potřebu přísnější regulace a stanovení pravidel pro sekuritizaci aktiv.

Nejnovější platnou novelizací je směrnice 2010/76/EU, kterou se mění směrnice 2006/48/ES a 2006/49/ES, pokud jde o kapitálové požadavky na obchodní portfolio a resekuritizace a o dohled nad politikami odměňování (**CRD III**). Směrnice stanovuje především zvýšení některých kapitálových požadavků pro sekuritizované a resekuritizované expozice v obchodním portfoliu. Dále se zvyšují kapitálové požadavky k tržnímu a specifickému riziku obchodního portfolia v případě použití vnitřních modelů. Finanční instituce musejí zavést rovněž vhodné principy odměňování, do kterých může v případě jejich nevhodného nastavení orgán dohledu zasahovat.

Teprve **CRD IV** bude zavádět komplexní úpravu podle Baselu III. V dubnu 2009 Evropská komise přijala vlastní návrh této směrnice a přijetí Radou a Evropským parlamentem se očekává v průběhu roku 2011.

Způsob harmonizace stanovený směrnicemi CRD je koncipován jako minimální. Zakotvení minimální harmonizace je obsaženo v bodě 15 preambule směrnice 2006/48/ES³⁶. Znamená to, že členské státy musejí implementovat minimální rámec obsažený v CRD, avšak mohou přijmout i přísnější úpravu jdoucí i nad její rámec. Navíc směrnice výslovně připouští množství opcí a národních diskrecí pro členské státy. Tato fragmentace legislativy následně způsobuje, že na vnitřním trhu existují různé právní úpravy kapitálových požadavků, které vedou k nekonzistentnosti a vytvářejí určité překážky. Evropská komise na tento problém reagovala a prohlásila, že „zásadní rozdíly ve vnitrostátních právních předpisech vyplývajících z výjimek, derogací, dodatků na vnitrostátní úrovni nebo nejasností obsažených ve stávajících směrnicích by

³⁶ Pro úvěrové instituce povolené příslušnými orgány mohou členské státy stanovit přísnější pravidla než ta, která jsou stanovena v čl. 9 odst. 1 prvním pododstavci, čl. 9 odst. 2 a v člancích 12, 19 až 21, 44 až 52, 75 a 120 až 122.

měly být identifikovány a odstraněny, tak, aby se vyvinul harmonizovaný základní soubor standardů uplatňován ve všech členských státech“.³⁷

Z těchto důvodů by se měl po zavedení CRD IV vytvořit jednotný kodex regulatorních pravidel aplikovaný v celé EU („single rule book“) tím, že se zavede maximální harmonizace v technických aspektech CRD směrnic a zruší se většina opcí a diskrecí. Neznamená to však zavedení plné harmonizace a odstranění všech národních diskrecí. Stávající odlišnosti lze kategorizovat do třech oblastí:

1. Dodatky v oblastech, které směrnice nepokrývají vůbec nebo neharmonizují úplně - např. dohled nad likviditou
2. Diskreční oprávnění výslovně dovolené v oblastech, které CRD neharmonizuje úplně (opce a diskrece) – např. definice vlastních zdrojů
3. Dodatky v oblastech plně harmonizovaných (známé jako „gold plating“) – např. definice a výše kapitálových požadavků, zveřejňování informací

Snahou je odstranit pouze třetí kategorii. To se dosáhne tím, že se zavede maximální harmonizace ve většině 1. a v celém 3. pilíři. Bude to znamenat odstranění možností derogací, odchylek i dodatků v oblasti minimální hodnoty kapitálové přiměřenosti, definice kapitálových požadavků, omezení angažovanosti a nabývání kvalifikovaných účastí v osobách mimo finanční sektor (pilíř 1) a zveřejňování informací (pilíř 3). Maximální harmonizace se však nebude dotýkat oblastí, které ještě nejsou plně harmonizované (např. definice kapitálu v pilíři 1) nebo vyžadují individuální zacházení (v zásadě celý pilíř 2). Trhy EU nelze považovat za úplně homogenní a národní odlišnosti v těchto oblastech jsou žádoucí.

Význam maximální harmonizace kromě technických detailů pro určování kapitálových požadavků nebo zveřejňování informací vidím hlavně ve dvou oblastech: minimální úroveň kapitálové přiměřenosti a nabývání kvalifikovaných účastí. Plná harmonizace obou oblastí totiž výrazným způsobem napomáhají odstranit regulační arbitráž a vytvářet rovné podmínky bankovního podnikání v rámci EU. V praxi maximální harmonizace výše minimální kapitálové přiměřenosti bude znamenat, že členské státy už nebudou moci stanovit (plošně) minimální

³⁷ European Commission. *Communication for the spring European council: Driving European recovery*. COM(2009) 114 final. Brussels, 4.3.2009. Dostupný na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0114:FIN:EN:PDF>>.

úroveň přiměřenosti přesahující 8 %. Samozřejmě možnost dohlázeitele určit vyšší hodnoty (individuálně) a dodatečné požadavky v závislosti na rizicích (pilíř 2) bude stále trvat.

Tyto směrnice upravující primárně kapitálovou přiměřenost nejsou jedinými v této oblasti, avšak jsou nejdůležitější. Dalšími směrnicemi, které se dotýkají této oblasti, jsou směrnice o dohledu nad úvěrovými institucemi na konsolidovaném základě 92/30/EHS či směrnice o doplňkovém dozoru nad úvěrovými institucemi, pojišťovny a obchodníky s cennými papíry ve finančním konglomerátu 2002/87/ES.

Harmonizace neúvěrových finančních institucí probíhala paralelně a nyní je upravena směrnicí o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu 2009/138/ES (Solvency II) a směrnicí o trzích finančních nástrojů 2004/39/ES (Markets in Financial Instruments Directive, MiFID).

2.1.3 Úprava v ČR

I když ČR nebyla členem EU před rokem 2004, v podstatě kopírovala obsah směrnic odpovídající Baselu I a směrnic do svého právního řádu ve stejném časovém okamžiku, tedy v roce 1993. Pravidla kapitálové přiměřenosti byla historicky platná od 1. ledna 1993 na základě Opatření Státní banky československé, kterým se stanoví minimální výše likvidních prostředků č. 97/1992/03 Sb. Udržovat kapitálovou přiměřenost ve výši minimálně 8 % nebylo k tomuto datu závazné pro všechny banky - banky založené před 1. lednem 1990 měly za povinnost dosáhnout kapitálové přiměřenosti 8 % graduálně k 1. lednu 1997, banky založené po 1.1. 1990 mohly mít přiměřenost pouze ve výši 5 %. Od 1. ledna 1997 byla povinná kapitálová přiměřenost ve výši alespoň 8 % u všech obchodních bank a tento minimální limit se udržuje, i když podle jiných technických výpočtů, dodnes.

Novější koncepce zohledňující také tržní riziko podle Dohody o zahrnutí tržních rizik nabyta účinnosti v roce 2000, čili už s mírným zpožděním. Opatření ČNB č. 2 z roku 1999, kterým se stanoví podmínky pro provádění dohledu nad bankami na konsolidovaném základě a opatření ČNB č. 3 z roku 1999 o kapitálové přiměřenosti zahrnující úvěrové a tržní riziko byly základem implementace pravidel BCBS do roku 2002. V tomto roku je nahradila vyhláška ČNB č. 333/2002 Sb., kterou se stanovila pravidla obezřetného podnikání ovládajících osob na konsolidovaném základě. Podrobnosti pravidel obezřetnosti bank na individuálním základě

upravovalo opatření ČNB č. 2 z roku 2002, o kapitálové přiměřenosti bank a dalších pravidlech obezřetného podnikání na individuálním základě s účinností od 1. 1. 2003. Stěžejním důvodem pro vydání nového předpisu bylo vytvoření předpokladů pro dosažení plné kompatibility pravidel s evropskými směrnici ke dni přistoupení České republiky k EU.

Implementace pravidel 1. pilíře Basel II (resp. CRD) byla důsledkem delší přípravy, která byla realizována společným trilaterálním projektem ČNB, České bankovní asociace a Komory auditorů ČR od roku 2002. Pravidla Basel II byla implementována transpozicí provedenou těmito zákony:

- zákon č. 120/2007 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků na banky, spořitelny a úvěrní družstva, obchodníky s cennými papíry a na instituce elektronických peněz
- ten novelizoval dotčené sektorové předpisy - zákon o bankách, zákon č. 87/1995 Sb., o spořitelních a úvěrních družstvech („zákon o družstevních záložnách“), zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu („zákon o podnikání na kapitálovém trhu“) a zákon č. 124/2002 Sb., o platebním styku
- dalším významným transpozičním předpisem je vyhláška, zejména její část čtvrtá. Vyhláška určuje v § 43 limit přiměřenosti ve výši 8 % a stanoví podrobnosti pro výpočty.

V roce 2007 si banky mohly zvolit zda budou uplatňovat stávající nebo nová pravidla, přičemž nová se omezovaly jen na základní (standardní) metody. Od roku 2008 musí všechny banky používat pravidla Basel II a mohou si vybrat ze všech postupů.

Principy 3. pilíře Baselu II byly zavedeny do českého právního řádu už v opatření Ministerstva financí, kterým se stanoví uspořádání a obsahové vymezení položek účetní závěrky a rozsah údajů ke zveřejnění pro banky a některé finanční instituce (účinnost 1.1.2002), i ve vyhlášce MF, kterou se provádějí některá ustanovení zákona 563/1991 Sb., o účetnictví pro účetní jednotky, které jsou bankami a jinými finančními institucemi (od 1.1.2003). ČNB na uvedené předpisy reagovala přijetím opatření 1/2003, kterým stanoví minimální požadavky na uveřejňování informací bankami. Uvedená vyhláška stanoví povinnost bankám zveřejňovat čtvrtletně relevantní informace a specifikuje obsah výročních zpráv bank.

Transpozice směrnice CRD II do českého právního řádu byla provedena zákonem č. 41/2011 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků a postupů

dohledu nad bankami, spořitelními a úvěrními družstvy a obchodníky s cennými papíry. Došlo ke změnám jednotlivých zákonů, které upravují podnikání v příslušných sektorech – zákon o bankách, družstevních záložnách, zákon o podnikání na kapitálovém trhu a zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance, ve znění pozdějších předpisů. V důsledku technické povahy mnoha ustanovení směrnice CRD II byla nutná implementace i novelou vyhlášky provedenou vyhláškou č. 380/2010 Sb.. CRD III vyžadovala, navzdory dost zásadním změnám v oblasti odměňování, pouze změnu vyhlášky.

Tabulka 1. Souvislost pravidel BCBS, směrnic EU a předpisů ČR³⁸

BCBS			EU			ČR	
Pravidla BCBS	Publikace dokumentu	Implementace	Směrnice EU	Publikace dokumentu	Transpozice	Předpis	Účinnost
Basel I	červenec 1988	1992	OFD	17.4.1989	1.1.1991	Opatření SBČS 97/1992/03	1.1.1993
			SRD	18.12.1989	1.1.1991		
Dohoda zavedení tržních rizik	leden 1996	1997	CAD I	15.3.1993	31.12.1995	Opatření 2/1999, Opatření 3/1999	19.7.1999, 1.4.2000
			CAD II	22.6.1998	21.7.1999	Opatření 2/2002, Vyhláška 333/2002	1.1.2003, 1.8.2002
Basel II	červen 2004	2007	CRD (CAD III)	14.6.2006	1.1.2007	Zákon 120/2007, Vyhláška 123/2007	1.7.2007
			CRD II	7.4.2009, 27.7.2009, 16.9.2009	31.12.2010	Vyhláška 380/2010, Zákon 41/2011	26.1.2011, 31.12.2011
			CRD III	24.11.2010	1.1.2011, 31.12.2011	Vyhláška 380/2010	1.1.2011, 31.12.2011
Basel III	prosinec 2010	2012	CRD IV	-	(31.12.2012)	-	-

Pramen: Autor

2.2 Analýza pravidel Basel II

Před rozborem problémů zavádění a fungování pravidel Baselu II je nutné zmínit a analyzovat jejich obsah v právním řádu ČR.

2.2.1 Regulatorní kapitál

Kapitál jsou upravené vlastní zdroje pasiv po odečtení některých závazků. Rozděluje se do tří částí, které se označují Tier 1, Tier 2 a Tier 3, přičemž Tier 1 je jediný, který zahrnuje pouze

³⁸ Tabulka je velmi zjednodušující a zahrnuje jen hlavní legislativní mezníky. Např. CAD I kromě pravidel v Dohodě o zavedení tržních rizik inkorporuje i další pravidla a vytváří tak souhrnný rámec pro přiměřenost, CRD II a CRD III rozvíjí pravidla Baselu až za úroveň Baselu II, opatření ČNB z roku 1999 se dotýkali už pravidel v CAD II, ale jejich kompletní převzetí provedly až předpisy v roce 2002.

vlastní kapitál, a má tedy i největší schopnost ke krytí ztrát. Regulační kapitál se stanoví jako součet původního kapitálu na individuálním základě (složka Tier 1) a dodatkového kapitálu (additional capital) na individuálním základě (složka Tier 2) snížený o odčitatelné položky na individuálním základě a zvýšený o kapitál na individuálním základě na krytí tržního rizika (složka Tier 3). „Vrstvení kapitálu pro potřeby kapitálové přiměřenosti vyjadřuje schopnost jednotlivých vrstev ke krytí ztrát. Nejvyšší schopnost ke krytí ztrát má Tier 1, který je vlastním zdrojem banky. Složky Tier 2 a Tier 3 mají nižší schopnost krytí ztrát, protože zahrnují cizí zdroje (podřízený dluh a rezervy) započitatelné za určitých podmínek do regulačního kapitálu.“³⁹

Tabulka 2. Kapitál podle vyhlášky č. 123/2007 na individuálním základě

<p>TIER 1 hlavní (original)</p>	<ul style="list-style-type: none"> + splacený základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku + emisní ážio – splacené emisní ážio a emisní ážio vzniklé z obchodů v vlastními podíly + zákonné rezervní fondy (povinné) + ostatní rezervní fondy - pokud vytvářeny z rozdělení zisku a lze je použít výhradně k úhradě ztráty uvedené v účetní závěrce povinné osoby + nerozdělený zisk z předchozích období po zdanění - pokud byl schválen auditorem v auditu účetní závěrky, valná hromada účetní závěrku schválila a rozhodla o výši nerozděleného zisku + zisk za účetní období po zdanění po zdanění uvedený v účetní závěrce povinné osoby ověřené auditorem snížený o předpokládaný podíl na zisku k vyplacení a další předpokládané platby z rozdělení zisku + mezitímní zisk běžného období zjištěný v rámci mezitímní účetní závěrky, do kterého byly promítnuty předpokládané dividendy, pokud byl odsouhlasen vnějším auditorem a ČNB projednala zařazení do Tier 1 - neuhrazená ztráta z předchozích období - ztráta běžného období - goodwill podle IAS - nehmotný majetek jiný než goodwill - výsledné kurzové rozdíly - z konsolidace dat zahraniční organizační složky - nabyté vlastní akcie a podíly - oceňovací rozdíl ze změn reálných hodnot kapitálových - nástrojů zařazených pro účely vedení účetnictví do portfolia realizovatelných finančních nástrojů, je-li negativní - čistý zisk z kapitalizace budoucích příjmů ze sekuritizace - je-li součástí rezervních fondů nebo zisku - účastnické cenné papíry vydané osobou mající kvalifikovanou účast v bance - nabyté za účelem tvorby trhu a zařazené do obchodního portfolia
<p>TIER 1 vedlejší (hybrid)</p>	<ul style="list-style-type: none"> + nástroj, pokud: <ul style="list-style-type: none"> a) nemá určenu splatnost nebo je splatný nejdříve za 30 let b) není zajištěn, je splatný jednorázově a vázán podmínkou podřízenosti c) umožňuje krytí ztrát z činnosti banky d) vyplacení příslušenství, podílu na zisku nebo obdobného plnění je vázáno na soustavné plnění požadavků na kapitálovou přiměřenost banky

³⁹ KAŠPAROVSKÁ, Vlasta. a kol. *Řízení obchodních bank*. Praha : C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-381-7, s. 46

	<p>e) obsahuje právo banky nevyplatit s ohledem na její finanční situaci nebo platební schopnost plnění podle písmena d)</p> <p>f) obsahuje právo banky nahradit plnění podle písmena d) nabytím jejich účastnických cenných papírů, anebo členského podílu v bance v úměrné výši, zejména pokud nesplňuje požadavky na kapitálovou přiměřenost nebo platební schopnost</p> <p>g) banka oznámila a projednala zařazení nástroje do Tier 1 s ČNB</p>
TIER 2 hlavní	<p>+ přebytek v krytí očekávaných úvěrových ztrát na individuálním základě - pokud banka využívá vnitřní metodu IRB, ale pouze do výše 0,6 % součtu hodnot rizikově vážených expozič</p> <p>+ nástroje zahrnované do vedlejšího Tier 1 v částce převyšující hlavní Tier 1</p>
TIER 2 vedlejší	<p>+ podřízený dluh A</p> <p>+ oceňovací rozdíl ze změn reálných hodnot kapitálových nástrojů, pro něž existuje aktivní trh, zařazených pro účely vedení účetnictví do portfolia realizovatelných finančních nástrojů, je-li pozitivní, přičemž se oceňovací rozdíl stanovuje po snížení o případný závazek z odložené daně</p>
TIER 3	<p>+ podřízený dluh B snížený o jiné než významné omezení úpravy při tržním oceňování nebo oceňování modelem</p>
LIMITY	<p>vedlejší Tier 1 ≤ hlavní Tier 1</p> <p>vedlejší Tier 2 ≤ 50 % Tier 1</p> <p>Tier 2 + Tier 3 ≤ Tier 1</p> <p>Tier 3 ≤ 1,5 x (regulovaný kapitál – kapitálový požadavek A)</p> <p>pokud 50 % odečitatelných položek převyšuje Tier 2, převýšení se odčítá od Tier 1</p>
ODČITATELNÉ POLOŽKY	<p>- kapitálové investice investičního portfolia do jiné banky nebo finanční instituce - pokud tyto investice přesahují 10 % základního kapitálu jednotlivých bank nebo finančních institucí, do nichž je investováno (kromě bank udržujících kapitálovou přiměřenost na konsolidovaném základě a osoby, v nichž má kapitálovou investici, zahrnuje do regulovaného konsolidačního celku plnou nebo poměrnou metodou)</p> <p>- součet kapitálových investic investičního portfolia do jiných bank nebo finančních institucí - pokud tyto investice nedosahují 10 % základního kapitálu jednotlivých bank nebo finančních institucí, do nichž je investováno, v částce, která přesahuje 10 % kapitálu na individuálním základě (kromě bank udržujících kapitálovou přiměřenost na konsolidovaném základě a osoby, v nichž má kapitálovou investici, zahrnuje do regulovaného konsolidačního celku plnou nebo poměrnou metodou)</p> <p>- hodnota expozič ze sekuritizace s rizikovou vahou 1250 %, ledaže je zahrnuta do výpočtu kapitálového požadavku k úvěrovému riziku podle ustanovení pro sekuritizaci</p> <p>- nedostatek v krytí očekávaných úvěrových ztrát – pokud využívá model IRB</p> <p>- významné omezení úpravy při tržním oceňování nebo oceňování modelem</p> <p>odpočet u volných dodávek - od pěti obchodních dnů po splatnosti druhé smluvní platby nebo dodávky do ukončení transakce ve výši součtu převedené hodnoty a rozdílu mezi sjednanou vypořádací cenou a aktuálním tržním oceněním, je-li kladný</p>

Pramen: Autor, podle vyhlášky ČNB č. 123/2007 Sb.

Podřízeným dluhem se rozumí dluh, pro který je dohodou stanovena podřízenost. Pojem je českému právnímu řádu „znám jen velice krátkou dobu a byl zaveden s účinností od 1. ledna 2001 zákonem č. 368/2000 Sb.“⁴⁰ Má význam zejména v souvislosti s dluhopisy a znamená

⁴⁰ BAKEŠ, Milan. a kol. *Finanční právo*. 4. aktualiz. vyd. Praha : C.H. Beck 2006, s. 671

situaci, kdy věřitel je v případě likvidace nebo insolvence emitenta uspokojen až po uspokojení ostatních pohledávek (s výjimkou rovněž podřízených). „Bankovní předpisy však tradičně, a to u nás již před rokem 2001, chápou podřízený dluh mnohem širěji, jako dluh vznikající nejen z dluhopisů ale i z úvěrů, půjček či vkladů, pro něž je dohodou mezi dlužníkem a věřitelem stanovena podřízenost obdobným způsobem, jako je to stanoveno zákonem pro podřízené dluhopisy. Věřitel z podřízeného dluhu se tak dostává do podobného postavení, jako je postavení akcionáře banky v tom smyslu, že totiž nemusí čekat se svými nároky z podřízeného dluhu až na uspokojení všech nepodřízených věřitelů dlužníka.“⁴¹

Podřízený dluh může mít různou podobu: emitovaný dluhopis, přijatý úvěr, půjčka nebo vklad. Musí splňovat následující podmínky:

- smlouva musí obsahovat doložku o podmínce podřízenosti
- částka z dluhu byla v plné výši převedena na účet banky
- dluh je nezajištěný a započtení pohledávky věřitele z podřízeného dluhu proti jeho závazkům vůči bance není přípustné
- dluh není přímo ani nepřímo financován bankou a pohledávku z titulu podřízeného dluhu A nelze přijmout bankou jako zajištění
- banka oznámí a projedná s ČNB zařazení dluhu do Tier 2
- dále:

Podřízený dluh A - doba splatnosti musí být minimálně 5 let, jistina splatná jednorázově.

Je postupně snižován o 20 % každý rok během posledních pěti let přede dnem splatnosti.

Podřízený dluh B - doba splatnosti minimálně 2 roky, jistina je splatná jednorázově. Podřízený dluh je započítán jen tehdy, když je splněna podmínka, že jistina nebude splacena, pokud by znamenalo její splacení snížení kapitálové přiměřenosti pod stanovený limit a to ani v případě, že by byla tato jistina splatná.

Rozdělení Tier 1 na hlavní a vedlejší (hybridní) je novinkou zavedenou až novelou provedenou vyhláškou č. 380/2010 Sb. Protože zařazení do nástroje do hybridního Tier 1 musí projednat ČNB a zároveň výše a struktura Tier 1 výrazně ovlivňuje kapitálovou přiměřenost, bylo nutné specifikovat, co ČNB při projednávání zařazení sleduje. Učinila tak prostřednictvím úředního sdělení ze dne 29.12. 2010. Podle něj ČNB při projednávání záměru povinné osoby zahrnovat

⁴¹ BAKEŠ, Milan. a kol. *Finanční právo*. 4. aktualiz. vyd. Praha : C.H. Beck 2006, s. 672

nástroj do vedlejšího původního kapitálu posuzuje ČNB nástroj z hlediska (přiměřeně k povaze nástroje):

- trvalosti,
- podmínek pro vyplácení příslušenství (výnosů), podílu na zisku nebo obdobného plnění,
- schopnosti krýt ztráty,
- dodržování množstevních limitů a
- vydávání nástroje prostřednictvím jiné osoby.

2.2.2 Kapitálové požadavky

Kapitálová přiměřenost je pak stanovena jako zlomek, kde v čitateli je kapitál banky a ve jmenovateli součet kapitálových požadavků (peněžních hodnot odpovídajícího kapitálového krytí rizik banky – minimální výši kapitálu, kterou musí banka udržovat vzhledem k rizikové struktuře svých aktivních obchodů). Pro účely výpočtu kapitálové přiměřenosti banka stanovuje minimální kapitálové požadavky k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku.

Úvěrovým rizikem rozumíme riziko, že klient nebo obchodní partner nedodrží domluvené podmínky transakce. Vyplyvá z platební neschopnosti nebo neochoty platit své závazky. Tržní riziko je riziko související se změnou tržních cen. Mezi tržní rizika řadíme:

- úrokové riziko - riziko související s pohybem úrokových sazeb,
- akciové riziko - riziko související s pohybem tržních cen akcií,
- měnové (kurzové) riziko - riziko související se změnou měnových kurzů,
- komoditní riziko - riziko související se změnou ceny komodit,
- riziko volatility – riziko negativních změn tržní hodnoty pozic v důsledku změn volatility,
- riziko likvidity trhu – riziko ztráty v případě malé likvidity trhu s finančními nástroji, bránící rychlé likvidaci pozic.

Nástroje, k nimž se kalkuluje kapitálový požadavek, jsou v obchodním nebo investičním (před účinností vyhlášky bankovním) portfoliu banky podle účelu, pro který je banky drží. Do obchodního náleží nástroje držené za účelem obchodování a dosažení zisku z cenových rozdílů, repa a půjčky a reverzní repa a výpůjčky cenných papírů a komodit, pokud i cenný papír nebo komodita jsou obsaženy v obchodním portfoliu. Do investičního portfolia se zahrnují

nástroje nezařazené do obchodního portfolia, zejména ty, které má banka zájem držet do splatnosti.

Kapitálové požadavky jsou odvozené od rizik a zahrnují požadavek A (k úvěrovému riziku), požadavek B (k tržnímu riziku) a s přijetím Baselu II přibyl i požadavek C (k operačnímu riziku). Výslovné dělení na požadavky A a B (operační riziko se v té době ještě nezohledňovalo) obsahovala úprava, tedy opatření ČNB č. 2/2002 a vyhláška ČNB č. 333/2002 Sb., do roku 2007. Nová úprava podle vyhlášky č. 123/2007 Sb. už mluví jen o typech rizik a dělení podle písmen nezmiňuje. Udávají se však v praxi pro informativní účely i nadále.

Kapitálové požadavky k úvěrovému riziku zahrnují podle § 75 vyhlášky:

- (1) Kapitálové požadavky k úvěrovému riziku zahrnují kapitálové požadavky k
- a) úvěrovému riziku investičního portfolia a riziku rozmělnění investičního portfolia,
 - b) specifickému úrokovému riziku obchodního portfolia,
 - c) specifickému akciovému riziku obchodního portfolia,
 - d) riziku protistrany u repo obchodů nebo půjček či výpůjček cenných papírů nebo komodit, derivátů, transakcí s delší dobou vypořádání a maržových obchodů,
 - e) vypořádacímu riziku obchodního portfolia a volným dodávkám,
 - f) ostatním nástrojům obchodního portfolia,
 - g) riziku angažovanosti obchodního portfolia.

(2) Kapitálové požadavky k tržnímu riziku zahrnují kapitálové požadavky k

- a) obecnému úrokovému riziku obchodního portfolia,
- b) obecnému akciovému riziku obchodního portfolia,
- c) měnovému riziku investičního a obchodního portfolia,
- d) komoditnímu riziku investičního a obchodního portfolia.

Kapitálové požadavky však nemusejí mít podobu pouze aktiv banky, nýbrž se „věcně může jednat i o závazky, banky, případně o položky, které se v rozvaze banky neobjevují ani na straně aktiv, ani na straně pasiv.“⁴² Druhé zmíněné jsou podrozvahové (mimobilanční) položky, které mohou zahrnovat pohledávky a závazky z bankovních záruk, akreditivů, směnečných avalů, zástav či zajišťovacích operací aj.

⁴² BAKEŠ, Milan, a kol. *Finanční právo*. 4. aktualiz. vyd. Praha: C.H. Beck 2006, s. 673

Pro kvantifikaci rizik se přiřazují rizikové váhy. Váhy mohou činit od 0 (zcela nerizikové, nevyvolává kapitálový požadavek) až po 1,00 (zcela rizikové a vyvolává aktivum vyvolává kapitálový požadavek ve stejné hodnotě).

Pro stanovení vlastní hodnoty požadavků se používají různé metody v závislosti na kategorii rizika a na tom, zda se používají standardní nebo vnitřní přístup:

- pro úvěrové riziko – standardizovaný, základní IRB (Foundational Internal Rating Based Approach), pokročilý IRB (Advanced Internal Ratings Based Approach),
- pro tržní riziko – standardizovaný, VaR (Value at Risk),
- pro operační riziko – základní (Basic Indicator Approach, BIA), standardizovaný, alternativní standardizovaný (Alternative Standardized Approach, ASA), pokročilý (Advanced Measurement Approach, AMA).

Vlastní model však musí být schválen ČNB podle § 12a odst. 4 až 7 zákona o bankách. Konkrétnější analýza těchto přístupů by přesahovala potřeby a rozsah práce a nebudu se jí proto věnovat.

Tabulka 3. Kapitál a kapitálové požadavky bank v ČR – vývoj (v mil. Kč)

	31.12.2006	31.12.2007	31.12.2008	31.12.2009	31.9.2010
Kapitál celkem	187,534	211,961	230,852	264,736	289,242
1. Tier 1	164,451	190,429	219,859	237,595	263,635
2. Tier 2	27,591	31,149	32,105	37,954	35,285
3. Odečitatelné položky	4,508	9,617	21,112	10,813	9,677
4. Tier 3	0	0	0	0	0
Kapitálové požadavky celkem	130,576	146,814	149,874	150,050	148,627
1. Úvěrové riziko	125,070	134,610	130,286	131,946	129,232
2. Tržní riziko	4,736	3,925	5,254	3,340	3,101
3. Operační riziko	-	7,732	14,048	14,741	16,266
4. Ostatní rizika	770	547	286	23	28

Pramen: ČNB. Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank (banky podle stavu k 31.9.2010) [online] 2010. [cit. 2010-03-01] dostupný na WWW:<http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab05.html>

2.2.3 Výpočet kapitálové přiměřenosti

Banka splňuje kapitálovou přiměřenost, pokud průběžně udržuje kapitál na individuálním základě minimálně ve výši odpovídající součtu kapitálových požadavků k úvěrovému, tržnímu a operačnímu riziku. Pro vyjádření přiměřenosti se pak podle § 43 vyhlášky používá ukazatel,

který se rovná 8 % z podílu, v jehož čitateli je kapitál a ve jmenovateli kapitálové požadavky.
Tedy:

$$Kp = \frac{tier1 + tier2 - O + tier3využitý}{A + B + C} \times 0,08$$

kde:

O – odečitatelné položky

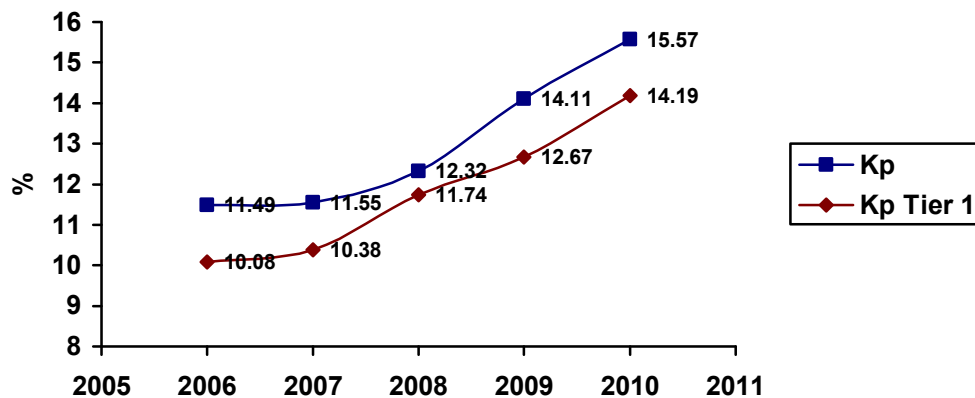
A – kapitálový požadavek k úvěrovému riziku (8 % hodnoty rizikově vážených aktiv)

B – kapitálový požadavek k tržnímu riziku

C – kapitálový požadavek k operačnímu riziku

Kapitálová přiměřenost je předepsána jako limit uvedeného zlomku ve výši 8 %. To znamená, že regulatorní kapitál musí být vyšší než součet kapitálového požadavku k úvěrovému riziku (což je 8 % hodnoty rizikově vážených aktiv) a kapitálových požadavků k tržnímu a operačnímu riziku.

Graf 2. Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru v ČR celkem na základě poměru agregovaného kapitálu a agregovaných kapitálových požadavků (bez poboček)

Pramen: Autor, podle hodnot ČNB. Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank (banky podle stavu k 31.9.2010) [online] 2010. [cit. 2010-03-01] dostupný na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab05.html>

Tabulka 4. Základní ukazatele kapitálu vybraných bank k 31.9.2010 na konsolidovaném základě

	Regulatorní kapitál (v tis. Kč)	Kapitálové požadavky (v tis. Kč)	Kapitálová přiměřenost
Česká spořitelna	62 470 000	35 709 000	14,0 %
ČSOB	56 978 479	25 582 467	17,82 %
Komerční banka	52 498 325	28 247 025	14,9 %
banky v ČR celkem	289 242 000	148 627 000	15,57 %

Pramen: Autor, podle zveřejněných údajů bank na WWW stránkách jednotlivých bank

Premise konceptu kapitálové přiměřenosti tedy zní: Čím je poměrná výše kapitálu vyšší, tím je banka bezpečnější. To však neplatí zcela absolutně - vypovídací schopnost může být ztížena rozdílným vlivem rezerv a opravných položek na výpočet kapitálové přiměřenosti. Revenda dále argumentuje, že „vezmeme-li v úvahu, že výnosnější aktiva bývají rovněž rizikovější, dojdeme k dalšímu, v tomto případě poněkud paradoxnímu závěru: snahy o splnění požadavků kapitálové přiměřenosti mohou v bankách vést k orientaci na rizikovější aktiva (...) Pouze na základě výše ukazatele kapitálové přiměřenosti tedy není vhodné vyvozovat závěry o rizikovosti jednotlivých bank.“⁴³ I srovnání výše hodnot v jednotlivých zemích nemůže vést k závěrům o rizikovosti bankovních prostředí.

Tabulka 5. Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru celkem ve vybraných zemích v roce 2009 (agregátní ukazatele)

ČR	14,5
SR	12,3
Polsko	13,1
Maďarsko	13,1
Rakousko	14,3
Nizozemsko	13,3
Švédsko	12,7
USA	14,3
UK	13,3
Rusko	20,9
Švýcarsko	16,9
Turecko	20,4
Brazílie	18,2

Pramen: Autor, podle IMF: *Bank regulatory capital to risk-weighted assets*. Statistical appendix [online] 2010. [cit.2010-06-13] Dostupný na WWW:<http://www.imf.org/external/pubs/ft/gfsr/2010/01/pdf/stata_ppx.pdf>

⁴³ REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovníctví*. 2. rozš. vyd. Praha : Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1, s. 489-490

2.2.4 Druhý a třetí pilíř

I když Pilíř 1 Baselu II je základem systému, nelze podcenit ani význam Pilířů 2 a 3. Druhý pilíř konceptu Basel II (Supervisory Review Process) se týká procesu ověřování regulátorem. Je založen na principu, že subjekt s vyšší tolerancí k riziku je potenciálně zranitelnější a z tohoto důvodu musí být lépe kapitálově vybaven. První pilíř zároveň nepokrývá všechna rizika banky, předmětem druhého pilíře jsou tedy:

- rizika nedostatečně pokrytá 1. pilířem (např. úvěrová koncentrace)
- rizika nepokrytá 1. pilířem (strategické riziko, riziko bankovní knihy, podnikatelské riziko)
- vnější faktory, které mohou ovlivnit bankovní subjekt (ekonomický cyklus).

Jsou zmíněné 4 základní principy:

1. Internal Capital Adequacy Assessment Process – ICAAP: Banky by měly mít nastaven proces pro výpočet celkové kapitálové přiměřenosti v poměru k rizikovému profilu a strategii banky tak, aby mohly řídit jednotlivé úrovně kapitálu.
2. Supervisory Review and Evaluation Process: Regulátoři by měli posoudit a zhodnotit bankami interně stanovenou úroveň kapitálové přiměřenosti, strategii a monitoring rizik.
3. Supervisory Measures: Regulátoři by měli od bank očekávat, že budou držet kapitálové požadavky nad minimálně stanoveným limitem a měli by být schopni tyto nadlimitní požadavky od bank žádat.
4. Supervisory Intervention: Regulátoři by měli včas intervenovat, aby zamezili poklesu kapitálu pod minimální hranici kapitálu. Za minimální hranici kapitálu je považována taková hranice, která ještě pokrývá rizikové charakteristiky dané banky. Regulátoři by měli požadovat okamžitou nápravu v případě, že kapitál banky není přiměřeně řízen nebo doplněn do regulačně požadované výše.

Implementace druhého pilíře do pravidel nutila banky zavést nové vnitřní kontrolní systémy a systémy řízení rizik a stanovit odpovědnost za řízení rizik. Účelem je zvýšit bezpečnost a stabilitu bankovního sektoru a transparentnost procesů.

Třetí pilíř (Market Discipline) se dotýká výlučně tržní disciplíny, čili zveřejňování potřebných ukazatelů a informací o svém podnikání.. Osoby musí podle § 11a zákona o bankách, a Části sedmé a osmé vyhlášky, zveřejňovat údaje:

- sobě
- složení akcionářů
- strukturu konsolidačního celku
- své činnosti
- své finanční situaci
- plnění pravidel obezřetného podnikání (přehledy o strategiích a postupech řízení rizik, kapitálu, kapitálových požadavcích a kapitálové přiměřenosti)
- další doplňující informace týkající se výše jednotlivých kapitálových požadavků, jednotlivých rizik, charakteru expozic, technik snižování úvěrového a operačního rizika, využívaných metod a systému interního ratingu (je-li využíván) atd.

Údaje jsou zveřejňovány čtvrtletně, a to ke dni 31. 3., 30. 6. a 30. 9. (do 6 týdnů po skončení příslušného čtvrtletí) a k 31. 12. (do 4 měsíců po skončení roku). Ostatní údaje, které je banka povinna předkládat, se zveřejňují jednou za rok. Informace jsou uveřejňovány v českém jazyce na internetových stránkách bank v podobě datového souboru ke stažení. Tento postup do určité míry omezuje informační asymetrii a přináší informace, které mohou být klíčové pro rozhodování subjektů odlišných od banky.

2.3 Některé právní otázky v souvislosti

2.3.1 Právní povaha pravidel BCBS a konzistence jejich zavádění

BCBS nepředstavuje žádnou nadnárodní dohlížecí ani normotvornou autoritu a dohody zveřejňované BCBS nemají právní závaznost. Jsou určeny jako společný rámec pro bankovní dohled mající podpořit konvergenci směrem ke společným praktikám a postupům a k vytvoření shodných podmínek pro banky působící mezinárodně. Dokumenty BCBS mají charakter doporučení členským zemím BCBS, ale předpokládá se jejich zapracování také ostatními státy mimo členské země. Po jejich oficiálním vydání ze strany BCBS zpravidla předchází jejich zapracování do právních řádů zemí mezinárodní konsenzus – odsouhlasení pravidel na summitu zemí G-20 nebo G-10.

Svou povahou tedy představují určitou raritu – standardy a osvědčené postupy (best practices) vymodelované úzkou skupinou dohlížitelů – profesionálů, které jsou pak po mezinárodním odsouhlasení plošně zaváděny do právních řádů po celém světě. Nepředstavují tedy mezinárodní úmluvu, ale spíše mezinárodní konsenzus. To může znamenat a i znamená, že skutečnou implementaci do právních řádů budou provázet národní diference.

Existují kritické názory na jednotnost zavádění rámce pravidel BCBS do právních řádů států. Tyto kritiky jsou založeny na třech skupinách problémů:

1. Nekonzistence kvantitativních ukazatelů
2. Nekonzistence kvalitativních kritérií (definice kapitálu) nebo rozsahu aplikace
3. Rozdíly mezi úpravou BCBS a EU

I když Basel II je zaváděn velmi široce po celém světě – v roce 2010 podle zprávy FSI ze 133 států, které reagovaly na studii, 112 jej přijalo nebo hodlá přijmout⁴⁴ - nebyl zaveden úplně konzistentně. Některé státy zavádějí vyšší hodnoty kapitálové přiměřenosti nad minimální standard. Například Velká Británie zavedla po zátěžových testech 4 % Tier 1 přiměřenost de facto v souladu s Basel III ještě před jejich schválením, Kanada dokonce v hodnotách 7 a 10 %.⁴⁵ Čína v současné době zavádí nová pravidla korelující v zásadě s Basel III, avšak přísnější – 5 % oproti 4,5 % Tier 1 přiměřenosti, 4 % leverage ratio oproti 3 % z Baselu a plné zavedení již od roku 2013.⁴⁶ Národní regulátoři ve státech s finančními centry volají po daleko vyšších požadavcích než těch v Baselu III – vyjádřili se tak např. Mervyn King, guvernér Bank of England, Adair Turner, šéf FSA⁴⁷, Sheila Bair, šéfka FDIC⁴⁸ nebo švýcarský vládní panel⁴⁹.

⁴⁴ Financial Stability Institute. *2010 FSI Survey on the Implementation of the New Capital Adequacy Framework : Summary of responses to the Basel II implementation survey*. Occasional Paper No 9. Bank for International Settlements [online] 2010 [cit. 2010-03-05] dostupný na WWW: <<http://www.bis.org/fsi/fsipapers09.pdf>>

⁴⁵ Freshfields Bruckhaus Deringer LLP. *BBA - the voice of banking and financial services* [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. Bank of the Future. A challenging vista. Developments in banking regulation in selected jurisdictions. Dostupné z WWW: <www.bba.org.uk/download/6431>.

⁴⁶ China drafts new rules on bank capital requirements. *International Business Times* [online]. 2011-02-25 [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.ibtimes.com/articles/116568/20110226/basel-iii-guidelines-china-banking-regulatory-commission-financial-institutions-capital-adequacy-rat.htm>>.

⁴⁷ NIXON, Simon. Time to Ease Up on Regulatory Overkill. *Wall Street Journal* [online]. 2011-03-02 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704506004576174590689583586.html?KEYWORDS=king+basel+III>>.

⁴⁸ KERBER, Ross. U.S. bank rules to be stricter than Basel: FDIC's Bair. *CNBC* [online]. 2010-10-20 [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.cnbc.com/id/39769430/U_S_bank_rules_to_be_stricter_than_Basel_FDIC_s_Bair>.

Pravidla BCBS, ať už jde o Basel II nebo Basel III, však nejsou psána jako jediné možné hodnoty, ale jako minimální požadavky, které státy můžou rozšířit. Vzniká sice problém možnosti vzniku regulační arbitráže, který je vnímán jako negativní jev, avšak státy nemůžou být omezeny v požadování vyšších požadavků než stanoví mezinárodně uznávaná pravidla, která respektují. Lze tak uzavřít, že i když rozdílné hodnoty přiměřenosti nad rámec pravidel BCBS nejsou vítaný jev, nejsou přímo na škodu efektivnosti pravidel BCBS.

Existují mnohem závažnější rozdíly. Pravidla Basel II jako celek byla zavedena v USA až od 1. ledna 2009, tedy rok po účinnosti v EU. Hlavním problémem však je, že v USA jsou jen v omezené míře platné pro banky. Jenom na velké mezinárodně aktivní banky mající alespoň 250 mld. USD konsolidovaných aktiv nebo alespoň 10 mld. USD rozvahových zahraničních expozic se pravidla plně aplikují, ostatní banky fungují na bázi opt-in, můžou tedy dobrovolně pravidla aplikovat (celkově bylo v květnu 2010 jenom 14 bank obligatorně používajících tato pravidla).⁵⁰ Aplikace pravidel je navíc omezena pouze na pokročilé metody založené na vnitřním ratingu (internal ratings based approach, IRB), standardní metoda Baselu II nebyla převzata.⁵¹ Dalšími státy, které nezavedly Basel II ve svém celku, jsou např. Argentina, Indie, Izrael nebo Filipíny.⁵² Neúplná implementace tak podkopává základní myšlenku pravidel BSBS, tedy vytvoření globálního rámce kapitálových požadavků pro mezinárodně aktivní banky.

Nekonzistence jsou přítomné i v rámci států Evropské unie. Evropské směrnice CRD jsou založené na principu minimální harmonizace s množstvím opcí a možností národních diskrecí, které odpovídají národním podmínkám. Tak například Česká republika využila následujících fakultativních možností:

- Rozsah aplikace
 - i pobočky hostitelských států musí vykazovat údaje ČNB v rámci 3. pilíře

⁴⁹ LOGUTENKOVA, Elena; WILLE, Klaus. UBS, Credit Suisse May Need to Boost Capital to 19%. *Bloomberg* [online]. 2010-10-04 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.bloomberg.com/news/2010-10-04/ubs-credit-suisse-must-boost-capital-to-meet-swiss-regulator-requirements.html>>.

⁵⁰ Financial Sector Assessment Program. Basel II Implementation Preparedness in the United States. Technical Note. IMF [online]. 2010 [cit. 2010-03-05] dostupný na WWW: <http://www.treasury.gov/resource-center/international/standards-codes/Documents/FSAP_Technical%20Note_Basel%20II%20Implementation_Final_5%2011%2010.pdf>

⁵¹ FRB. *Board approves final rules to implement Basel II risk-based capital framework*. [online]. 2007-11-02 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.federalreserve.gov/newsevents/press/bcreg/20071102a.htm>>.

⁵² Institute of International Bankers. *Global Survey 2010. Regulatory and market developments*. [online]. 2010 [cit. 2011-03-15] Dostupné z WWW: <<http://www.iib.org/associations/6316/files/2010GlobalSurvey.pdf>>

- Kapitál
 - prozatímní zisk může být zařazen do kapitálu
 - pro výpočet kapitálu na individuálním základě nemusí úvěrové instituce odpočítávat
 - podíly a účasti, které jsou zahrnuty do působnosti dohledu na konsolidovaném základě
 - některé položky podle směrnice mohou být vyloučeny, nebo může být použit nižší limit
 - zahrnutí kumulativních prioritních akcií na dobu určitou do kapitálu
- Standardizovaný přístup
 - povolení použití nevyžádaných ratingů
- Snižování úvěrového rizika
 - uznání movitých věcí jako kolaterálu

Celkem existuje v rámci CRD 141 možností diskrece, ze kterých Česká republika využila 78⁵³. Takže i úplná implementace CRD neznamena nikdy úplnou koherenci v pravidlech kapitálové přiměřenosti mezi státy EU. Implementace CRD IV tento problém odstraňuje, ale jen do určité míry – jak bylo výše zmíněno.

Evropské směrnice obecně vycházejí přímo z pravidel BCBS. Neznamena to však, že jsou zcela stejné. Kromě definičních odlišností zmíněných výše jsou to i rozdíly materiální. Směrnice CRD vychází přímo z Baselu II, má však za cíl stanovení stejných požadavků pro širší skupinu osob (banky, družstevní záložny, obchodníky s cennými papíry a v omezené míře také na instituce elektronických peněz), čímž rozšiřuje rozsah aplikace nad rámec Baselu (ten se vztahuje jen na mezinárodně aktivní banky). Může tak dojít k regulatorní arbitráži ve vztahu se státy, které do EU nepatří a které zavádějí pravidla BCBS do svého právního řádu přímo. Rozdíl je dále i v jejich legislativně-technických specifikacích. „Materiály basilejského výboru jsou praktičtější zaměřeny, neboť byly navrhovány odborníky z praxe. Těžkopádněji formulované direktivy EU jsou naopak více nestranné, neboť nejsou ovlivněny zájmy a lobováním velkých světových bank.“⁵⁴ Směrnice se až do nedávné doby nezaobíraly sekuritizací aktiv, na rozdíl od Baselu.

V poslední době se prokazatelně více odklání EU od principů BIS a vzniká tak neodůvodněná nekonzistence pravidel BIS a evropských směrnic, na kterou poukazují některé centrální banky,

⁵³ ČNB. *Možnosti volby a národní diskrece* [online]. 2010 [cit. 2011-03-10] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financi_trh/vykon_dohledu/supervisory_disclosure/moznosti_volby_a_narodni_diskrece.html>

⁵⁴ ČÍPRA, Tomáš. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Vyd. 1. Praha : Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8, s. 24

mimo jiné i ČNB⁵⁵, zejména nově mezi Basel III a navrhovanou směrnicí CRD IV. BCBS na tyto tendence sám reaguje a volá po konzistentnější aplikaci pravidel. Stefan Walter, generální tajemník BCBS řekl: „Myslím, že každý rozumí, že pokud neimplementujeme Basel III konzistentně, zdraví globálního bankovního systému utrpí. Vyvinuli jsme silnější mechanismy, které nám dávají lepší šanci dosáhnout dobrou implementaci.“⁵⁶ Mezi tyto mechanismy lze zařadit zřízení standardní implementační skupiny (Standard Implementation Group, SIG), která se bude scházet čtyřikrát ročně pro analýzu vývoje implementace. Podrobnější rozbor pravidel Basel III a problémů s ní spojených budou rozepsány níže ve třetí kapitole.

Rozcházení pravidel BCBS a směrnic CRD představuje skutečný problém, pokud vezmeme v úvahu některé negativní následky. I když připustíme, že význam regulační arbitráže je (protože rozdíly nejsou až tak markantní) pravděpodobně nevelký, je zde další problém. Tím je nerovnost podmínek kapitálových požadavků pro různé hráče na stejném trhu – CRD se totiž neaplikují na pobočky bank ze třetích zemí působící v EU – to může být problém v situaci, kdy banka působí v zemi, která zavedla pravidla BCBS jinak nebo nezavedla vůbec. Tento problém bude nastíněn v podkapitole 2.3.4.

2.3.2 Způsoby implementace pravidel BCBS do právních řádů států

Pravidla obezřetného podnikání bank jsou někde kodifikována v zákoně, někde v podzákonných předpisech regulátorů nebo ministerstva financí. V České republice se tak převážně děje normotvornou činností ČNB. Je třeba rozlišovat mezi vyhláškami, které jsou uveřejněny v plném znění ve Sbírce zákonů, opatřeními, jejichž vydání je pouze oznámeno ve Sbírce zákonů a jejich znění se uveřejňuje ve Věstníku ČNB, a opatřeními vyhlášenými ve Věstníku (který je od roku 2001 zveřejňován na internetových stránkách ČNB). V minulosti byly pochybnosti o právní závaznosti opatření, zejména ve vztahu k pravidlům obezřetného podnikání subjektů trhu. Zákon č. 6/1993 Sb., o ČNB totiž v § 24 určuje, že ČNB stanoví:

a) opatřením vyhlášeným ve Věstníku České národní banky pravidla obezřetného podnikání bank, poboček zahraničních bank, spořitelních a úvěrních družstev, institucí elektronických peněz

⁵⁵ TOMŠÍK, Vladimír. *Regulace a dohled nad finančním trhem v EU – aktuální otázky* [online]. 2010-11-22 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/tomsik_20101122_komora_auditoru.pdf>.

⁵⁶ WATT, Michael. *Fears over consistency of Basel III implementation*. *Risk magazine* [online]. 2011-02-03, 1, [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.risk.net/risk-magazine/feature/1939764/fears-consistency-basel-iii-implementation>>.

a poboček zahraničních institucí elektronických peněz podnikajících na území České republiky na základě jednotné licence,

b) vyhláškou pravidla obezřetného podnikání dalších osob na peněžním trhu a podmínky, za kterých lze obchodovat na peněžním trhu.

Pravidla obezřetného podnikání tedy byla v minulosti vydávána opatřeními, což bylo podrobováno kritice.⁵⁷ Od roku 2007 tak ale ČNB činí pomocí vyhlášky, čímž odstranila pochybnosti o závaznosti opatření.

Existoval tady ještě jeden problém. Podle už neplatného zákona č. 545/1992 Sb., o Sbírce zákonů České republiky, měla být ve Sbírce vyhlášována a v plném znění zveřejněna ve Věstníku i opatření ČNB, pokud to zákon stanovil – od roku 2002 jsou tato opatření pouze zveřejňována ve Věstníku. ČNB však i před rokem 2002 vydávala opatření pouze ve Věstníku ČNB. K tomu se vyjádřil i Nejvyšší soud⁵⁸ - ve sporu Universal banka, a.s. namítala, že ČNB neplnila zákonné povinnosti tím, že pravidla vydávala pouze ve formě opatření, avšak podle § 24 písm. a) zákona č. 6/1993 Sb. měla ČNB povinnost vyhlášovat ve Sbírce zákonů pravidla obezřetného podnikání bank. Namítala proto náhradu škody v důsledku nesprávného úředního postupu. Nejvyšší soud ale poukázal na skutečnost, že tvrzená újma zcela evidentně není důsledkem okolnosti, zda ČNB vyhlášovala pravidla obezřetného podnikání bank ve Sbírce zákonů či ve svém Věstníku.

Dále vydává ČNB i úřední sdělení, která nemají normativním způsobem vytvářet práva a povinnosti, ale sloužit k přesnějšímu zjištění již stanovených práv a povinností, hlavně informací o svém postoji k tomu danému problému. Nedodržení doporučení tedy nemůže vyvolat sankci ze strany ČNB. Existuje až 25 úředních sdělení k vyhlášce č. 123/2007 Sb. V nich ČNB hlavně:

1. vyslovuje svou interpretaci některých ustanovení a pojmů vyhlášky nebo zákona o bankách – mnoho institutů vyhláška zavedla jako důsledek transpozice evropské legislativy i s pojmoslovím, které však do té doby český právní rád neznal (např. co považuje za systém vnitřně stanoveného kapitálu podle § 12c zákona o bankách, nebo transakci s delší dobou vypořádání),

⁵⁷ BAŽANTOVÁ, Ilona. Nestandardní právní zakotvení ČNB. In LOUŽEK, Marek (editor). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. s. 19-34., s. 24.

⁵⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2005, sp. zn. 25 CDO 163/2004

2. zpřesňuje hlediska, které sleduje v některých situacích (při zahrnutí nástroje do vedlejšího kapitálu Tier 1, při určování ekonomicky spjaté skupiny),
3. podává informaci pro subjekty trhu o předpokládaném obsahu žádostí (žádost o předchozí souhlas se speciálním postupem).

Kromě úředních sdělení slouží jako vodítko pro výklad 45 výkladových stanovisek k vyhlášce. Rozdíl oproti úředním sdělením je jednak obsahový – jsou techničtější oproti sdělením – a i formální. Sdělení jsou zveřejňované ve Věstníku ČNB a podpisuje je guvernér nebo viceguvernér, zatímco výkladová stanoviska jsou pouze zveřejňovaná na stránkách ČNB a vyjadřují názor zaměstnanců ČNB, přičemž bankovní rada může zastat jiný názor.

Stanovení kapitálových požadavků na základě podzákoných předpisů centrální banky je obvyklým, ne však jediným řešením. Pravidla vždy sestávají z mnoha norem vyplývajících se zákonných a podzákoných předpisů, ale zpravidla má každý stát soubor pravidel pro kapitálovou přiměřenost kodifikován v jednom hlavním předpise – v České republice je to vyhláška ČNB. Samozřejmě existují rozdíly v modelech regulace podle toho, jestli vykonává dohled centrální banka nebo jiná instituce a podle rozlišení na integrovaný a sektorový model. Důležitější je však z hlediska implementace obezřetnostních pravidel zejména to, jestli určuje pravidla regulátor sám (ať už je to centrální banka nebo jiný orgán), nebo jiná státní instituce (zejména ministerstvo), nebo oba. Systémy lze pak kategorizovat následujícím způsobem – pravidla určuje:⁵⁹

- Dohlížitel sám, ať už se jedná o centrální banku (Česká republika, Slovensko, Bulharsko, Litva, Španělsko, Polsko, Slovinsko) nebo jiného dohlázele (Finsko, Lucembursko, Lotyšsko, Island, Velká Británie)
- Dohlížitel se souhlasem ministerstva financí nebo vlády (Rakousko, Belgie, Německo)
- Centrální banka a ministerstvo financí resp. vláda tvoří každý sám určitou část (Itálie, Rumunsko, Portugalsko)
- Ministerstvo financí nebo vláda (Francie, Maďarsko, Irsko, Nizozemsko)

Rozdíly nejsou jen legislativně-technického rázu. Úprava by z hlediska významu pro banky mohla být i v zákoně - takové řešení by nechalo jakékoliv námitky o právní závaznosti stranou.

⁵⁹ Podle informací z webových stránek národních dohlázele a European Banking Authority. *Laws, regulations and administrative rules. Directive 2006/48/EC.* [online]. 2010 [cit. 2011-03-15] Dostupné z WWW: <http://www.eba.europa.eu/getdoc/c3de5ddf-ce0a-4740-bfd9-92b8be252454/Rules_directive2006-48.aspx>

Vysoký stupeň podrobnosti a technický charakter pravidel kapitálové přiměřenosti je však předurčuje spíše pro podzákonnou úpravu. Zakotvení ve vyhláškách nebo jiných instrumentech dohlížitelů má tu výhodu, že dohlížitel může lépe odhadnout potřeby a specifika dohledu než zákonodárce - dohlížitel sám bude podle pravidel postupovat a interpretovat je. Naopak vládní dekret nebo nařízení pro kapitálovou přiměřenost odráží i stupeň závislosti, resp. nezávislosti orgánu dohledu na vládě. Národní a historické odlišnosti však přetrvávají a je pravděpodobné, že státy budou pokračovat stejným způsobem i při zavedení pravidel Basel III.

2.3.3 Vynucování pravidel kapitálové přiměřenosti

Jako problém se jeví dlouhodobé efektivní vynucování pravidel kapitálové přiměřenosti. Efektivní vynucování právních norem zahrnuje i sankční následky. Oblast kapitálové přiměřenosti je ale z tohoto hlediska velmi specifická kvůli svému charakteru a vynucování vystupuje ve dvou formách: formální a neformální. Formální vynucování pravidel přiměřenosti není velmi obvyklé. Např. v USA v letech 1993 až 2001 byly „formální akce vůči velkým bankám a obchodníky s cennými papíry, tedy těmi, kdo představují největší hrozbu pro finanční systém, neobvyklé. Všechny kromě jednoho porušení kapitálové přiměřenosti byly důsledkem podvodu, krádeže, nebo jiné formy operačního rizika. Jenom jeden byl důsledkem úvěrového rizika.“⁶⁰

V České republice má ČNB značný rozsah pravomocí ve vztahu k bance neplnící svoje povinnosti vycházející z pravidel obezřetnosti. V oblasti kapitálové přiměřenosti to je zejména možnost činit nápravná opatření v závislosti na intenzitě porušení. Pokud přiměřenost klesne pod požadovanou hranici, jde o porušení zákona a vyhlášky a tím pádem podle § 26 odst. 3 písm. b) zákona o bankách nedostatkem činnosti. Za takový nedostatek může mít banka uloženo činit nápravná opatření podle povahy nedostatku (např. vyžadování sjednání nápravy ve lhůtě, pokuta do 50 mil. Kč, nucená správa a další), přičemž pro dosažení zákonem požadované přiměřenosti půjde zejména o vyžadování udržení kapitálu nad minimální úroveň ve stanovené lhůtě. Rozsah těchto oprávnění byl vždy v zákoně o bankách určen taxativně. Novela provedená zákonem č. 287/2009 Sb., i když sledovala primárně jiné cíle, však fakticky změnila výčet na demonstrativní, když nahradila návětí § 26 odstavce 1 písm. a) „vyžadovat, aby banka nebo pobočka zahraniční banky ve stanovené lhůtě zjednala nápravu, a to tím, že...“ slovy

⁶⁰ SCOTT, Hal S. (editor). *Capital adequacy beyond Basel : Banking, securities and insurance*. New York, N.Y. : Oxford University Press, 2005. 340 s. ISBN 0-19-516971-9, s. 284

„vyžadovat, aby banka nebo pobočka zahraniční banky ve stanovené lhůtě zjednala nápravu, případně aby odstranila nedostatek v činnosti tím, že...”. Uvedené řešení však nemožno považovat za vhodné. I když má reagovat na finanční krize a umožnit ČNB co největší škálu nástrojů pro zabránění negativnímu vývoji v bance, zákonem by z důvodu právní jistoty měl být výčet opatření ČNB vůči bankám taxativní.

Pokud dojde k poklesu pod dvě třetiny minimální výše (čili 5,33 %), má ČNB k dispozici prostředky podle § 26a odst. 1 zákona o bankách (příčemž může simultánně využít i zmíněná obecná nápravná opatření). Jde o následující opatření:

- a) zvýšení základního kapitálu tak, aby byl dosažen ukazatel kapitálové přiměřenosti banky na individuálním základě stanovený Českou národní bankou,
- b) nařízení pořizovat pouze aktiva s rizikovou vahou nižší než 100 %,
- c) zákaz akvizic,
- d) zákaz poskytování úvěru osobě se zvláštním vztahem k bance,
- e) regulace výše úrokových sazeb z vkladů.

Bezesporu největší dopad má navýšení základního kapitálu a pořizování aktiv s vahou nižší než 100 %. U obou dochází ke snížení výnosnosti vloženého kapitálu (rentability) a tedy poklesu kurzu akcií na trhu. Zvýšení základního kapitálu navíc představuje i další problém, tedy přesvědčit investory o vhodnosti a ziskovosti jejich investic, což v době, kdy má banka přiměřenost nižší než 5,33 % může představovat nelehký úkol. Zákaz pořizování aktiv s rizikovou vahou 100 % je pak relativně radikálním zásahem vynucujícím obezřetné podnikání. Banka totiž, pokud udržuje standardizované metody, nemá možnost poskytovat například většinu úvěrů právnickým osobám, úvěry fyzickým osobám, pořizovat většinu kapitálových investic do právnických osob nebo hmotný majetek.

Pokud by přiměřenost poklesla na jednu třetinu (2,67 %), musí ČNB obligatorně odejmout bankovní licenci. Tato povinnost ČNB se ale prolamuje novelou provedenou zákonem č. 287/2009 Sb., který umožňuje neodejmout licenci, jde-li o banku v nucené správě nebo o banku zvláštního určení („bridge bank“). Cílem novely byla reakce na turbulentní vývoj na finančních trzích v souvislosti s finanční krizí. I když bankovní sektor v České republice lze považovat za relativně stabilní, nepředvídatelnost dalšího vývoje finanční krize vedla zákonodárce k určité předběžné legislativní akci.

Znakem bridge bank (§ 16 odst. 5 zákona o bankách) je exkluzivní státní majetková účast a účelovost jejího založení za účelem nabytí a provozování, resp. sanace podniku banky v potížích. Bridge bank může nabýt podnik smlouvou buď od banky nebo od nuceného správce. Podnik banky však lze převést jen subjektu s bankovní licenci – proto byla stanovena výjimka tomuto pravidlu a nyní je možné převést podnik banky i na akciovou společnost s jediným akcionářem Českou republikou, pokud splňuje podmínku základního kapitálu ve výši 500 mil. Kč. Tato osoba bude fiktivně splňovat podmínky pro získání licence, pokud ji ČNB udělí k převodu podniku souhlas, v takovém případě je pak následně povinna ČNB udělit licenci. Koncepce přechodu bankovní licence byla odmítnuta – v českém právním řádu neexistuje možnost převodu veřejnoprávních licencí. Naopak nebude nutné administrativně odnímat licenci bance, která svůj podnik prodala, jelikož tato zanikne přímo ze zákona (§ 16 odst. 6).

Nutnost odejmutí licence by pak mohla podle důvodové zprávy ohrozit dokončení sanační akce.⁶¹ Bylo proto nezbytné upravit právní režim tak, aby ČNB bance zvláštního určení nemusela licenci ze zákona odnímat, i když je kapitál nižší než jedna třetina kapitálových požadavků. Je jí totiž nutné umožnit konsolidaci kapitálu a učinit nezbytné kroky po převzetí. Stejný přístup byl uplatněn ve vztahu k bance v nucené správě, aby „byl správci poskytnut čas na přijetí případných levnějších a - především pro vkladatele - komfortnějších řešení“.⁶²

Navíc je zde dodatečná povinnost pro orgány banky. Pokud statutární orgán nebo dozorčí rada zjistí, že bance vznikly nebo pravděpodobně vzniknou ztráty, které způsobily nebo mohou způsobit pokles kapitálu banky na individuálním základě pod dvě třetiny součtu jednotlivých kapitálových požadavků, informuje o tom neprodleně ČNB.

Zmíněná novela zavedla také speciální postup pro zvyšování základního kapitálu, pokud se banka dostane pod regulatorní minimum kapitálové přiměřenosti (§ 26ba). Ustanovení upravuje odchylky od obecné úpravy navýšení kapitálu podle obchodního zákoníku v případech, kdy k navýšení dochází za účelem nápravy nedostatku v činnosti spočívajícího v porušení kapitálové přiměřenosti, přičemž nezáleží na faktu, zda je se zvyšuje základní kapitál z vlastní iniciativy banky, anebo na základě opatření k nápravě. Odchylky zahrnují například:

- povinnost stejného emisního kursu pro všechny upisovatele,

⁶¹ PS PČR. *Sněmovní tisk 838/0: Novela zákona o bankách* [online]. 2009-04-27 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=838&CT1=0>>

⁶² Ibid.

- nepřevoditelnost přednostního práva na upsání akcií,
- akcionář nemůže upsat nové akcie pokud nesplatil dříve upsané,
- upisovatel musí ve lhůtě pro upsání nových akcií splatit jejich emisní kurs, jinak je jeho upsání neúčinné,
- představenstvo podá návrh na zápis usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku do 7 dní ode dne přijetí tohoto usnesení,
- lhůta pro upsání nových akcií činí nejvýše 14 dní ode dne zápisu usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu do obchodního rejstříku,
- umožňuje se úpis akcií v podobě kapitalizace pohledávky.

Pokud však nejde o zvyšování z důvodu napravení nedostatku kapitálové přiměřenosti, použije se obchodní zákoník bez výjimek. Účelem úpravy je umožnit co nejrychlejší dodání reálných peněz do problémové banky. Je bezesporu výhodou ulehčit vstup rychlého kapitálu do banky, pokud má potíže. Za problematickou ale považuji kategorizaci zvyšování kapitálu za účelem splnění požadavků přiměřenosti nebo z jiných důvodů. Nemusí být rozdíl tak zřejmý, pokud například banka předjímá vývoj do budoucna a zvyšuje základní kapitál z důvodu toho, aby se v budoucnu nedostala pod ukazatele přiměřenosti, nebo pokud se zvyšuje základní kapitál z tohoto i jiných důvodů. Nebude potom vždy jasné, jestli se má postupovat podle obecné úpravy obchodního zákoníku, nebo i podle odchylek v zákoně o bankách.

Je nutné mít na paměti, že nejenom snížení kapitálové přiměřenosti pod stanovenou úroveň, ale i umělé udržování její výše nad tuto úroveň může být protiprávní. Jednání nezákonně zkracující rizikově vážená aktiva nebo nadhodnocující kapitál mohou naplňovat skutkovou podstatu trestných činů podle zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, konkrétně trestných činů porušení předpisů o pravidlech hospodářské soutěže podle § 248, zneužití informace a postavení v obchodním styku podle § 255, zkreslování údajů o stavu hospodaření a jmění podle § 254, porušování povinnosti při správě cizího majetku podle § 220 nebo dalších.⁶³

V realitě je počet formálních řízení o odnětí licence z důvodu poklesu přiměřenosti pod jednu třetinu předepsané výše velmi nízký. Důvodem je fakt, že většinou dochází k sanaci bank jinými způsoby ještě před poklesem k tomuto limitu. ČNB zahájila správní řízení z tohoto důvodu vůči Universal bance, a.s. v roce 1998, Investiční a poštovní bance, a.s. v roce 2000 a vůči Plzeňské bance, a.s. v roce 2003 (původně řízení zahájeno z jiného důvodu, pokles kapitálové přiměřenosti

⁶³ Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19.10.2006, sp. zn. 35T 15/2001.

byl následně důvodem pro rozšíření správního řízení).⁶⁴ Je však třeba mít na paměti, že uvedené ustanovení zakotvující povinnost ČNB odebrat licenci bylo přijato do zákona o bankách až novelou s účinností od 1. září 1998.

2.3.4 Osobní rozsah aplikace

Kapitálová přiměřenost je obecně v českém prostředí i v pravidlech EU stanovena ve výši 8 %. Podrobnosti požadavků, to znamená výše a zahrnutí rizikově vážených aktiv a podobně se však mohou lišit v rámci jurisdikcí. Je proto nevyhnutelné přesně stanovit požadavky kterého státu jsou povinny banky a další finanční instituce dodržovat. Rozsah aplikace požadavků na kapitálovou přiměřenost stanoví zákon o bankách v § 12a a vyhláška v §§ 3 a 4. Obecně mají povinnost kapitálové požadavky dodržovat podle českého zákona o bankách (§ 12a) na individuální bázi:

- 1) banky (tedy akciové společnosti se sídlem v ČR, které přijímají vklady od veřejnosti a poskytují úvěry a mají k tomu licenci od ČNB)
- 2) pobočky zahraničních bank, které nepožívají výhody jednotné bankovní licence podle práva EU

a na konsolidované bázi:

- 1) tuzemské ovládající banky
- 2) odpovědné banky ve skupině finanční holdingové osoby
- 3) odpovědné banky ve skupině zahraniční ovládající banky
- 4) ovládající banky, které nepatří pod 1 a 2, přičemž členy jejich konsolidačního celku je zahraniční banka nebo finanční instituce se sídlem mimo EU

Banky využívající jednotnou licenci na území ČR a vykonávající činnost trvale musí založit pobočku. Na pobočky bank v rámci jednotné licence se vztahují regulační pravidla jen omezeně.⁶⁵ Vyhláška a pravidla kapitálové přiměřenosti se na ně nevztahují.

U poboček bank založených mimo EU a nepožívajících výhod jednotné licence je situace jiná (další výklad se bude týkat pouze těchto poboček). Zákon o bankách je zmiňuje v § 12a odst. 1,

⁶⁴ Podle tiskových zpráv a výročních zpráv ČNB z let 1993 – 2010.

⁶⁵ Musí dodržovat (i) zákon o bankách v některých případech (povinnost zavést účinný systém vyřizování stížností, povinnost informovat zákonem stanovené orgány a osoby v záležitostech týkajících se klienta, byť spadají pod ochranu bankovního tajemství, povinnost provést opravné zúčtování, povinnost řídit likviditu, povinnost plnit ustanovení měnové politiky, pokud se účastní platebního systému ČNB, i další povinnosti s tím související), (ii) ostatní právní předpisy České republiky (obchodní zákoník, předpisy týkající se účetnictví, bezpečnosti práce, praní špinavých peněz, atd.).

avšak vyhláška, která stanovuje podrobnosti přiměřenosti a bez které povinnost v § 12a nemá smysl, z rozsahu aplikace tyto pobočky vylučuje – podle § 4 vyhlášky se na pobočky zahraničních bank vztahuje pouze uveřejňování informací v omezeném rozsahu podle Části sedmé. Avšak příloha č. 28 této vyhlášky, která stanoví povinně zveřejňované informace pro pobočky podle Části sedmé, údaje o kapitálu ani o kapitálových požadavcích nezahrnuje. Způsoby pro výpočet, tedy celá Část čtvrtá, se na pobočky rovněž nevztahuje.

Uvedené ustanovení zákona o bankách bylo zavedeno až novelou – před účinností zákona č. 120/2007 (kterým se implementoval Basel II, resp. směrnice 2006/48/ES) bylo původní znění ustanovení v § 12 a vztahovalo se pouze na banky, ne na pobočky zahraničních bank nepožívajících výhody jednotné licence. Podle tabulky shody ČNB⁶⁶ jde v § 12a(1) o transpozici čl. 68-73 směrnice 2006/48/ES.

Směrnice však mluví o úvěrových institucích, mezi které však pobočka zahraniční banky podle legální definice nepatří. Pobočky bank ze třetích států jsou tedy z aplikace CRD vyloučeny, čímž se otevírají dveře problému, když banka třetí země mající pobočku v EU nepodléhá pravidlům Basel II – resp. po novelách pravidlům Basel III. CEBS analyzoval tuto situaci po dotázání ze strany Evropské komise, avšak neidentifikoval žádné speciální obtíže spojené s tímto přístupem.⁶⁷

Nejde tedy o transpozici ustanovení směrnice, i když ta byla tou samou novelou transponována. Mohlo by jít o nedůslednou snahu o transpozici čl. 38 (1) té samé směrnice.⁶⁸ Navíc důvodová zpráva k novele mluví jen o bankách (tedy nikoli pobočkách) v odůvodnění § 12a⁶⁹. Pro srovnání úprava § 30 slovenského zákona o bankách, čl. 128 polského zákona o bankách nebo § 10 německého zákona o bankách (Kreditwesengesetz, KWG) aplikují povinnost kapitálové přiměřenosti pouze na banky, ne na pobočky ze třetích států.

⁶⁶ ČNB. *Směrnice 2006/48/ES* [online]. 2006 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/supervisory_disclosure/download/smernice_2006_48.xls>.

⁶⁷ European Banking Committee. *2006 Activity Report* [online]. 2007 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/ebc/ebc-activity-report_en.pdf>.

⁶⁸ Článek zní: „Členské státy neuplatňují vůči pobočkám úvěrových institucí, jež mají skutečné sídlo mimo Společenství, předpisy upravující přístup k činnosti a její výkon, jež by je zvýhodňovaly před pobočkami úvěrových institucí se skutečným sídlem ve Společenství.“

⁶⁹ PS PČR. *Sněmovní tisk 94/0: Vládní návrh na vydání zákona o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků na banky, spořitelny a úvěrní družstva, obchodníky s cennými papíry a na instituce elektronických peněz* [online]. 2006-11-15 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=94&CT1=0>>.

Co se týče charakteru povinností a možnostem dohledu ČNB ve vztahu k zahraničním pobočkám bez jednotné licence v oblasti kapitálové přiměřenosti, dá se říct následující. Povinnosti, které s kapitálovou přiměřeností souvisejí, konkrétně povinnosti v oblasti strategií a postupů pro stanovení a posuzování vnitřně stanoveného kapitálu ve výši, aby pokrýval rizika banky (§ 12c) se na pobočky rovněž nevztahuje. Vyžadovat udržování minimálního kapitálu na úrovni povinné kapitálové přiměřenosti ve lhůtě ČNB vůči pobočce zahraniční banky může (§ 26 odst. 1 písm. a)), ale požadovat zvýšení nad minimální úroveň (čili požadovat vyšší úroveň) už vůči zahraniční pobočce nemůže. Zásahy ČNB vůči bance, které přiměřenost poklesne pod 2/3, resp. 1/3 přiměřenosti, vůči pobočkám uplatnit rovněž nemůže. Navíc ČNB nemá vůbec možnost sledovat přiměřenost pobočky, protože zveřejňované výkazy údaje o kapitálu neobsahují.

Regulace kapitálové přiměřenosti pobočky banky v zásadě ani nemá smysl – pobočky obvykle nedrží kapitál. Pobočka, tedy organizační složka, nemusí mít základní kapitál ani vlastnit jiný kapitál a nejedná ani vlastním jménem. Regulace požadavků pobočky tedy vlastně znamená de facto regulaci požadavků entity v zahraničí. Zůstává tak otázkou, jaký je obsah povinnosti poboček v § 12a zákona o bankách. Pokud nejde o legislativní chybu v souvislosti s novelou č. 120/2007 Sb., jde o proklamaci dodržování pravidel kapitálové přiměřenosti pro pobočky ze třetích zemí bez reálné možnosti jejich vynucení.

2.3.5 Některé problémy společného evropského dohledu

Otázky osobní aplikace v oblasti kapitálové přiměřenosti jsou skryté i v podrobnostech dohledu. Problém nastává zejména u evropských konsolidačních celků (tj. v podmínkách zákona o bankách skupiny evropské ovládající banky a skupiny evropské finanční holdingové osoby), pokud jde o společné rozhodování orgánů dohledu. Takovým společným rozhodnutím je jednak schválení speciálních (tj. nestandardních) metod, jednak určení dodatečných kapitálových požadavků. V obou případech se předpokládá společný koordinovaný postup dohlížitelů.

Pokud jde o problematiku speciálních (resp. alternativních, nestandardních) metod, obecně platí pravidlo, že banky musí mít souhlas dohlázele, pokud takový systém metod chtějí udržovat. Zavedením Baselu II, tedy novelou 120/2007 Sb. byl do zákona o bankách vložen již zmiňovaný § 12a, který řeší společné rozhodování v oblasti schvalování speciálních metod u evropských

konsolidačních celků. Přebрал tak původní čl. 129 směrnice 2006/48.⁷⁰ Kvůli tomu, že možnost společných rozhodnutí českého a zahraničního orgánu je v podmínkách českého právního řádu omezená a problematická, transponovala se uvedená konstrukce tak, že společné rozhodnutí vydává ČNB v pozici orgánu vykonávajícího dohled na konsolidovaném základě jako své vlastní rozhodnutí, avšak po dohodě s ostatními zúčastněnými orgány dohledu - tím se zachovává smysl směrnice. Předpokládá se, že rozhodnutí ČNB bude mít závaznost i ve státě zúčastněné strany, to však český zákon o bankách vyřešit nemůže.

Analogicky je povinnost ČNB akceptovat rozhodnutí zahraničního dohlázele na konsolidovaném základě, pokud tuzemská banka náleží do konsolidačního celku, pokud dohled na konsolidovaném základě provádí zahraniční dohlázele. Rozhodnutí zahraničních orgánů dohledu však nejsou v České republice bez dalšího závazná, bylo proto nutné tuto závaznost stanovit v § 12a odst. 5 a 6. V takovém případě se však nevyžaduje souhlas ČNB – úprava předpokládá obdobné zacházení s konsolidačními celky v zahraničí jako v předchozím odstavci – to znamená, že orgán vykonávající dohled na konsolidovaném základě nerozhodne bez dohody se zúčastněnými dohlázele (v tomto případě ČNB).

Stejný přístup je zvolen podle nejnovější novely provedené zákonem č. 41/2011 Sb. u konceptu společných rozhodnutí v otázce určení dodatečných kapitálových požadavků nad minimální úroveň (čili nad úroveň podle § 12a, resp. úroveň kapitálové přiměřenosti ve výši 8 %) pro evropské konsolidační celky podle směrnice 2009/111/EU. Orgány dohledu nad konsolidačními celky a orgány dohledu nad členy těchto celků budou spolupracovat v rámci tzv. kolegií orgánů dohledu, v jejichž rámci bude docházet k výměně informací a společnému vyhodnocování rizik celé skupiny. Navíc zavedení institutu tzv. významné pobočky podle novely znamená, že orgán dohledu, na jehož území působí taková pobočka či organizační složka, může být členem kolegia – to mu umožní získávat relevantní informace. V oblasti kapitálové přiměřenosti je však v této souvislosti významná zejména nová úprava zavedená v §§ 26k a 26l a v § 26 odst. 1 písm. h) zákona o bankách. Její podstata spočívá v tom, že v případě tzv. evropských konsolidačních celků se mají zúčastněné orgány dohledu dohodnout společným jednáním na určení dodatečných kapitálových požadavků jako opatření k nápravě. Pokud se

⁷⁰ „V případě, že mateřská úvěrová instituce v EU a její dceřiné podniky, případně dceřiné podniky mateřské finanční holdingové společnosti v EU společně, podají žádost o povolení podle čl. 84 odst. 1, čl. 87 odst. 9 a článku 105 a přílohy III části 6, příslušné orgány společně a po vzájemné konzultaci rozhodnou, zda požadované povolení udělí nebo neudělí, případně vymezi podmínky, jimž bude toto povolení podléhat.“

dohody nedosáhne do 4 měsíců (do konce roku 2012 je tato lhůta prodloužena na 6 měsíců), má o dodatečných kapitálových požadavcích na konsolidovaném základě rozhodnout orgán vykonávající dohled na konsolidovaném základě a o dodatečných kapitálových požadavcích na individuálním základě rozhodne orgán vykonávající dohled na individuálním základě. Z důvodu nemožnosti vykonávat společné rozhodnutí orgánů dohledu je zde rovněž stanovena fikce vlastního rozhodnutí ČNB v pozici orgánu vykonávajícího dohled na konsolidovaném základě (avšak po dohodě s dalšími dohlážiteli) místo společného rozhodnutí. Předpokládá se, že rozhodnutí ČNB budou za stejných podmínek závazná v jiných členských státech EU.

Rovněž zde směrnice 2009/111/ES a novela zákona o bankách předpokládají, že společné rozhodnutí může stanovit dodatečný kapitálový požadavek i domácím bankám – v zákoně se opět mluví o rozhodnutí vydaným, v dohodě s ČNB, orgánem jiného členského státu EU vykonávajícím dohled na konsolidovaném základě. Závaznost rozhodnutí zahraničního dohlážitela zde bylo rovněž nutno přímo v zákoně stanovit. Na rozdíl od úpravy pro schvalování speciálních metod zde je nutný souhlas ČNB – jde o povinnost uloženou rozhodnutím zahraničního dohlážitela pouze „po dohodě s ČNB“ (§ 26k odst. 7). Je to vlastně určitá pojistka proti situaci, kdyby ostatní členské státy nezavedly směrnici podobným způsobem a souhlas dotčeného dohlážitela (tedy ČNB) by nebyl podle jejich právních řádů nutný. Nejasné ale je, proč zákonodárce nepoužil stejný přístup i pro schvalování speciálních metod.

3 BASEL III

3.1 Příčiny finanční a hospodářské krize regulatorního charakteru

Skutečným stimulem mezinárodních snah o posílení regulačního rámce byla finanční a hospodářská krize. Za obecné důvody finanční krize se obecně považují hlavně některé chyby bank.⁷¹ Byly jimi vysoká úvěrová expanze, zejména hypotečních úvěrů s nízkými požadavky na bonitu jejich klientů. Dále doprovázená touha po ziscích bez ohledu na podstupovaná rizika a neadekvátní oceňování finančních nástrojů.

Bylo by však velmi omezené a vzdálené realitě svalovat všechny příčiny krize na chování obchodních bank. Existovaly i určité nedostatky sahající do oblasti regulace a dohledu. Mezi nedostatky regulace lze řadit nízké požadavky na kvalitu a kapitálu bank a riziko likvidity kvůli závislosti (zejména amerických) velkých bank na financování pomocí finančního trhu. Dále jsou to i nedocení rozměru úvěrového rizika kvůli spoléhání se na externí ratingy nebo vnitřní statistické měření rizik (zejm. derivátů). Mezi nedostatky přímo související s pravidly Basel II patří i jejich nadměrná složitost (zejména hodnocení úvěrového a operačního rizika atd.) a procykličnost těchto pravidel. Nejenom regulace, ale i dohled související s Basel II měl své slabiny. Byly jimi hlavně nedůsledné ocenění velikosti podstupovaných rizik v rámci druhého pilíře Basel II, tedy na individuální bázi.

Jako reakce na krizi bylo vypracováno množství návrhů na reformy finančního systému. Kromě revize kapitálové přiměřenosti byla navržena revize dalších obezřetnostních pravidel, snahy o vyvození odpovědnosti z krize (bankovní daň, regulace odměňování) a změny v rozsahu pojištění vkladů (a omezení doby jejich výplaty) je to hlavně centralizace na evropské úrovni v oblasti dohledu. To znamená centralizace makrodohledu – vytvoření Evropské rady pro systémová rizika (ESRB) a mikrodohledu – vytvoření Evropských dohlížecích orgánů (European Supervisory Authorities, ESAs) místo stávajících výborů, tedy:

Evropský orgán pro bankovníctví (European Banking Authority, EBA),

⁷¹ SINGER, Miroslav. *Kam směřuje bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-11-09 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20101109_KPMG.pdf>

Evropský orgán pro pojišťovnictví a zaměstnanecké penzijní fondy (Insurance and Occupational Pensions Authority, EIOPA) a

Evropský orgán pro cenné papíry a trhy (European Securities and Markets Authority, ESMA),

t.j. vytvoření celého rámce Evropského systému orgánů dohledu nad finančním trhem (European System of Financial Supervisors, ESFS). Uvedené revize jsou velmi diskutabilní, avšak nejsou předmětem této práce. Tím je zavedení nových pravidel kapitálové přiměřenosti Basel III a jejich implementace v EU a v ČR.

3.2 Nedostatky Baselu II

Úprava Basel II má své nesporné výhody. V průběhu času ale vyplulo na povrch několik zjevných slabín Baselu II. Zpočátku nastal nárůst kapitálových požadavků na úrokové a operační riziko a z toho důvodu došlo k dočasnému snížení kapitálové přiměřenosti. Došlo i k růstu nákladů bank i regulátorů z důvodu nových pokročilých metod, vyšších nároků na kvalifikaci zaměstnanců, vytváření nových interních postupů, informačních systémů a podobně. To však jsou spíše přechodné problémy, existují však i trvalejší.

Za prvé, neexistuje žádné zohlednění **rizika koncentrace**. Pravidla BCBS řeší otázky přiměřenosti, avšak rizikově vážený přístup vůbec nereflektuje problém koncentrace aktiv. Nutno však připomenout, že CRD tento problém řeší v rámci EU.

Dále, „v mnoha ohledech hlavními znaky globální finanční krize byly riziko nákazy a **riziko protistrany**. Obě tyto z důvodu toho, že banky se účastnily aktivit na kapitálovém trhu, pro které neudržovaly dostatečný kapitál.“⁷² Riziko protistrany u obchodního portfolia nebylo dostatečně řešené v pravidlech Baselu II.

Dalším nedostatkem je mnohokrát vyčítaná **procykličnost** pravidel BCBS. Vyplývá zejména z podstaty faktu, že banky i jiné instituce jsou náchylné podceňovat rizika v dobrých časech a přeceňovat ve zlých. Přitom modely oceňování rizik pracují s historickými daty. To způsobuje, že v době růstu dochází k růstu aktiv, pravděpodobnost selhání je zjevně nízká a kapitálové

⁷² BLUNDELL-WIGNALL, Adrian; ATKINSON, Paul. Thinking beyond Basel III: Necessary solutions for capital and liquidity. *OECD Journal: Financial Market Trends* [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/58/45314422.pdf>>.

požadavky se snižují, naopak v době recese dochází k jevu opačnému, kapitálové požadavky se zvyšují a kapitálová přiměřenost může přispět k ochlazení ekonomiky. Celkově je metodě výpočtů založené na externím ratingu vyčítána inherentní procykličnost.

Zvýšená citlivost na rizika Baselu II přicházela za určitou cenu. Za jeden největších problémů se považuje problém spočívající ve schopnosti banky správně vytvořit **vlastní modely**, včetně jejich validace a ověřování. „Zvýšená závislost na vnitřních modelech bank učinila práci orgánů dohledu mimořádně obtížnou. Za prvé, orgány dohledu musí posoudit expozice bank. Za druhé, musí posoudit velmi složité modely. Za třetí, musí posoudit kvalitu údajů, které jdou do výpočtu těchto modelů. Diplomatičticky řečeno, toto představuje nelehký úkol pro externí pozorovatele s omezenými zdroji.“⁷³ Celkově je pravidlům Baslu II přičítána velmi **vysoká složitost**.

Kritika vyčítá i **podcenění rizika likvidity**, tedy nedostatečný soulad postupů řízení a udržování likvidity. Pravidla Baselu II směřují k udržení dlouhodobé solventnosti, podceňují však význam akutních nedostatků likvidity.

Problémy neexistují jen v pilíři 1. i pilíř 2, čili **dohledový proces**, má nedostatky. Vyžaduje extenzivní nároky na rozhled dohlížitelů do budoucnosti. „To je však vnitřně složité. Dohlážitelé mohou být dokonce i méně schopni předpovědět budoucí ceny aktiv a volatilitu než soukromí bankéři.“⁷⁴

3.3 Pravidla Basel III

16. prosince 2010 byla zveřejněna finální verze nových pravidel (Strengthening the Resilience of the Banking Sector a International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards and Monitoring, dále společně jako Basel III). I když první návrhy vznikly ještě v roce 2009, finální text je výsledkem posledního summitu států G-20 v Soulu v listopadu 2010, přičemž už v září 2009 v Pittsburghu G-20 naléhala na dokončení pravidel do konce roku 2010.⁷⁵ Summit

⁷³ HILDEBRAND, Philipp M. Is Basel II enough? Benefits of a leverage ratio. *BIS Review* [online]. 2008, 158, [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/review/r081216d.pdf>>

⁷⁴ BLUNDELL-WIGNALL, Adrian; ATKINSON, Paul. Thinking beyond Basel III: Necessary solutions for capital and liquidity. *OECD Journal: Financial Market Trends* [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/58/45314422.pdf>>.

⁷⁵ Na summitu v Pittsburghu se také členové usnesli, že roli G-8 by měla převzít G-20. Členy G-20 jsou ministři financí a guvernéři centrálních bank 19 zemí: Argentina, Austrálie, Brazílie, Kanada, Čína,

G-20 hledající společné cesty z krize i potrestání jejich viníků se neorientovaly pouze na zavedení Baselu III. Na programu byly i snahy o zavedení globální bankovní daně, zejména v červnu 2010 na summitu v jihokorejském Pusanu a v Torontu. Nakonec však byl konsenzus o primárním zaměření se na odsouhlasení a implementaci na Basel III s tím, že bankovní daň může (zejména kvůli ostrému nesouhlasu zemí, které nemusely pomáhat bankám v době krize, jako Kanada, Brazílie a Japonsko) počkat.⁷⁶ Mimo to, ekonomové argumentují, že bankovní daň je v principu ekvivalentní striktnějším pravidlům kapitálové přiměřenosti a likvidity.⁷⁷

V Evropské unii bude implementačním předpisem pro Basel III směrnice CRD IV. Základem pro směrnici byl konzultační materiál EK k možným dalším změnám směrnice o kapitálových požadavcích, který byl publikován dne 24. 7. 2009.

Hlavními změnami, které Basel III přináší, jsou:

1. vyšší kvalita kapitálu, zejména změna definice a výše Tier 1 a zavedení kapitálových polštářů (capital buffers) - vytváření kapitálových rezerv v dobrých časech pro krizová období
2. lepší pokrytí rizik - tržních rizik a rizik protistran
3. pákový poměr (leverage ratio) - omezení pákového poměru k zamezení nadměrného růstu bilance a podrozvahových transakcí nezávisle na rizikovosti
4. minimální standardy pro řízení likvidity – zavedení ukazatelů LCR a NSFR
5. zlepšení bankovního dohledu a zveřejňování informací

3.3.1 Struktura kapitálu

Podle Basel III se zruší složka kapitálu ke krytí tržních rizik - znamená to tedy úplné zrušení složky regulatorního kapitálu Tier 3 ze vzorce pro výpočet přiměřenosti. Význam původního kapitálu (Tier 1) se zvýrazňuje a nově se definuje hlavní (core Tier 1 capital, common equity

Francie, Německo, Indie, Indonézie, Itálie, Japonsko, Mexiko, Rusko, Saudská Arábie, Jižní Afrika, Jižní Korea, Turecko, Spojené království a Spojené státy americké. Členem je i Evropská Unie, zastoupená předsednickou zemí a Evropská centrální banka. Zasedání G-20 se rovněž účastní generální ředitel Mezinárodního měnového fondu (MMF) a Prezident Světové banky a předsedové Mezinárodního měnového a finančního výboru a Výboru pro rozvoj MMF a Světové banky.

⁷⁶ JONES, Huw. G20 scraps plans for universal bank tax. *International Business Times* [online]. 2010-06-05 [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.ibtimes.com/articles/26996/20100606/g20-scraps-plans-for-universal-bank-tax.htm>>.

⁷⁷ BIANCHI, J. *Overborrowing and Systemic Externalities in the Business Cycle* [online]. 2009-04-29 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://mpira.ub.uni-muenchen.de/16271/1/MPRA_paper_16271.pdf>

capital) a vedlejší složka tohoto původního kapitálu (non-core Tier 1 capital) - např. v důsledku odpočítání majetkových účastí a některých investic do finančních institucí. Povinný podíl Tier 1 na regulatorním kapitálu se zvýší – ze současných 2 % rizikově vážených aktiv na 4,5 % v roce 2015. Dalších 2,5 % zdrojů Tier 1 na aktivech do roku 2019 bude tvořit takzvaný konzervační polštář (capital conservation buffer) nad rámec všech rizik, jako jakási rezerva na horší časy (budoucí stresový vývoj). Core Tier 1 kapitál se tedy ze současné hodnoty 2 % zvýší na celkovou hodnotu 7 %, což je dost zásadní zvýšení. Změny odrážejí i účel nově definovaných Tier 1 a Tier 2 jsou „zaměřené na to, aby Tier 1 umožnil každé bance zůstat existujícím podnikem, Tier 2 byl rekatégorizován jako rezerva již zaniklého podniku pro ochranu vkladatelů v případě insolvence.“⁷⁸ Tier 1 má tedy představovat tzv. going concern capital, Tier 2 tzv. gone concern capital.

Polštář ve výši 2,5 % však může být navýšen ještě o dalších 0 - 2,5 % jako tzv. proticyklický polštář (countercyclical buffer), který se bude vytvářet v době konjunktury pro horší časy (recesi). Rozdíl oproti konzervačnímu polštáři je právě jeho systém zavádění pouze v době konjunktury a jeho účelem je tedy do kapitálových požadavků zahrnout reakci na ekonomické cykly. Zvláštnost tohoto polštáře je hlavně v tom, že jej určuje národní dohlížitel podle vývoje v zemi. Taková diskrece orgánů dohledu však, zejména pokud bude aplikována nekonzistentně, může způsobit nerovné podmínky pro podnikání bank v různých jurisdikcích. To dále může vést ke přelévání bankovního kapitálu a volatilitě trhů. Celkově tedy může přiměřenost dosahovat v roce 2019 až 13 %:

Tabulka 6. Výše a struktura kapitálu podle Basel III

Tier 2 (Dodatkový)		2 %
Tier 1 (Původní)	Vedlejší (Non-Core, Hybrid)	0-2,5 % proticyklický polštář
		1,5 %
	Hlavní (Core, Original)	2,5 % konzervační polštář
		4,5 %

Pramen: Autor, podle BCBS. Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems [online]. 2010-12 [cit. 2011-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>>.

⁷⁸ S&P. *Basel III For Global Banks: Third Time's The Charm?* [online]. 2010-03-04 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/Basel_III.pdf>

Postupnost a dlouhodobost zavedení zvyšování kapitálu svědčí mnoho o stávajícím stavu bankovního sektoru.⁷⁹ Bude se zvyšovat poměr kapitálové přiměřenosti - současná minimální úroveň 8 % bude postupně navyšována. Postup zvyšování je naznačen v Příloze 1.

Zásadnější dopad může mít nová definice Tier 1 na finanční konglomeráty než na jednotlivé banky, kvůli oslabení role podřízeného dluhu. „Avšak, návrh adresuje jednu ze slabin stávajícího režimu, kde kapitálové potřeby některých aktivit, zejména nebankovního podnikání jako pojišťovnictví, byly z části nebo úplně kryty podřízeným dluhem, který však neabsorboval ztráty existujícího podniku.“⁸⁰

3.3.2 Krytí rizik

Kromě posílení kvality a kvantity kapitálu bank dochází i k lepšímu pokrytí rizik. Lepší krytí bankovních rizik představuje zavedení kapitálových požadavků na úvěrové riziko protistrany v obchodním portfoliu - v oblasti obchodů s cennými papíry, repo operací a derivátových obchodů, které nejsou centrálně vypořádány (OTC obchody). Orientace na kreditní riziko protistrany v obchodech s cennými papíry má za cíl reagovat na propojenost finančních institucí. Pravděpodobně bude mít největší dopad na větší banky, které více investují na kapitálových trzích (tedy investiční banky) v důsledku značně vysokého zvýšení požadavků. „Odhadovaná multiplikace rizika protistrany 4 až 6-krát ve srovnání se stávajícím rámcem, by mohla mít hlavní efekt na kapitálové požadavky investičních bank, pro které riziko protistrany dosahuje více než 20 % celkových regulačních rizikově vážených aktiv.“⁸¹

Dalším důsledkem může být zásadní dopad na trh s deriváty s tím, že nový rámec povede ke snížení účasti bank na těchto obchodech. „Pokud se OTC deriváty stanou příliš kapitálově nákladné pro regulované finanční instituce podle Baselu III, toto podnikání (a jeho rizika) můžou přejít na neregulované instituce jako zajišťovací fondy.“⁸² I Evropská bankovní federace je tohoto

⁷⁹ SINGER, M. *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-10-22 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>.

⁸⁰ S&P. *Basel III For Global Banks: Third Time's The Charm?* [online]. 2010-03-04 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/Basel_III.pdf>

⁸¹ S&P says Basel III could strengthen banks, but may have unintended consequences. *Business Intelligence Middle East* [online]. 2010 [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<https://www.bi-me.com/main.php?id=45982&t=1&c=35&cg=4&mset=1011>>.

⁸² Ibid.

názoru. „Důležitá role OTC derivátů v nabízení efektivního finančního zajištění obchodním transakcím bude ohrožena nově navrhovanými opatřeními.“⁸³

Dále se posílí pokrytí u sekuritizovaných transakcí a zvýší požadavky u obchodního portfolia.

3.3.3 Pákový poměr

Leverage ratio, čili pákový poměr, je určen k zamezení nárůstu bilance a podrozvahových účtů. Ve své podstatě znamená míru zadluženosti banky⁸⁴ a vyžaduje, aby poměr mezi původním kapitálem Tier 1 a celkovou expozicí rozvahových a podrozvahových aktiv (tedy nejen rizikově vážených aktiv zahrnutých do kapitálové přiměřenost, někdy se uvádí jako poměr kapitálových požadavků a rizikově nevážených aktiv) byl ve výsledku alespoň 3 %. Ve výsledku to bude tedy znamenat, že banky nebudou moci mít víc aktiv (regulatorních) než 33-krát hodnota jejich Tier 1 kapitálu, což je o dost méně, než některé banky v současnosti půjčují. Má se pozorně sledovat již od roku 2011, avšak může ještě dojít ke kalibraci tohoto limitu v době sledování a zavést se má až od roku 2018.

Pákový poměr se chápe více způsoby. Existují obecně tři druhy pákových poměrů – rozvahový, ekonomický a skrytý, přičemž první definice je založena na rozvaze, druhá na budoucích tocích cash flow a třetí na tržním riziku a žádný ukazatel není schopen zachytit všechny tři najednou.⁸⁵ Leverage ratio v Basel III by podle tohoto dělení náleželo do ekonomické definice, protože zohledňuje i podrozvahové účty (např. bankovní záruky).

⁸³ European Banking Federation. *Finding the Right Balance of the New Basel Framework* [online]. 2010-04-16 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.ebf-fbe.eu/uploads/documents/positions/BankingReg/5-05-D0613F-2010-Calibrating_the_right_balance%20%28final%29.pdf>.

⁸⁴ Místo míry zadluženosti nebo pákového poměru by bylo možná vhodnější použít pojem equity ratio (nebo s uvědoměním si rozdílů mezi regulatorním kapitálem banky a obecným vlastním kapitálem například Tier 1 ratio) z důvodu konzistence s naukou o firemních financích. Finanční páka (financial leverage) se totiž vymezuje jako poměr celkových aktiv a vlastního kapitálu. Jako ukazatele míry zadluženosti se kromě finanční páky používají její převrácená hodnota, tedy koeficient samofinancování (equity ratio) jako poměr vlastního kapitálu a celkových aktiv, dále ukazatel věřitelského rizika (debt ratio) jako poměr cizích zdrojů a celkových aktiv, a poměr celkových závazků k vlastnímu kapitálu (debt-equity ratio) jako poměr celkových zdrojů a vlastního kapitálu.

⁸⁵ D'HULSTER, Katia. The Leverage Ratio. A New Binding Limit on Banks. *Public Policy Journal* [online]. 2009, 11, [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.worldbank.org/financialcrisis/pdf/levrage-ratio-web.pdf>>.

Banky tento poměr rovněž kritizují a navrhují jeho zařazení do 2. pilíře místo 1. a tedy jeho určení bankou samotnou individuálně a hodnocení centrální bankou individuálně. Má však svoje nesporné výhody. Leverage ratio bylo představeno jako reakce na situaci podle Basel II, kdy mnoho bank plnilo požadavky kapitálové přiměřenosti, avšak měly příliš mnoho dalších rozvahových a podrozvahových položek nezachycených v tomto ukazateli. „Križe odhalila, že množství finančních institucí zahrnujících i banky vytvořilo příliš velké rozvahové i podrozvahové pákové poměry, přičemž stále plnily příslušné Tier 1 kritéria.“⁸⁶ Přitom je zřejmé, že taková situace přispívá k nestabilitě a procykličnosti finančního systému. „Lepší měření pákového efektu, spolu s použitím pákových ukazatelů jako doplňku k jiným, typicky rizikově-založeným ukazatelům nerovnováhy ve finančním sektoru a v jednotlivých institucích, mohou také významně přispět ke snížení procykličnosti systému.“⁸⁷ Nejenom regulátoři uvažují podobným směrem. Např. i ředitel banky Goldman Sachs připustil: „Pákový efekt byl určitě hybnou silou ve vytváření tržních podmínek, které spustily krizi, tak jako nevyhnutelné „odpákování“ na dně cyklu vážně zesílilo závažnost krize.“⁸⁸ Existuje tak již poměrně široký konsensus o vhodnosti zavedení pákového poměru do globálních standardů.

Tento ukazatel je novinkou v pravidlech BCBS, což však neznamená, že nebyl již předtím dlouhodobě používán a sledován v některých zemích. „Tři státy s velkými mezinárodními bankovními systémy používají pákový poměr nebo vyhlásily, že jej budou používat. USA a Kanada udržují pákový poměr simultánně s rizikově založenými kapitálovými požadavky, Švýcarsko vyhlásilo zavedení do roku 2013.“⁸⁹ Mezi jejich aplikací jsou odlišnosti – například USA nesleduje podrozvahové položky a má poměr ve výši 3 % nebo 4 %. Navíc, v USA byl v červenci 2010 zaveden další poměr obdobného charakteru - podle nového zákona Dodd-Frank Act (Dodd-Frank Wall Street Reform and Consumer Protection Act), banka může mít uloženo držet poměr debt-equity ratio v hodnotě 15:1, pokud FSOC označí banku za banku představující závažnou hrozbu pro finanční stabilitu USA a toto opatření je nevyhnutelné ke snížení takové

⁸⁶ Financial Stability Forum. *Report of the Financial Stability Forum on Addressing Procyclicality in the Financial System* [online]. 2009-04-02 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_0904a.pdf>, s. 17.

⁸⁷ Ibid., s. 14.

⁸⁸ CORRIGAN, E. Gerald. The Credit Crisis: The Quest for Stability and Reform. In *The William Taylor Memorial Lecture* [online]. Washington, D.C. 2008-10-12 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.brettonwoods.org/uploads/pages/190/William_Taylor_Memorial_Lecture.pdf>.

⁸⁹ D'HULSTER, Katia. The Leverage Ratio. A New Binding Limit on Banks. *Public Policy Journal* [online]. 2009, 11, [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.worldbank.org/financialcrisis/pdf/leverage-ratio-web.pdf>>.

hrozby.⁹⁰ Kanada, kde tento poměr existuje dlouhodobě, sleduje i podrozvahové položky, avšak má poměr ve výši 5 % a do výpočtů zahrnuje krom Tier 1 i Tier 2.

Jde tak vlastně o znovuobjevení hodnoty tohoto ukazatele. Historicky totiž „moderní“ požadavky citlivé na rizika obsažené v Baselu I z roku 1988 měly nahradit „nemoderní“ pákové poměry. Některé státy si však pákové poměry udržely a nyní se ukazuje, že se mohou vzájemně účinně doplňovat. Jedním z argumentů proti zavedení globálního rámce pákovému poměru je argumentace, že právě USA byly ohniskem krize, i když pákový poměr udržovaly. Někteří argumentují, že „vypadá zjevné, že leverage ratio pomohlo zachránit bankovní systém USA před ještě větší kalamitou.“⁹¹ Právě zahrnutí podrozvahových položek do výpočtu poměru podle Baselu III je ale skutečnou odpovědí – protože v době krize v USA „pákový poměr rozvahových položek neadekvátně reflektoval trendy finančních inovací, protože významný pákový efekt byl ekonomický nebo skrytý, nezahrnutý v rozvaze.“

Samozřejmě i tato konzervativní verze není žádnou zárukou. Význam tohoto ukazatele spočívá hlavně v jeho proticykličnosti. Výhodou pákového poměru je i jednoduchost jeho zavedení a sledování. Dá se říci, že sám o sobě tak velký význam nemá, avšak v kombinaci především s přiměřeností Tier 1 může být účinným nástrojem.

Leverage ratio v sobě však skýtá řadu skrytých problémů v kombinaci s jinými ukazateli. Společně s požadavky na likviditu uvedené níže „může například podněcovat k odklonu od nízko rizikových, nízko výnosových podnikání ke koncentraci na vysoce rizikové, vysoce výnosné aktiva.“⁹² Jinými slovy, tlak bank na dodržování pákového poměru bude nutit banky ke zvyšování objemu kapitálu, následné snížení výnosů z kapitálové jednotky budou banky kompenzovat poptáváním aktiv. Společně s nutností dodržovat standardy likvidity uvedené níže a potřebou držet vysoce likvidní aktiva by to mohlo znamenat omezení nabídky středně rizikových úvěrů, protože „dohnat“ výnos bude možné pouze vysoce rizikovými aktivy. Výsledný efekt kombinace neprovázaných pravidel obezřetnosti (leverage ratio a standardy likvidity) může tedy vést k

⁹⁰ HUNTINGTON, David S. *Summary of Dodd-Frank Financial Regulation Legislation* [online]. 2010 [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://blogs.law.harvard.edu/corpgov/2010/07/07/summary-of-dodd-frank-financial-regulation-legislation>>.

⁹¹ HILDEBRAND, Philipp M. Is Basel II enough? Benefits of a leverage ratio. *BIS Review* [online]. 2008, 158, [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/review/r081216d.pdf>>

⁹² S&P. The Basel III Leverage Ratio Is a Raw Measure, But Could Supplement Risk-Based Capital Metrics [online]. 2010-04-15 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs165/splr.pdf>>

většímu rizikovému profilu bilance, což je úplně opačný než zamýšlený důsledek. Podobné obavy z kombinace likvidních a kapitálových ukazatelů vyjádřila i Evropská bankovní federace.⁹³

Druhou nevýhodou je, že přísný výpočet poměru nereflektuje kvalitu aktiv. Banky tedy mohou být omezeny v držení i velice kvalitních aktiv bez rizika. Jinými slovy, „vzhledem k hrubému výpočtu pákového poměru, obezřetné banky, které drží podstatnou část portfolia vysoce likvidní, vysoce kvalitní cenné papíry, mohou argumentovat, že jsou trestáni za svůj konzervatismus.“⁹⁴

I navzdory těmto nedostatkům se jeví pákový poměr jako účinný komplement rizikově vážených kapitálových požadavků doplňující jejich slabiny a nedostatky. Právě spoléhání se na vnitřní modely hodnocení rizik bank a obtížnost jejich hodnocení regulátorem je zářivým příkladem takového nedostatku. Spolu se správnou kalibrací, tedy zejména správným zařazením položek aktiv, bude pákový poměr je proto určitě vítaným instrumentem ve škále nástrojů Baselu III.

3.3.4 Standardy řízení likvidity – LCR a NSFR

Zcela nově se zavádějí dva nové ukazatele řízení likvidity. Jsou jimi:

- ukazatel krytí likviditou (Liquidity Coverage Ratio, LCR)
- ukazatele čistého stabilního financování (Net Stable Funding Ratio, NSFR)

LCR je ukazatel pro krátkodobý časový horizont (30 dnů) vyžadující, aby rozsah vysoce kvalitních likvidních aktiv převyšoval rozsah odhadovaného čistého odlivu peněžní hotovosti. Vývoj tohoto ukazatele se bude pravidelně sledovat od roku 2011, avšak s jeho kogentním zavedením se počítá až od roku 2015.

LCR = vysoce kvalitní likvidní aktiva/čistý odliv během 30 dnů > 1

⁹³ European Banking Federation. *Finding the Right Balance of the New Basel Framework* [online]. 2010-04-16 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.ebf-fbe.eu/uploads/documents/positions/BankingReg/5-05-D0613F-2010-Calibrating_the_right_balance%20%28final%29.pdf>.

⁹⁴ D'HULSTER, Katia. The Leverage Ratio. A New Binding Limit on Banks. *Public Policy Journal* [online]. 2009, 11, [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.worldbank.org/financialcrisis/pdf/leverage-ratio-web.pdf>>.

Účelem LCR je zajištění, že banky budou držet dostatek vysoce likvidních aktiv, které mohou s nízkými nebo žádnými náklady přeměnit na hotovost k pokrytí kumulativního odčerpávání hotovosti během 30 dnů. Aby bylo možné vypočítat kumulativní peněžní odtoky, počítá se s částkami, které mohou být vybrány na viděnou nebo nenahrazeny v zátěžových situacích, a to jak rozvahových tak podrozvahových položek. Naopak, počítá se i s hotovostními přítoky z provedených expozic, u kterých se očekává, že nebudou v prodlení do 30 dnů. Likvidní aktiva mají právě pokrýt rozdíl mezi kumulativními peněžními přítoky a odtoky. Definice vysoce kvalitních likvidních aktiv je právě problémem LCR. Ty se v pravidlech Baselu III skládají z hotovosti, vládních dluhopisů a diskontovaných vysoce kvalitních korporátních dluhopisů.

Je určité nebezpečí, že taková definice je příliš konzervativní. „Mezi peněžní odtoky je asumpce čerpání 100 % nevyčerpaných úvěrů a likvidních rezerv ostatních finančních institucí. Přesto ohledem peněžních přítoků se předpokládá, že banky nejsou schopny čerpat z jakékoli úvěrové linky, likvidních rezerv, nebo jiných podmíněných zdrojů financování, která banka drží u jiné finanční instituce pro své vlastní účely.“⁹⁵ Poměr je tedy zaměřen příliš na vládní dluhopisy, které se však v době krize ne vždy ukázaly jako nejbezpečnější. Je zřejmé, jak se v kalibraci peněžních přítoků a definici likvidních aktiv se odráží nedůvěra ve finanční sektor jako reakce na krizi. Je však otázkou, zda takový přístup není ke škodě systému. Původní návrh Baselu ale byl po připomínkách změněn a lépe vykalibrován. LCR je kritizován i kvůli délce časového rozmezí - 30-ti denní horizont je pravděpodobně převzat ze zátěžových testů pro makléře v USA a může se jevit pro banky jako příliš krátký.⁹⁶

NSFR je ukazatel pro dlouhodobý horizont a znamená poměr mezi použitelnými stabilními zdroji a požadovanými stabilními zdroji. Paralelně se bude sledovat od roku 2012 a zavede až od 2018.

$NSFR = \text{použitelné stabilní zdroje} / \text{požadované stabilní zdroje} > 1$

NSFR tedy sleduje širší horizont. Pro kalkulaci aplikuje presumované omezení a procentuální redukci hodnoty aktiv v závislosti na typech aktiv. Nelikvidní část musí být kryta stabilním financováním, které zahrnuje vlastní kapitál nebo dlouhodobé zdroje přesahující splatnost

⁹⁵ S&P. *Basel III Proposals Could Strengthen Banks' Liquidity, But May Have Unintended Consequences* [online]. 2010-04-15 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs165/splr.pdf>>.

⁹⁶ S&P. *Basel III For Global Banks: Third Time's The Charm?* [online]. 2010-03-04 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/Basel_III.pdf>

jednoho roku. NSFR je ale centrem kritiky bank pro nedůvodnou potřebu držení likvidních aktiv, která povede k omezení dostupnosti úvěrů a ke snížení zisku kvůli nižšímu výnosu likvidních aktiv. Pokud je LCR vítané jako udržovatel likvidity, NSFR jde možná už za tento rámec a příliš omezuje podnikání bank. „Určitá úroveň nevyrovnanosti nebo transformačního rizika je inherentní v bankovním podnikání a nevyhnutelná pro naplnění role bank v ekonomice. Pokud bude [NSFR] implementováno, očekáváme, že jeden z potenciálních efektů bude posun bank ke krátkodobému půjčování.“⁹⁷ Dalším nezamýšleným důsledkem může být omezování mezibankovního trhu. Podle některých analytiků OECD je NSFR „chudý“ nástroj, protože záleží na schopnosti společností a dohlížitelů modelovat investorské chování, které je „stabilní“ nebo „nestabilní“ v době krize.“⁹⁸

Z obou ukazatelů bude mít větší dopad NSFR, a to zejména pro banky držící depozity bez termínované splatnosti (vklady na viděnou, vista vklady, běžné účty,...) nebo vydávající obligace s krátkou dobou splatnosti.

Přímá regulace likvidity je úplnou novinkou v mezinárodních pravidlech obezřetného podnikání. Poměry ukazatelů pro udržování likvidity nebyly určeny ani v Baselu II ani jiných dokumentech BCBS, ani Evropskou unií. Některé státy zavádějí tyto ukazatele jako povinné, a to například Německo (Nařízení o likviditě z roku 2006, Liquiditätsverordnung), Polsko (2007) nebo Velká Británie v souvislosti s přípravou na Basel III.⁹⁹

Není tajemstvím, že právě nedostatky ve sledování a udržování likvidity byly příčinou finančních otřesů v nedávných letech. Globální harmonizace LCR a NSFR je bezesporu velmi dobrým nástrojem pro sledování a komparaci bank ze mezinárodního a národního pohledu pro analytické účely. Pro substantivní účely však mohou mít příliš striktní pravidla na udržování likvidity negativní konsekvence, které mohou i převýšit dopady na posílení likvidity bank a omezení rizika systematických stresů pro ekonomiku. Obecný problém přeregulace likvidity je více než zjevný: snížení výnosnosti a poptávání vysoce rizikových aktiv na druhé straně. I analytici OECD mají

⁹⁷ S&P. *Basel III Proposals Could Strengthen Banks' Liquidity, But May Have Unintended Consequences* [online]. 2010-04-15 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs165/splr.pdf>>.

⁹⁸ BLUNDELL-WIGNALL, Adrian; ATKINSON, Paul. Thinking beyond Basel III: Necessary solutions for capital and liquidity. *OECD Journal: Financial Market Trends* [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/58/45314422.pdf>>.

⁹⁹ Freshfields Bruckhaus Deringer LLP. *BBA - the voice of banking and financial services* [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. Bank of the Future. A challenging vista. Developments in banking regulation in selected jurisdictions. Dostupné z WWW: <www.bba.org.uk/download/6431>.

velmi skeptický postoj k regulaci likvidity. „Věci řízení likvidity jsou nejlepší ponechat trhu, se soustředěním dohlížitelů na záležitosti solvence a režimy, které efektivně reagují na insolvenční, pokud nastane.“¹⁰⁰ Navíc je možné, že nová pravidla pro likviditu budou mít omezující vliv na monetární politiku prováděnou centrálními bankami, resp. ECB.¹⁰¹

Tabulka 7. Postup zavádění pravidel Basel III

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Původní hlavní kapitál			3,5	4,0	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5
Konzervační polštář						0,625	1,25	1,875	2,5
Původní kapitál			4,5	5,5	6,0	6,0	6,0	6,0	6,0
Celkový kapitál			8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0	8,0
Pákový poměr	monitoring		Pilíř 2					Pilíř 1	
LCR	monitoring				zavedení				
NSFR		monitoring						zavedení	

Pramen: Autor

3.3.5 Zlepšení corporate governance a systémy odměňování

BCBS dále revidovala principy vnitřního řízení s cílem poukázat na některé slabé stránky. Jako nedostatečné jsou například zmíněné znalosti provázanosti rizik a řídicí a kontrolní systémy.

Nejvýznamnější z této oblasti jsou bezesporu principy odměňování. Jako první se promítly do legislativy EU a to v směrnici CRD III s dobou transpozice do začátku roku 2011. Jde sice o úpravu rámce Baselu II nezasahující do Baselu III, avšak s ohledem na časovou i materiální souvislost s Basel III považují za vhodné analyzovat i tato pravidla. Je otázkou, do jaké míry jde o implementaci doporučení BSBS. Výbor zavedl novinky vydáním Vylepšení rámce Basel II (Enhancements to the Basel II Framework) v červenci 2009, kde se velmi obecně problematice odměňování věnoval, a následně novelizoval Pilíř 3 v zatím jen konzultativním dokumentu Požadavky uveřejňování informací pro odměňování (Pillar 3 Disclosure Requirements for Remuneration - consultative document) z prosince 2010. Jde však pouze o ustanovení velmi

¹⁰⁰ BLUNDELL-WIGNALL, Adrian; ATKINSON, Paul. Thinking beyond Basel III: Necessary solutions for capital and liquidity. *OECD Journal: Financial Market Trends* [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/58/45314422.pdf>>.

¹⁰¹ BINI SMAGHI, Lorenzo. Basel III and monetary policy. In *International Banking Conference – “Matching Stability and Performance: The Impact of New Regulations on Financial Intermediary Management”* [online]. Milan, 2010-09-29 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/press/key/date/2010/html/sp100929.en.html>>.

obecná a CRD III jde svou striktností v mnoha ohledech mnohem dále – nelze tedy CRD III považovat za pouhou implementaci.

Podle nových pravidel odměňování CRD III (platící pro vybrané skupiny zaměstnanců mající vliv na rizikový profil banky) zásady odměňování nesmí podněcovat k podstupování nadměrného rizika bankou a nesmí ohrozit schopnost posílení kapitálu banky. Banky musí obligatorně zřídit výbor pro odměňování u dozorčí rady. Hodnocení zaměstnanců by mělo být prováděno na víceletém základě a mělo by zohlednit všechny druhy rizik, kterým je banka vystavena. Pro výkonnostní odměny je nutné stanovit stálý poměr mezi pevnou a pohyblivou složkou mzdy, to znamená v podstatě určit (i když jen relativně) strop pro bonusy.

Pro samotnou výši pohyblivé složky (bonusů) platí následující:

- pohyblivá složka závisí na měření výkonnosti,
- musí být uplatněno oddalování (aspoň 40 % oddáleno nejméně na 3 roky) – proto, aby banka mohla reflektovat dlouhodobou výkonnost a průběžně očišťovat oddálenou odměnu o rizika,
- alespoň 50 % pohyblivé složky (oddálené i neoddálené) musí být v nepeněžních jednotkách - volně obchodovatelných cenných papírech nebo jiných vhodných finančních nástrojích.

Jako kritika nových pravidel se obecně uvádí, že „neexistuje analýza, která by dokazovala větší obezřetnost bank a menší náchylnost ke krizi, pokud jsou odměny vypláceny se zpožděním a v nepeněžních instrumentech (v investičních bankách tato bonusová schémata existovala již před krizí).“¹⁰² Dále se poukazuje na vysokou administrativní zátěž spojenou se zaváděním nových pravidel. A především, stropy pro bonusy znamenají výrazný zásah do motivace pracovníků.

3.3.6 Zvláštní pravidla pro systémově významné banky

V důsledku krize bylo mnoho bank po celém světě nutné zachraňovat pomocí státních pomoci, protože jejich krach by měl katastrofální následky – byly tedy příliš veliké na to, aby padly (too big to fail, někdy také too interconnected to fail). Jako poučení z tohoto vývoje se nově má

¹⁰² LAUŠMANOVÁ, Monika. *Basel III. Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor* [online]. 2010-12-08 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/101208_Basel_III_dopady_regulace.pdf?archivePage=ti_sk_archive&navid=nav20107_info_plus>

zohledňovat tato strategická významnost bank a mají mít odlišná pravidla od ostatních bank, resp. některá přísnější pravidla navíc. Je to jediná cesta jak kompenzovat riziko morálního hazardu, které tyto instituce využívají. Morální riziko se definuje jako „takové počínání společnosti nebo jejich jednotlivých pracovníků, které podnik vystavuje neúměrnému riziku. Je způsobeno tím, že potenciální užitek z určitého jednání výrazně převyšuje obavu z důsledku nepříznivého vývoje.“¹⁰³

V USA platí obdobné zacházení pro SIFI podle Dodd-Frank Act z června 2010; banky s aktivy nad 50 mld USD jsou automaticky považované za SIFI. Do této kategorie tak hned spadá 35 amerických bank.¹⁰⁴

Jejich dopad zkoumal především Financial Stability Board¹⁰⁵. Existuje konsenzus, že systémově významné finanční instituce (systemically important financial institutions, SIFI) by měly čelit přísnějšími pravidly. SIFI jsou instituce, které pro svou velikost, propojenost nebo nenahraditelnost představují velké riziko pro finanční systém v případě, že padnou. Ačkoliv to nebylo předmětem pravidel Basel III, pravidla pro SIFI budou součástí reformy regulačních pravidel doprovázející Basel III. I když finální koherentní rámec pravidel ještě neexistuje, FSB dává předběžná doporučení členům G-20. V nich opakuje rétoriku založenou na principu, že „národní dohlížecí autority by měly mít moc aplikovat rozdílné požadavky pro instituce s ohledem na riziko, které představují pro finanční systém.“¹⁰⁶ Dále jsou to doporučení, že státy by měly být schopné provést likvidaci těchto společností bez podpory daňových poplatníků a narušení finančního systému, SIFI by měly mít větší schopnost krytí ztrát (překračující minimum Baselu III) a dodatečná pravidla obezřetnosti a intenzivnější dohled. Konkrétnější doporučení by měly být známé v průběhu roku 2011.¹⁰⁷

¹⁰³ VLACHÝ, Jan. *Řízení finančních rizik*. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2006. 256 s. ISBN 80-86754-56-1.

¹⁰⁴ HAYLEY, Andrea. Financial Institution Designation Sparks Debate. *The Epoch Times* [online]. 2011-02-19 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.theepochtimes.com/n2/business/financial-institution-designation-sparks-debate-51572.html>>.

¹⁰⁵ FSB vznikl z původního Financial Stability Forum (založeného v roce 1999 zeměmi G-7) na základě rozhodnutí summitu zemí G-20 v Londýně 2009. Má za úlohu monitorovat a dávat doporučení ke stabilitě globálního finančního systému. Sídli (tak jako BCBS) v Basileji a současným předsedou je Mario Draghi, guvernér Banca d'Italia.

¹⁰⁶ FSB. *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institutions. Interim report to G20 Leaders* [online]. 2010-06-18 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100627b.pdf>.

¹⁰⁷ FSB. *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institutions. FSB Recommendations and Timelines* [online]. 2010-10-20 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101111a.pdf>.

Konkrétní aspekty tohoto zacházení jsou tedy zatím neurčeny. Především není konsenzus o tom, které instituce by měly do definice SIFI spadat, a pak nejsou ani jasná pravidla zacházení. Jak již bylo zmíněno v podkapitole 2.3.1, pro zvyšování kapitálových požadavků nad úroveň Baselu III ve vztahu k SIFI agitují regulátoři USA, Velké Británie i Švýcarska. Naopak neochotu zvyšovat požadavky nad minimum a zavádět polštáře pro SIFI vyjádřily Francie, Německo, či Japonsko.¹⁰⁸

Místo rigidních pravidel jako představuje BCBS, FSB spíše nabídne škálu nástrojů, ze kterých si budou státy moci s ohledem na národní zvláštnosti vybrat. Zvláštní kapitálový polštář je jedním z takových nástrojů, v zásadě představující daň na přirozený monopol.¹⁰⁹ I když přístup zacházení k SIFI vede k určité nerovnosti, zdá se být nevyhnutelným krokem ke předejití problému „too big to fail“.

3.4 Diskuse nad zvyšováním kapitálových požadavků

Zvyšování kapitálových požadavků jako reakce na krizi není přijímáno vždy jako nejlepší možné východisko a řešení. Kritika zvyšování kapitálové přiměřenosti, tak jak jej představují pravidla Basel III, vychází nejenom ze strany bank, ale čím dál častěji i z pozic ekonomů. Hlasy volající po zavedení striktnějších pravidel reflektují pády bank z důvodu nedostatku kapitálu, avšak častou neberou v potaz širší souvislosti zavedení nových pravidel, nebo je alespoň neodůvodněně minimalizují. Bylo však již publikováno mnoho názorů poukazujících na problematičnost zvyšování kapitálových požadavků. Tyto jsou však hlavním proudem odmítané jako lobby finančních institucí, které se navíc nestarají dostatečně o systémové účinky své činnosti – tyto náklady jsou externality jejich rozhodnutí.

Hlavní proud (zastoupený především regulátory, dohlížiteli i majoritou politiků) vychází z toho, že zvyšování kapitálových polštářů automaticky zvyšuje schopnost banky nést ztráty a může zamezit tak závažným následkům jako byla recese v letech 2007-2010. S tím samozřejmě nelze nesouhlasit. Jsou však i další okolnosti mikro- i makroekonomického charakteru, které je nutné

¹⁰⁸ KREIJGER, Gilbert; JONES, Huw. 'Too big to fail bank' plans may be softened . *MSNBC World Business* [online]. 2010 [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <http://www.msnbc.msn.com/id/40109655/ns/business-world_business>.

¹⁰⁹ NACASKUL, Poomjai. *Toward a Framework for Macroprudential Regulation and Supervision of Systemically Important Financial Institutions (SIFI)* [online]. 2010-12-24 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1730068&http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1730068>.

brát v úvahu. Držení vyšší proporce kapitálu a být více likvidní znamená pro banky extra náklady. Je bezesporu, že extra náklady pro banky nemůžou vyvážit tragické následky ekonomických krizí. Avšak zvýšení požadavků vede ke zvyšování nákladů bank a tím pádem ke zdražení úvěrů a omezení nabídky/dostupnosti úvěrů. To má za svůj negativní následek zpomalení reálného růstu ekonomiky (HDP). Navýšení původního kapitálu povede i ke snížení návratnosti, tedy ziskovosti kapitálu.

Je samozřejmě užitečné vzdát se trochy hospodářského růstu v důsledku zvýšených nákladů, aby se zabránilo těmto negativním následkům. Obecný názor je, že jakékoliv jsou ekonomické důsledky nových pravidel, jsou nákladem, který se vyplatí vynaložit na snížení rizik všech budoucích krizí. Náklady jsou však mnohem rozsáhlejší nežli pouhá statistika ve finančních výkazech bank a výše uvedený závěr nemusí vždy bezesporu platit. Pokud mají nová pravidla uspět, musí splňovat následující podmínku: snížené tempo růstu během let bez krize bude více než kompenzováno zamezením hlubokých finančních krizí přicházejících jednou za několik desetiletí.

Zpráva o kvantitavních dopadech Baselu III (Quantitative Impact Study, QIS) ze strany Basilejského výboru a Výboru pro evropský dohled (CEBS) podávala zdánlivě jasné výsledky o dopadech na ekonomiku. Zpráva byla vypracována v prosinci 2010 na základě dobrovolné participace jednotlivých bank (celkem 263 z 23 států¹¹⁰), jejichž analýzy zpráva sumarizuje. Ve zprávě nebyly brány v úvahu přechodná ustanovení a jsou analyzována data ke konci roku 2009 – je tedy možné očekávat jemnější reálné výsledky z důvodu postupné adaptace bank na nová kritéria, což zpráva výslovně připouští. Ve zprávě se rozdělily banky na Skupinu 1 (banky s kapitálem Tier 1 ve výši 3 miliardy EUR a vyšší, dobře diverzifikované a mezinárodně aktivní) a Skupinu 2 (ostatní). Výsledky studie jsou následující:

Tabulka 8. Výsledky Quantitative Impact Study BSBS a CEBS

Kritérium	Skupina 1	Skupina 2
Změny přiměřenosti Tier 1 v souvislosti se zavedením nové definice Tier 1	11,1 % - 5,7 %	10,7 % - 7,8 %
Objem prostředků potřebných k pokrytí nové kapitálové	165 mld EUR	8 mld EUR

¹¹⁰ Z toho však jen 249 bank podalo informace ke všem relevantním kritériím. Z evropských států se účastnili výzkumu pouze banky z Belgie, Francie, Německa, Itálie, Lucemburska, Nizozemska, Španělska, Švédska, Švýcarska a Velké Británie.

přiměřenosti Tier 1 (4,5 %)		
Objem prostředků k pokrytí přiměřenosti Tier 1 vrátane konzervačního polštáře (4,5 % plus 2,5 %)	577 mld EUR	25 mld EUR
Zvýšení relativního množství rizikově vážených aktiv v souvislosti se zavedením jejich nové definice	23 %	4 %
Leverage ratio	2,8 %	3,8 %
Liquidity coverage ratio	83 %	98 %
Net stable funding ratio	93 %	103 %

Pramen: BCBS. Basel III: Results of the comprehensive quantitative impact study [online]. 2010-12 [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: < <http://www.bis.org/publ/bcbs186.htm> >.

Průměrný poměr kapitálu Tier 1 bank skupiny 1 byla 5,7 %, ve srovnání s novým požadavkem ve výši 4,5 %. Pro banky ve skupině 2 poměr činil 7,8 %. K tomu, aby všechny banky skupiny 1 splnily nová kritéria, by byla potřebná dodatečná kapitálová částka 165 miliard EUR pro skupinu 1 a 8 miliard pro skupinu 2. Relativně k 7 % úrovni, která zahrnuje jak 4,5 % minimální požadavek, tak 2,5 % konzervační polštář, Výbor odhaduje, že skupina 1 by celkově měla schodek 577 miliard EUR na konci roku 2009, skupina 2 by vyžadovala dalších 25 miliard EUR. Lze poukázat hlavně na neplnění tří kritérií (leverage ratio, LCR a NSFR) bank ve Skupině 1 a na příliš vysoké náklady na dosažení přiměřenosti ve výši 7 %. Je však nutné mít pořád na zřeteli, že byly brány v potaz pouze data z konce roku 2009 a přechodná období nebyla vůbec brána na zřetel.

Závěr této studie je tedy: celkově bankovní sektor podmínky pro Basel III již téměř splňuje a negativní dopad na náklady některých bank je relativně vysoký. Otázkou zůstává, jestli tyto negativa jsou vyvážena pozitivy nové úpravy.

Basilejský výbor trvá na však i na dlouhodobé makroekonomické opodstatněnosti svých pravidel. Macroeconomic Assessment Group, což je společná skupina BCBS a Financial Stability Board, nejdřív analyzoval dopady reformy i se zohledněním postupných přechodových časových pásem – všechny makroekonomické náklady v souvislosti se zavedením nových pravidel. Ve výsledcích Předběžné zprávy o odhadech makroekonomických dopadů přechodu na silnější požadavky kapitálu a likvidity (Interim Report on Assessing the Macroeconomic Impact of the Transition to Stronger Capital and Liquidity Requirements) ze srpna 2010 konstatuje, že Požadavek navýšení core Tier 1 přiměřenosti o 1 % při čtyřleté implementaci bude mít za následek snížení HDP o

0,19 % v průběhu implementace, tedy 4,5 roku, a zavedení požadavku NSFR povede k nárůstu úvěrových sazeb o 57- 71 bazických bodů.¹¹¹ Výsledky této studie jsou tedy relativně mírné. Studie je však kritizována za nepřesnost z důvodu, že je založena na mediánu mnoha studií s velkým rozptylem kvantitativních výsledků a je do ní zahrnuta jen část regulace, tedy některé aspekty reformy (leverage ratio) nebyly analyzovány a dále z důvodu, že nezohledňuje ani kumulativní dopad těchto reforem. K velmi podobnému výsledku dospěla i studie OECD, které odhadovala pokles HDP za pět let o 0,20 % u navýšení core Tier 1 přiměřenosti o 1 % pokles 0,73 % HDP u zavedení kompletního Baselu III do roku 2019, což odpovídá zpomalení ročního růstu o 0,15 %.¹¹²

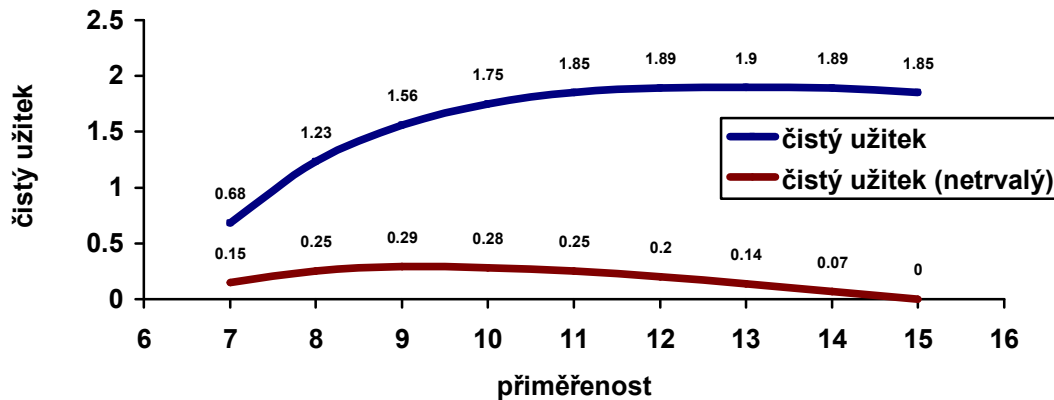
Zpráva tedy zhodnotila náklady na přechod na novou úpravu, nehodnotí však komparaci benefitů a nákladů nové úpravy, pokud už bude zavedena. To bylo účelem další zprávy, Odhadu dlouhodobého ekonomického dopadu silnějších požadavků kapitálu a likvidity (An Assessment of the Long-term Economic Impact of Stronger Capital and Liquidity Requirements) rovněž ze srpna 2010. Zpráva vypouští hodnocení přechodu na nová pravidla, pouze srovnává užítiky a náklady již zavedeného Basel III v budoucnosti. Ve zprávě souhlasí se základním konceptem: „výhodou je snížení pravděpodobnosti, že krize v daném roce krát jeho (diskontované) dlouho-trvající náklady, které se rozšiřují po tomto roce, cenou je nižší roční produkce v průběhu tohoto roku.“¹¹³ Užitek jsou zvýšený HDP z důvodu omezení výskytu a závažnosti krizí (ne jejich absolutní předejití) a náklady znamenají především omezení investic a spotřeby v důsledku zvýšení ceny úvěrů (administrativní a jiné náklady v souvislosti s přechodem na novou úpravu nebyly brány v úvahu, protože to bylo účelem předchozí zprávy a tato analyzuje pouze dlouhodobé efekty). Výsledný efekt vztahu užitků a nákladů (čistý užitek) při splnění pravidel likvidity u jednotlivých úrovní výše kapitálových požadavků v procentuálních dopadech na úroveň výstupu je následující:

¹¹¹ Macroeconomic Assessment Group. *Assessing the macroeconomic impact of the transition to stronger capital and liquidity requirements* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/othp10.pdf>>, s. 7, s. 28.

¹¹² SLOVIK, Patrick; COURNEDE, Boris. *Macroeconomic Impact of Basel III* [online]. 2011-02-14 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd-ilibrary.org/content/workingpaper/5kghwnhkkjs8-en>>.

¹¹³ BCBS. *An Assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100818a.pdf?noframes=1>, s. 34.

Graf 3. Čistý trvalý a netrvalý užitek pravidel Basel III při různých úrovních výše kapitálové přiměřenosti podle BCBS

Pramen: BCBS. *An Assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100818a.pdf?noframes=1>

To znamená, že netrvalý i trvalý užitek převyšuje náklady pro velkou škálu kapitálových přiměřeností, i když se ve vyšších přiměřenostech rozdíl postupně snižuje. Dochází k závěru: „Je sice pravdou, že přesné zobrazení vztahu mezi vyšší úrovní kapitálu a přísnějším standardem likvidity na straně jedné a snížením pravděpodobnosti krize, na straně druhé, je značně nejisté. I s touto výhradou však značný rozdíl mezi přínosy a náklady pro širokou škálu předpokladů stále naznačuje, že z hlediska dopadu na produkci existuje značný prostor pro zpřísnění úrovně požadavků kapitálu a likvidity, přičemž budou stále k dosažení kladné čisté přínosy.“¹¹⁴ Připouští se tedy nejednoznačnost přesných výsledků, avšak studie trvá na dlouhotrvajících čistých užitech Baselu III. Všechny tři studie z dílny BCBS by se tedy daly jednoduše souhrnně interpretovat: banky už v roce 2009 nová kritéria téměř splňovaly, náklady na přechod nejsou zvláště vysoké a dlouhotrvající čistý užitek po zavedení bude jasně pozitivní, protože náklady budou více než kompenzovány omezením počtu a dopadu budoucích krizí.

Ne všichni s tím však s tímto optimismem souhlasí. Institut mezinárodních financí (Institute of International Finance)¹¹⁵ dochází k úplně jinému závěru. V červnu 2010 (to znamená ještě před publikací výše zmíněných studií BCBS) vydal Předběžnou zprávu o kumulativním dopadu

¹¹⁴ BCBS. *An Assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100818a.pdf?noframes=1>, s. 36.

¹¹⁵ Institut vznikl v roce 1983 a má sídlo ve Washingtonu (s pobočkou v Pekingu) a sdružuje přes 420 bank, investičních bank a dalších finančních institucí z celého světa, čímž představuje jedinou světovou asociaci finančních institucí. V čele 30-členné správní rady je Josef Ackermann, CEO Deutsche Bank.

navržených změn v bankovním regulatorním rámci na světovou ekonomiku (Interim Report on the Cumulative Impact on the Global Economy of Proposed Changes in the Banking Regulatory Framework) a v ní uzavřel, že pro G3 (tj. USA, Evropská Unie, Japonsko) lze předpokládat, že plné provedení regulatorní reformy bude znamenat odčítání reálného HDP o 3,1 % bodu reálného HDP v průběhu pětiletého období 2011-2015, a o stejné číslo v letech 2011-2020, přičemž o práci může přijít 9,73 milionů lidí v prvním období a 10,12 milionů pro druhé období.¹¹⁶ „Evropská unie je zasažena nejvíce, Japonsko nejméně, se Spojenými státy někde uprostřed. Toto relativní pořadí odráží dva hlavní faktory: velikost a význam bankovního systému ve vztahu k ekonomice a vzor toků dluhu zprostředkování, a do jaké míry se systémy musí přizpůsobit splnění nových požadavků.“¹¹⁷

Tab. 9

Tabulka 9. Dlouhodobý dopad Baselu III podle IIF

	EU	USA	Japonsko	G3 celkem
Potřeba kapitálu Tier 1 (v mld. USD)	273	247	156	676
Změna růstu reálného HDP	-0,9	-0,5	-0,4	-0,6
Rozdíl v reálném HDP	-4,3	-2,6	-1,9	-3,1
Nezaměstnanost (v mil. osob)	-4,68	-4,58	-0,46	-9,73

Pramen: IIF: *Interim Report on the Cumulative Impact on the Global Economy of Proposed Changes in the Banking Regulatory Framework* [online] 2010. [cit. 2010-03-04] Dostupný na WWW: <<http://www.iif.com/press/press+151.php>>

I když věrohodnost těchto výsledků může být otázkou diskuse, zpráva IIF není jediná tohoto charakteru ze strany bank.¹¹⁸ Souhlasně např. J. Elliott, člen Brookingova Institutu (Brookings Institution¹¹⁹) rovněž poukazuje na ignoranci Basilejského výboru na důvodné kritiky ze strany bankovního průmyslu.¹²⁰

¹¹⁶ Institute of International Finance. *Interim Report on the Cumulative Impact on the Global Economy of Proposed Changes in the Banking Regulatory Framework* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100818a.pdf?noframes=1>, s. 10.

¹¹⁷ Ibid., s. 10.

¹¹⁸ BRUNSDEN, Jim. Commerce May Be Harmed by Basel Rules, Companies Say. *Bloomberg Businessweek* [online]. 2010-11-02 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessweek.com/news/2010-11-02/commerce-may-be-harmed-by-basel-rules-companies-say.html>>.

¹¹⁹ Brookingsův institut je vlivná nezisková organizace sídlící ve Washingtonu. D.C., zabírající se výzkumem a vzděláním v oblasti sociálních věd.

¹²⁰ ELLIOTT, Douglas J. *Basel III, the Banks, and the Economy* [online]. 2010-07-23 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW:

<http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2010/0726_basel_elliott/0726_basel_elliott.pdf>.

Někteří však argumentují úplně opačným směrem. Tvrdí, že sektorové analýzy bank jsou scestné pro jejich argumentaci snížením růstu HDP, přičemž je zřejmý kladný dlouhodobý dopad. Harvardští profesori D. Scharfstein a J. Stein jdou ještě dále. Tvrdí, že celkový smysl Basel III i všech předchozích pravidel BCBS je osudovou chybou, protože nenutí banky zvyšovat kapitál, ale udržovat poměr rizikově vážených aktiv a kapitálu. Avšak banky vybírají v praxi druhou možnost – zdráhají se totiž zvyšovat kapitál vydáváním nových akcií. Omezují tedy úvěry, což následně vede k pomýleným úvahám o negativním dopadu na HDP. Navrhují tedy čelit těmto obtížím buď zkrácením doby implementace Baselu III nebo nuceným zvyšováním kapitálu bank. První postup by nutil banky rychle zvyšovat kapitál omezením dividend, vydáním nových akcií nebo jinak. Druhý postup byl zavedený zátěžovými testy bank v USA v roce 2009; každá banka měla stanovený cíl nového kapitálu, který musela doplnit v částkách USD. Absolutní zvyšování kapitálu, ne jenom relativní k poměru k aktivům, je skutečným řešením. Podobný názor razí i Simon Johnson, ekonom MMF, který navíc volá po daleko přísnějších pravidlech BCBS.¹²¹ Tento zajímavý alternativní názor má určitě své opodstatnění. Nelze však očekávat, že by kapitálová přiměřenost byla nahrazena jinými regulatorními pravidly.

Celkově se dá říct, že nová pravidla, pokud jsou brána ve své komplexnosti, budou mít velký dopad. Především spojený efekt nového vymezení a výše Tier 1, pákového poměru a ukazatelů likvidity mohou mít dalekosáhlé účinky.

3.5 Dopady v České republice

3.5.1 Reakce na finanční krizi

Obecně se uvádí, že „v České republice jsou banky velmi dobře kapitalizované, k čemuž napomohl jejich konzervativní obchodní model, dostatečná ziskovost bez nadměrného tlaku na hledání výnosnějších, avšak rizikovějších obchodních aktivit, a v neposlední řadě účinná přísnější regulace a přístup České národní banky.“¹²² Dopad krize byl z tohoto důvodu, a dále i důvodu přebytku likvidity obchodních bank a nízkému podílu nesplacených i tzv. toxických aktiv krize v ČR neměla tak katastrofální následky jako jinde.

¹²¹ JOHNSON, Simon. *Basel III: The Fatal Flaw* [online]. 2010-09-16 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://baselinescenario.com/2010/09/16/basel-iii-the-fatal-flaw>>.

¹²² LAUŠMANOVÁ, Monika. Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. *Bankovníctví. ihned.cz* [online]. 2011-02-18 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.

V souvislosti s riziky na finančních trzích byla v nedávné minulosti hodnocena odolnost českého finančního systému pomocí zátěžových testů bank a dalších finančních institucí Českou národní bankou. Výsledky byly zhodnoceny ve Zprávě o finanční stabilitě pro období 2009-2010. Český finanční sektor je podle těchto testů odolný vůči podstupovaným tržním, úvěrovým i některým dalším rizikům, a to i přes výrazně pesimistické nastavení zátěžových scénářů. Výsledek byl, že „v žádném ze zátěžových scénářů se žádný sektor jako celek nedostává pod kritické hodnoty ukazatelů solvence (kapitálové přiměřenosti u bank, solventnosti u pojišťoven a kapitálového vybavení penzijních fondů).“¹²³ V testech byly představeny tři alternativní scénáře (Základní scénář, Návrat recese a Ztráta důvěry). Základní scénář odpovídá aktuální (květen 2010) makroekonomické prognóze ČNB, oba zátěžové scénáře zachycují nejvýznamnější rizika v ČR, přičemž nejzávažnější dopad měl scénář Ztráta důvěry.

Ve všech scénářích však zůstávají všechna odvětví finančního sektoru odolná vůči nepříznivému trendu. V žádném by se agregátní ukazatele solvence nedostaly pod regulační minima a kapitálové injekce se pohybují na poměrně nízkých hodnotách. Ve všech scénářích se kapitálová přiměřenost bank pohybuje nad regulačním minimem 8 %.

Jedním z významnějších rizik je zejména situace, kdy by se do problémů se splácením úvěrů dostali největší dlužníci, tedy rizika, které sleduje pravidlo úvěrové angažovanosti. Zároveň je však nutné vzít v úvahu, že pád tří největších dlužníků každé banky je extrémně nepravděpodobný.

Tabulka 10. Výsledky zátěžových testů v ČR - predikce pro rok 2011

	Základní scénář	Návrat recese	Ztráta důvěry
Očekávané úvěrové ztráty (mld Kč)	-26,1	-48,2	-68,8
Zisky/ztráta z tržních rizik (mld Kč)	-1,8	-1,5	2,3
Výnosy ke krytí ztrát (mld Kč)	90,6	59,2	70,8
Zisk/ztráta před zdaněním (mld Kč)	62,6	8,3	2,6
Kapitálová přiměřenost (v %)	12,49	10,77	10,77

Pramen: Autor, podle ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010* [online] 2010. [cit. 2010-06-20] Dostupný na WWW:<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010.pdf>

¹²³ ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010* [online] 2010. [cit. 2010-06-20] Dostupný z WWW:<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/financni_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010.pdf>

Důvodem dobré odolnosti českého bankovního prostředí lze spatřovat podle ČNB ve vysokém výchozím kapitálovém polštáři, ale i schopnosti bank generovat výnosy i v průběhu nepříznivého scénáře. Celková kapitálová přiměřenost na konci března 2010 dosáhla 14,3 %, navíc poprvé od roku 2002 mají všechny banky celkovou kapitálovou přiměřenost nad 10 %. Jak již bylo zmíněno, sledovány jsou nejen kvantitativní požadavky, ale i kvalitativní. „Kapitálová přiměřenost Tier 1 dosáhla na konci března 2010 hodnoty 12,9 %, což indikuje velmi dobré vybavení bank kvalitním kapitálem, kterému dominuje nerozdělený zisk.“¹²⁴

Měřítkem s relativně vysokou relevancí je i poměr vkladů k poskytnutým úvěrům, který „dosáhl téměř 138 %, což řadí český bankovní trh na třetí místo v rámci EU“¹²⁵. I výsledky zátěžového testu bilanční likvidity naznačují relativně vysokou odolnost sektoru vůči tržnímu a bilančnímu likviditnímu riziku.

3.5.2 Postoj k Baselu III

Co se týče pozice ČNB ke **způsobu implementace Baselu III**, podle vyjádření její vedoucích představitelů jsou pravidla obecně vítána, avšak poznámky směřují ke konzistentnosti její implementace a ke kvalitě před rychlostí.¹²⁶ Kromě razantního odporu k politice odměňování (je „proti bezdůvodnému „micromanagementu“ oblastí, které mají být vyhrazeny pouze tržnímu působení“¹²⁷) některých dílčích výhrad uvedených níže jsou návrhy Baselu III i inkorporačních směrnic EU vítány s tím, že ČNB podporuje dopadové analýzy předcházející zavedení nové regulace. I Česká bankovní asociace (ČBA) ve své analýze dopadů vyjádřila, že „postupná a „inteligentní“ implementace může náklady snížit (i když ne zcela eliminovat) a usnadnit

¹²⁴ ČNB. *Zpráva o finanční stabilitě 2009/2010* [online] 2010. [cit. 2010-06-20] Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/finannci_stabilita/zpravy_fs/FS_2009-2010/FS_2009-2010.pdf>

¹²⁵ MINISTERSTVO FINANCÍ. *Ministerstvo financí zveřejňuje Zprávu o vývoji finančního trhu za rok 2009* [online] 2010. [cit. 2010-06-13] Dostupný z WWW: <http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/tiskove_zpravy_55982.html>

¹²⁶ SINGER, Miroslav. *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-10-22 [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>

¹²⁷ TOMŠÍK, Vladimír. *Regulace a dohled nad finančním trhem v EU – aktuální otázky* [online]. 2010-11-22 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/tomsik_20101122_komora_auditoru.pdf>

přizpůsobení finančního sektoru (což může ovšem vést i k poklesu role bank v některých segmentech díky nadměrné regulaci).¹²⁸

Ke **změně definic a objemu regulatorního kapitálu** má ČNB také velmi umírněný postoj: „Vzhledem ke konzervativnímu přístupu ČNB v oblasti kapitálu (dosud nepřipouští započítání hybridních nástrojů do Tier 1) pravděpodobně nebude dopad žádný. Většina regulatorního kapitálu bank je tvořena vlastním kapitálem. Nicméně i v ČR jsou banky aktuálně se pohybující těsně nad hranicí 10 % kapitálové přiměřenosti (viz dopad dalších opatření). Jiná situace může být u mateřských bank a způsob řešení kapitálového nedostatku u nich může ovlivnit jejich chování k českým dcerám.“¹²⁹ Pokud jde o nové vymezení Tier 1, ve třetím čtvrtletí roku 2010 činila v ČR kapitálová přiměřenost za celý bankovní sektor 15,6 % a kapitálová přiměřenost vzhledem Tier 1 14,2 %. Z toho tedy vyplývá, že český bankovní sektor splňuje (z důvodu relativně konzervativní strategie českých bank) kapitálovou přiměřenost platnou v roce 2019 a existuje zde dokonce i prostor pro zvýšení požadavků. To však neznamená, že jednotlivé banky nemůžou být novou úpravou citelně zasaženy. Zrušení Tier 3 kapitálu nebude mít reálný vliv, protože tato složka však není v České republice v realitě vůbec využívána¹³⁰. Je tedy poměrně dobře vítáno zjednodušení regulatorního kapitálu v této podobě.

ČNB však má výhrady k zavedení **proticyklických polštářů**. Poukazuje se především na její problémovou účinnost a velmi těžkou možnost správně nastavit její hodnoty a použití. Navrhuje proto, v souladu s projevy obchodních bank, zařazení tohoto institutu do 2. pilíře Baselu.¹³¹ Kritický názor na nové požadavky má také ČBA: „Dynamické oprávkování povede ke snížení ziskovosti bank (dočasné či trvalé) a může být posíleno daňovou nekompatibilitou. Diskrece regulátora snižuje transparentci a stabilitu podnikání.“¹³²

¹²⁸ Česká bankovní asociace. *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR* [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_15663.pdf>.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ LAUŠMANOVÁ, Monika. Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. *Bankovníctví. ihned.cz* [online]. 2011-02-18 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.

¹³¹ SINGER, Miroslav. *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-10-22 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>.

¹³² Česká bankovní asociace. *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR* [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_15663.pdf>.

Co se týče **změny krytí rizik**, čili rozšíření kapitálových požadavků ve jmenovateli vzorce pro výpočet kapitálové přiměřenosti, českým bankám rovněž zásadní potíže neplynou. Tato změna „nemá dopad v současnosti na český bankovní sektor, protože trading portfolia v ČR nejsou příliš významná a k převodu rizik ve formě sekuritizací zatím nedochází a investiční pozice v sekuritizaci nejsou významné.“¹³³ Odlišný názor však zastává ČBA: „Rozšířené krytí rizik dopadne nepříznivě na banky působící v ČR, protože ČR je otevřenou ekonomikou s vysokou mírou zajištění (která je ekonomicky žádoucí a vychází z povahy ekonomiky), které je realizováno nikoli na organizovaných trzích, ale OTC.“¹³⁴

Ani zavedení **ukazatelů likvidity** v této podobě nebude pravděpodobně pro český bankovní trh „nijak ohrožující vzhledem k tomu, že v České republice je příznivý poměr úvěrů ke vkladům (<1) oproti Evropské unii (>1) a že implementace bude probíhat dlouhodobě.“¹³⁵ Problém by mohl představovat snad jen NSFR z důvodu poměrně rozsáhlého financování českých bank overnight deposits a vydávání obligací s kratší splatností. ČNB však měla výhrady i některým podrobnostem jeho vypočtení – „díličí technické výhrady k navrhovaným ukazatelům likvidity (např. ukazatel net funding ratio nezohledňuje likviditní gap v horizontu delším než 1 rok).“¹³⁶ Navrhovala proto, že by bylo „jednodušší zohledňovat pouze závazky se splatností delší než 1 rok s tím, že ukazatel by byl nižší než 1.“¹³⁷ ČBA nemá tak razantní postoj k likviditním ukazatelům jako většina zahraničních bankovních sdružení: „Vzhledem k obezřetné politice bank v oblasti řízení likvidity a systémovému přebytku v bankovním sektoru ČR (repa ČNB 380 mld.) pravděpodobně jen minimální u ukazatele LCR. Obtížnější bude plnění ukazatele NSFR, kdy

¹³³ LAUŠMANOVÁ, Monika. Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. *Bankovníctví. ihned.cz* [online]. 2011-02-18 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.

¹³⁴ Česká bankovní asociace. *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR* [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/download_15663.pdf>.

¹³⁵ LAUŠMANOVÁ, Monika. Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. *Bankovníctví. ihned.cz* [online]. 2011-02-18 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.

¹³⁶ SINGER, Miroslav. *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-10-22 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>

¹³⁷ ČNB. Stanovisko České národní banky ke konzultačnímu materiálu Evropské komise „Possible Further Changes to the Capital Requirements Directive“ [online]. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/stanoviska_cnb/download/stanovisko_EC_CRD_IV.pdf>.

všechny banky pracují s kratšími splatnostmi zdrojů oproti aktivům, u nichž lze navíc očekávat další prodloužení splatností (další emise státních dluhopisů, rozvoj hypotečních úvěrů).¹³⁸

Pákový poměr je přijímán většinou s odstupem. Může v sobě obsahovat řadu problémů i pro český bankovní sektor, pokud ovšem nebude tento ukazatel zaveden do 2. pilíře místo 1. pilíře, tak jak to kromě českých obchodních bank požaduje i ČNB. „Limit na pákový poměr směřuje především na investiční banky, které jsou považovány za jednoho z viníků finanční krize, avšak nakonec může mít v České republice paradoxně negativní dopad na málo rizikové banky typu stavební spořitelny či hypoteční banky. Lze snadno dovodit, že případná nutnost navýšení kapitálu z důvodu potřeby navýšit pákový ukazatel povede ke snížení ziskovosti bankovních institucí a tím spolu s požadavky na likviditu může způsobit omezení středně rizikových úvěrů v důsledku snahy docílit výnosu vysoko rizikovými aktivy. Paradoxně tak kombinace vzájemně neprovázaných pravidel obezřetnosti může vést k většímu rizikovému profilu bilance banky.“¹³⁹ M. Singer se však vyjádřil, že poměr je „užitečný, a je třeba zachovat jeho jen doplňkovou roli ke kapitálové přiměřenosti založené na rizikově vážených aktivech“¹⁴⁰ a dále poukázal na jeho význam v době krize na její zmírnění. „Striktnější regulace pákového poměru mohla pravděpodobně zmírnit její hloubku a tím snížit její (fiskální i ekonomické) náklady.“¹⁴¹ Překvapivě nízkou kritiku má i ČBA ve srovnání s jinými asociacemi bank. „Vzhledem k vysoké kapitalizaci by činnost komplexních bank neměla být výrazněji omezena. Významnější dopady mohou být na specializované banky zaměřené na retailový business (stavební spořitelny, hypoteční banky), jejichž angažovanosti mají nižší rizikovou váhu a tudíž dopad jednoduchého pákového indikátoru na ně bude větší.“¹⁴²

Proti novému **systemu odměňování** představitelů bank a jiných finančních institucí se angažovala i ČNB. Bylo mimo jiné poukazováno na rozpor systému se zákonem č. 262/2006 Sb., zákoníkem práce (dále jen zákoník práce) nebo obchodním zákoníkem. Česká republika

¹³⁸ Česká bankovní asociace. *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR* [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: < http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_15663.pdf>.

¹³⁹ LAUŠMANOVÁ, Monika. Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. *Bankovníctví. ihned.cz* [online]. 2011-02-18 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.

¹⁴⁰ SINGER, Miroslav. *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-10-22 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>

¹⁴¹ Ibid.

¹⁴² Česká bankovní asociace. *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR* [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: < http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_15663.pdf>.

transponovala směrnici CRD III do vyhlášky s účinností od 1.1.2011. Podzákoný předpis však nemůže vyloučit aplikaci zákonných předpisů – i ve výkladovém stanovisku ČNB k novele ČNB připouští, že „povinné osoby tedy zásady odměňování dodržují od 1. 1. 2011, pokud jim v tom nebrání kogentní ustanovení jiných zákonů (např. zákoníku práce nebo obchodního zákoníku).”¹⁴³ Takovými ustanoveními jsou například ustanovení chránící již přiznaný nárok na odměnu, který bude platit pro odměny přiznané před 1. lednem 2011, nebo pozdější nároky na odměny ze smluv uzavřených před tímto datem. U druhého případu je však nutné rozlišit nárokovou a nenárokovou část odměny. Pokud ze smlouvy uzavřené před 1.1.2011 vznikne právní nárok po 1.1.2011, nová úprava vyhlášky se nebude aplikovat, ale v případě pohyblivé (nenárokové) složky by se situace měla řídit novou úpravou. Jiný výklad (čili aplikaci na všechny nevyplacené odměny) by musel mít podporu v novelách zákonů, resp. v jejich přechodných ustanoveních.

Celkově se dá uzavřít, že dopad nových pravidel Basel III na bankovní sektor v ČR je malý, ve srovnání s dopadem v EU. Nelze však zanedbat dopad na mateřské banky českých bank v zahraničí, který se může zobrazit i v činnosti českých bank.

¹⁴³ ČNB. *Stanovisko České národní banky k regulaci odměňování* [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: < [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/stanoviska_cnb/download/stanovisko_EC_CRD_IV.pdf>.

ZÁVĚR

Bankovníctví je dynamickým sektorem a také jeho regulatorní systém podléhá neustálému vývoji. Činnost obchodních bank je vystavena řadě rizik a je pod tlakem protichůdných sil. Z důvodu zajištění stability finančního systému a ochrany vkladatelů jsou vytvářena pravidla, která mají za úlohu nutit banky udržovat vlastní kapitál takovým způsobem, aby ztráty banky nepostihly vkladatele a nenarušovaly finanční stabilitu. Bezesporu nejvýznamnější roli hraje v této oblasti kapitálová přiměřenost, i když nepředstavuje jediný možný model. Ukazatele pákového poměru nebo zakotvení ukazatelů likvidity v pravidlech BCBS svědčí o tom, že se hledají i jiné způsoby donucení bank k obezřetnému udržování výše vlastního kapitálu. Mají však vesměs pouze doplňkovou, komplementární roli k ukazatelům kapitálové přiměřenosti.

Právě přiměřenost kapitálu založená na poměru regulatorního kapitálu a rizikově vážených aktiv se ve 20. století ukázala a dodnes ukazuje jako nejučinnější a nejspolehlivější nástroj. Propojenost trhů podnítila snahy o koordinaci ve vytváření společných rámců pro tento ukazatel. V globálním měřítku však nepůsobí žádný orgán, který by tato pravidla závazně určoval. Nositelem a ideovým vůdcem je proto právě BCBS a ačkoliv jsou jeho pravidla pouhým doporučením členským státům, jsou aplikována státy po celém světě.

Analýze současného stavu pravidel kapitálové přiměřenosti byla věnována druhá kapitola. Obsahově jsem se zaměřil na tři oblasti – pravidla BCBS, směrnice Evropské unie a vyhlášku č. 123/2007 Sb. v České republice. Za cíl jsem si stanovil poukázat na některé právní problémy v souvislosti s implementací pravidel Basel II. Bylo proto nutné srovnat způsoby implementace do právních řádů států mimo EU, ale i v jejím rámci, a zároveň analyzovat specifika úpravy směrnic a vyhlášky.

Nekonzistencí je mnoho. Pravidla BCBS nejsou závazná mimo EU, navíc pravidla CRD nejsou stejná jako pravidla Výboru. Existují tedy rozdíly v implementaci států, které nejsou členy EU, a států, které se řídí evropskými směrnicemi. Takže ačkoliv směrnice CRD vycházejí z doporučení BCBS, nejde o jejich přímou transpozici. Změny spočívají v odlišnostech výpočtů nebo rozsahu osobní aplikace.

Navíc i v rámci směrnic existuje prostor pro národní diskrece a opce a CRD tedy není aplikována jednotně. Diferenciace v podrobnostech výpočtů se jeví jako zbytečná. Na to reaguje i samotná

Evropská komise, která v CRD IV výrazně omezí národní diskrece, což lze považovat za velmi pozitivní krok.

Předpokladem účinného dodržování pravidel přiměřenosti je jejich efektivní vynucování. Národní dohlížitelé musejí mít dostatečné prostředky k zahájení formálních i neformálních akcí pro vynucení odpovídající výše kapitálu, předpokladem je především pravidelné zveřejňování údajů. Sebelepší regulační rámec pro stabilitu bankovního sektoru je neúčinným, pokud není efektivně vynucován národním dohlížitelem. Vzhledem ke globalizaci a mezinárodní angažovanosti bank je nutná bližší vzájemná spolupráce orgánů regulace a dohledu.

Nedávná finanční a hospodářská krize podnítila změnu tohoto regulačního rámce pod názvem Basel III. Opodstatněnost a adekvátnost této odpovědi na krizi byly předmětem druhého hlavního cíle této práce. Východiskem muselo být i zjištění dopadů nových pravidel na činnost bank a ekonomik studii, které provádí BCBS, banky samotné nebo jiné instituce. Jejich výsledky a rozbor byly proto stručně zmíněny ve třetí kapitole.

Závěrem je potvrzení hypotézy o účelnosti a správnosti nastavení nových pravidel v úvodu práce. Posílení role kapitálu Tier 1 a dalších složek regulačního kapitálu bylo víceméně nevyhnutelným jevem, otázkou byla jen jeho struktura a výše. Po srovnání studií a názorů by se dalo dospět k závěru, že změny v oblasti kapitálu můžou splnit účel, který slibují. Navíc doplnění kapitálové přiměřenosti pákovým poměrem a ukazateli likvidity je velmi závažnou novinkou, ačkoliv u pákového poměru jde pouze o jeho znovuoživení. Je určitě pravdou, že kombinace kapitálové přiměřenosti a pákového poměru, resp. přiměřenosti a likvidity, může mít dalekosáhlé, někdy možná i nezamýšlené dopady na banky. Přikláním se však k názoru, že jsou nutné pro zajištění stability systému.

Česká republika kopírovala trendy vývoje pravidel BCBS i směrnic EU i před vstupem do EU. Nejnověji zavedla směrnice CRD II a CRD III do zákona o bankách i vyhlášky č. 123/2007 Sb. Tento legislativní proces ještě nebyl ukončen a až se zavedením směrnice CRD IV do právního řádu ČR dojde k implementaci Baselu III.

Cíle práce zvolené v úvodu se tedy podařilo naplnit. Bude zajímavé sledovat další vývoj, zejména skutečný dopad aplikace Baselu III na stabilitu bankovního systému.

SEZNAM ZKRATEK

BIS	Bank for International Settlements
BCBS	Basel Committee on Banking Supervision
CAD	Capital adequacy directive
CRD	Capital requirements directive
CEBS	Committee of European Banking Supervisors
ČBA	Česká bankovní asociace
ČNB	Česká národní banka
EBA	European Banking Authority
EBC	European Banking Committee
EBF	European Banking Federation
ECB	Evropská centrální banka
EIOPA	European Insurance and Occupational Pensions Authority
EK	Evropská komise
ESA	European Supervisory Authorities
ESFS	European System of Financial Supervisors
ESMA	European Securities and Markets Authority
ESRB	European Systemic Risk Board
FDIC	Federal Deposit Insurance Corporation (USA)
FSA	Financial Services Authority (UK)
FRB	Federal Reserve Board (USA)
FSB	Financial Stability Board
FSF	Financial Stability Forum
FSI	Financial Stability Institute
HDP	Hrubý domácí produkt
IAIS	International Association of Insurance Supervisors, IAIS
IIF	Institute of International Finance
IOSCO	International Organization of Securities Commissions
LCR	Liquidity Coverage Ratio
MAG	Macroeconomic Assessment Group
NSFR	Net Stable Funding Ratio
OFD	Own Funds Directive
OTC	Over the counter
QIS	Quantitative Impact Study
SBČS	Státní banka československá
SIFI	Systemically Important Financial Institutions
SIG	Standard Impementation Group
SRD	Solvency Ratio Directive

SEZNAM LITERATURY

Monografie

BAKEŠ, Milan, et al. *Finanční právo*. 4., aktualiz. vyd. Praha : C.H. Beck, 2006. 741 s. ISBN 80-7179-431-7

BAŽANTOVÁ, Ilona. Nestandardní právní zakotvení ČNB. In LOUŽEK, Marek (editor). *Právní postavení centrální banky v demokratickém státě*. Praha : Centrum pro ekonomiku a politiku, 2000. s. 19-34., s. 24.

CIPRA, Tomáš. *Kapitálová přiměřenost ve financích a solventnost v pojišťovnictví*. Vyd. 1. Praha : Ekopress, 2002. 271 s. ISBN 80-86119-54-8

DVOŘÁK, Petr. *Bankovnictví pro bankéře a klienty*. 3. vyd. Praha : Linde 2005. ISBN 80-7201-515-X

GALLATI, Reto R. *Risk management and capital adequacy*. London : McGraw-Hill, 2003. 550 s. ISBN 0-07-140763-4.

HENDRYCH, Dušan, a kol. *Správní právo. Obecná část*. 6. vydání. Praha: C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-442-2

KAŠPAROVSKÁ, Vlasta, a kol. *Řízení obchodních bank*. Praha: C.H. Beck 2006. ISBN 80-7179-381-7

REVENDA, Zbyněk. *Centrální bankovnictví*. 2. rozš. vyd. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-051-1

REVENDA, Zbyněk, et al. *Peněžní ekonomie a bankovnictví*. Vyd. 1. Praha : Management Press, 1996. 613 s. ISBN 80-85943-06-9

SCOTT, Hal S. (editor). *Capital adequacy beyond Basel : Banking, securities and insurance*. New York, N.Y. : Oxford University Press, 2005. 340 s. ISBN 0-19-516971-9

VLACHÝ, Jan. *Řízení finančních rizik*. Praha : Vysoká škola finanční a správní, 2006. 256 s. ISBN 80-86754-56-1.

Články

BIANCHI, J. *Overborrowing and Systemic Externalities in the Business Cycle* [online]. 2009-04-29 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://mpr.aub.uni-muenchen.de/16271/1/MPRA_paper_16271.pdf>

BINI SMAGHI, Lorenzo. Basel III and monetary policy. In *International Banking Conference – “Matching Stability and Performance: The Impact of New Regulations on Financial Intermediary Management”* [online]. Milan, 2010-09-29 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.ecb.int/press/key/date/2010/html/sp100929.en.html>>.

BLUNDELL-WIGNALL, Adrian; ATKINSON, Paul. Thinking beyond Basel III: Necessary solutions for capital and liquidity. *OECD Journal: Financial Market Trends* [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd.org/dataoecd/42/58/45314422.pdf>>.

BRUNSDEN, Jim. Commerce May Be Harmed by Basel Rules, Companies Say. *Bloomberg Businessweek* [online]. 2010-11-02 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessweek.com/news/2010-11-02/commerce-may-be-harmed-by-basel-rules-companies-say.html>>.

China drafts new rules on bank capital requirements. *International Business Times* [online]. 2011-02-25 [cit. 2011-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.ibtimes.com/articles/116568/20110226/basel-iii-guidelines-china-banking-regulatory-commission-financial-institutions-capital-adequacy-rat.htm>>.

CORRIGAN, E. Gerald. The Credit Crisis: The Quest for Stability and Reform. In *The William Taylor Memorial Lecture* [online]. Washington, D.C. 2008-10-12 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.brettonwoods.org/uploads/pages/190/William_Taylor_Memorial_Lecture.pdf>.

CROCKETT, A. *BIS* [online]. 2003 [cit. 2010-03-01]. Central Banking, financial stability and Basel II. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/speeches/sp030213.htm>>.

Česká bankovní asociace. *Změny bankovní regulatoriky a dopad na banky působící v ČR* [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.czech-ba.cz/data/articles/down_15663.pdf>.

D'HULSTER, Katia. The Leverage Ratio. A New Binding Limit on Banks. *Public Policy Journal* [online]. 2009, 11, [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.worldbank.org/financialcrisis/pdf/levrage-ratio-web.pdf>>.

ELLIOTT, Douglas J. *Basel III, the Banks, and the Economy* [online]. 2010-07-23 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.brookings.edu/~media/Files/rc/papers/2010/0726_basel_elliott/0726_basel_elliott.pdf>.

HAYLEY, Andrea. Financial Institution Designation Sparks Debate. *The Epoch Times* [online]. 2011-02-19 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.theepochtimes.com/n2/business/financial-institution-designation-sparks-debate-51572.html>>.

Freshfields Bruckhaus Deringer LLP. *BBA - the voice of banking and financial services* [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. Bank of the Future. A challenging vista. Developments in banking regulation in selected jurisdictions. Dostupné z WWW: <www.bba.org.uk/download/6431>.

FRB. *Board approves final rules to implement Basel II risk-based capital framework*. [online]. 2007-11-02 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.federalreserve.gov/newsevents/press/bcreg/20071102a.htm>>.

HILDEBRAND, Philipp M. Is Basel II enough? Benefits of a leverage ratio. *BIS Review* [online]. 2008, 158, [cit. 2011-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/review/r081216d.pdf>>

HUNTINGTON, David S. *Summary of Dodd-Frank Financial Regulation Legislation* [online]. 2010 [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://blogs.law.harvard.edu/corpgov/2010/07/07/summary-of-dodd-frank-financial-regulation-legislation>>.

JOHNSON, Simon. *Basel III: The Fatal Flaw* [online]. 2010-09-16 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://baselinescenario.com/2010/09/16/basel-iii-the-fatal-flaw>>.

JONES, Huw. G20 scraps plans for universal bank tax. *Intrnational Business Times* [online]. 2010-06-05 [cit. 2011-03-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.ibtimes.com/articles/26996/20100606/g20-scraps-plans-for-universal-bank-tax.htm>>.

KERBER, Ross. U.S. bank rules to be stricter than Basel: FDIC's Bair. *CNBC* [online]. 2010-10-20 [cit. 2011-03-09]. Dostupný z WWW: <http://www.cnbc.com/id/39769430/U_S_bank_rules_to_be_stricter_than_Basel_FDIC_s_Bair>.

KREIJGER, Gilbert; JONES, Huw. 'Too big to fail bank' plans may be softened. *MSNBC World Business* [online]. 2010 [cit. 2011-03-13]. Dostupný z WWW: <http://www.msnbc.msn.com/id/40109655/ns/business-world_business>.

LAUŠMANOVÁ, Monika. Basel III může pozitivně ovlivnit řízení bank. *Bankovnictví. ihned.cz* [online]. 2011-02-18 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://bankovnictvi.ihned.cz/c1-50251200-basel-iii-muze-pozitivne-ovlivnit-rizeni-bank>>.

LAUŠMANOVÁ, Monika. *Basel III. Požadavky nové regulace a její dopad na bankovní sektor* [online]. 2010-12-08 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.csas.cz/banka/content/inet/internet/cs/101208_Basel_III_dopady_regulace.pdf?archive=tisk_archive&navid=nav20107_info_plus>

LOGUTENKOVA, Elena; WILLE, Klaus. UBS, Credit Suisse May Need to Boost Capital to 19%. *Bloomberg* [online]. 2010-10-04 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.bloomberg.com/news/2010-10-04/ubs-credit-suisse-must-boost-capital-to-meet-swiss-regulator-requirements.html>>.

NACASKUL, Poomjai. *Toward a Framework for Macroprudential Regulation and Supervision of Systemically Important Financial Institutions (SIFI)* [online]. 2010-12-24 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1730068&http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1730068>.

NIXON, Simon. Time to Ease Up on Regulatory Overkill. *Wall Street Journal* [online]. 2011-03-02 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://online.wsj.com/article/SB10001424052748704506004576174590689583586.html?KEYWORDS=king+basel+III>>.

S&P. *Basel III Proposals Could Strengthen Banks' Liquidity, But May Have Unintended Consequences* [online]. 2010-04-15 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs165/splr.pdf>>

S&P. *Basel III For Global Banks: Third Time's The Charm?* [online]. 2010-03-04 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www2.standardandpoors.com/spf/pdf/fixedincome/Basel_III.pdf>

S&P says Basel III could strengthen banks, but may have unintended consequences. *Business Intelligence Middle East* [online]. 2010 [cit. 2011-03-14]. Dostupný z WWW: <<https://www.bi-me.com/main.php?id=45982&t=1&c=35&cg=4&mset=1011>>.

S&P. *The Basel III Leverage Ratio Is a Raw Measure, But Could Supplement Risk-Based Capital Metrics* [online]. 2010-04-15 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs165/splr.pdf>>

SLOVIK, Patrick; COURNEDE, Boris. *Macroeconomic Impact of Basel III* [online]. 2011-02-14 [cit. 2011-03-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.oecd-ilibrary.org/content/workingpaper/5kghwnhkkjs8-en>>.

WATT, Michael . Fears over consistency of Basel III implementation. *Risk magazine* [online]. 2011-02-03, 1, [cit. 2011-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.risk.net/risk-magazine/feature/1939764/fears-consistency-basel-iii-implementation>>.

Dokumenty ČNB

ČNB. *Možnosti volby a národní diskrece* [online]. 2010 [cit. 2011-03-10] Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/supervisory_disclosure/moznosti_volby_a_narodni_diskrece.html>

ČNB. *Směrnice 2006/48/ES* [online]. 2006 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/vykon_dohledu/supervisory_disclosure/download/smernice_2006_48.xls>

ČNB. *Stanovisko České národní banky ke konzultačnímu materiálu Evropské komise „Possible Further Changes to the Capital Requirements Directive“* [online]. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/stanoviska_cnb/download/stanovisko_EC_CRD_IV.pdf>.

ČNB. *Stanovisko České národní banky k regulaci odměňování* [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: < [online]. 2010-07 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/legislativni_zakladna/stanoviska_cnb/download/stanovisko_EC_CRD_IV.pdf>.

ČNB. *Vybrané ukazatele obezřetného podnikání bank. Počet bank podle vlastnictví (banky podle stavu k 31.9.2010)* [online] 2010. [cit. 2010-03-01] dostupný na WWW: <http://www.cnb.cz/cs/dohled_financni_trh/souhrnne_informace_fin_trhy/zakladni_ukazatele_fin_trhu/banky/bs_ukazatele_tab01.html>

SINGER, Miroslav. *Aktuální vývoj bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-10-22 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/singer_20101022_cife.pdf>.

SINGER, Miroslav. *Kam směřuje bankovní regulace: názor ČNB* [online]. 2010-11-09 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/Singer_20101109_KPMG.pdf>

TOMŠÍK, Vladimír. *Regulace a dohled nad finančním trhem v EU – aktuální otázky* [online]. 2010-11-22 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW:

<http://www.cnb.cz/miranda2/export/sites/www.cnb.cz/cs/verejnost/pro_media/konference_projevy/vystoupeni_projevy/download/tomsik_20101122_komora_auditoru.pdf>.

Dokumenty mezinárodních a nadnárodních orgánů a organizací

BCBS. *An Assessment of the long-term economic impact of stronger capital and liquidity requirements* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW:

<http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100818a.pdf?noframes=1>.

BCBS. *Basel III: A global regulatory framework for more resilient banks and banking systems* [online]. 2010-12 [cit. 2011-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>>.

BCBS. *Basel III: International framework for liquidity risk measurement, standards and monitoring*

[online]. 2010-12 [cit. 2011-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/bcbs189.htm>>.

BCBS. *Basel III: Results of the comprehensive quantitative impact study* [online]. 2010-12 [cit. 2011-03-03]. Dostupný z WWW: < <http://www.bis.org/publ/bcbs186.htm> >.

European Banking Authority. *Laws, regulations and administrative rules. Directive 2006/48/EC*. [online]. 2010 [cit. 2011-03-15] Dostupné z WWW:

<http://www.eba.europa.eu/getdoc/c3de5ddf-ce0a-4740-bfd9-92b8be252454/Rules_directive2006-48.aspx>

European Banking Committee. *2006 Activity Report* [online]. 2007 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: http://ec.europa.eu/internal_market/bank/docs/ebc/ebc-activity-report_en.pdf

European Banking Federation. *Finding the Right Balance of the New Basel Framework* [online]. 2010-04-16 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW:

<http://www.ebf-fbe.eu/uploads/documents/positions/BankingReg/5-05-D0613F-2010-Calibrating_the_right_balance%20%28final%29.pdf>.

European Commission. *Communication for the spring European council: Driving European recovery*. COM(2009) 114 final. Brussels, 4.3.2009. Dostupný na WWW: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2009:0114:FIN:EN:PDF>>

FSB. *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institutions. Interim report to G20 Leaders* [online]. 2010-06-18 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW:

<http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100627b.pdf>.

FSB. *Reducing the moral hazard posed by systemically important financial institutions. FSB Recommendations and Timelines* [online]. 2010-10-20 [cit. 2011-03-15]. Dostupný z WWW:

<http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_101111a.pdf>.

Financial Stability Forum. *Report of the Financial Stability Forum on Addressing Procyclicality in the Financial System* [online]. 2009-04-02 [cit. 2011-03-10]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_0904a.pdf>.

Financial Stability Institute. *2010 FSI Survey on the Implementation of the New Capital Adequacy Framework : Summary of responses to the Basel II implementation survey*. Occasional Paper No 9. Bank for International Settlements [online] 2010 [cit. 2010-03-05] dostupný na WWW: <<http://www.bis.org/fsi/fsipapers09.pdf>>

Financial Sector Assessment Program. *Basel II Implementation Preparedness in the United States*. Technical Note. IMF [online] 2010 [cit. 2010-03-05] dostupný na WWW: <http://www.treasury.gov/resource-center/international/standards-codes/Documents/FSAP_Technical%20Note_Basel%20II%20Implementation_Final_5%2011%2010.pdf>

Institute of International Bankers. *Global Survey 2010. Regulatory and market developments*. [online]. 2010 [cit. 2011-03-15] Dostupné z WWW: <<http://www.iib.org/associations/6316/files/2010GlobalSurvey.pdf>>

Institute of International Finance. *Interim Report on the Cumulative Impact on the Global Economy of Proposed Changes in the Banking Regulatory Framework* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <http://www.financialstabilityboard.org/publications/r_100818a.pdf?noframes=1>.

Macroeconomic Assessment Group. *Assessing the macroeconomic impact of the transition to stronger capital and liquidity requirements* [online]. 2010-08 [cit. 2011-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.bis.org/publ/othp10.pdf>>.

Právní předpisy a judikatura

Zákon č. 21/1992 Sb., o bankách

Zákon č. 6/1993 Sb., o České národní bance

Vyhláška č. 123/2007 Sb., o pravidlech obezřetného podnikání bank, spořitelních a úvěrních družstev a obchodníků s cennými papíry

PS PČR. *Sněmovní tisk 838/0: Novela zákona o bankách* [online]. 2009-04-27 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=838&CT1=0>>

PS PČR. *Sněmovní tisk 94/0: Vládní návrh na vydání zákona o změně některých zákonů v souvislosti se stanovením kapitálových požadavků na banky, spořitelní a úvěrní družstva, obchodníky s cennými papíry a na instituce elektronických peněz* [online]. 2006-11-15 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=5&CT=94&CT1=0>>

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 6. 2005, sp. zn. 25 CDO 163/2004

Rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 19.10.2006, sp. zn. 35T 15/2001

Další zdroje

WWW stránky jednotlivých bank v ČR a národních dohlížitelů zemí EU

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1. Souvislost pravidel BCBS, směrnic EU a předpisů ČR.....	25
Tabulka 2. Kapitál podle vyhlášky č. 123/2007 na individuálním základě	26
Tabulka 3. Kapitál a kapitálové požadavky bank v ČR – vývoj (v mil. Kč)	31
Tabulka 4. Základní ukazatele kapitálu vybraných bank k 31.9.2010 na konsolidovaném základě	33
Tabulka 5. Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru celkem ve vybraných zemích v roce 2009 (agregátní ukazatele).....	33
Tabulka 6. Výše a struktura kapitálu podle Basel III.....	55
Tabulka 7. Postup zavádění pravidel Basel III	63
Tabulka 8. Výsledky Quantitative Impact Study BSBS a CEBS	67
Tabulka 9. Dlouhodobý dopad Baselu III podle IIF	71
Tabulka 10. Výsledky zátěžových testů v ČR - predikce pro rok 2011.....	73

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1. Struktura finančního sektoru v ČR podle výše aktiv ke dni 30.6.2010	5
Graf 2. Kapitálová přiměřenost bankovního sektoru v ČR celkem na základě poměru agregovaného kapitálu a agregovaných kapitálových požadavků (bez poboček).....	32
Graf 3. Čistý trvalý a netrvalý užitek pravidel Basel III při různých úrovních výše kapitálové přiměřenosti podle BCBS	70

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1. Zvyšování struktury kapitálu podle Basel III
